

Begroting 2026- 2030

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Voorwoord.....	5
Leeswijzer	8
Externe en interne ontwikkelingen.....	10
Begroting op hoofdlijnen	12
Begroting in één oogopslag.....	15
Beleidsbegroting.....	16
Programma Bestuur en organisatie	17
Programma Waterveiligheid.....	24
Programma Watersysteem	31
Programma Waterketen	39
Overzicht van dekkingsmiddelen	45
Onvoorzien	47
Raming belastingopbrengsten en toelichting.....	48
Criteria, grondslagen en kwijtscheldingsbeleid	48
Watersysteembeheer	49
Zuiveringsbeheer.....	50
Paragrafen	52
Uiteenzetting van de financiële positie	52
Paragraaf assetmanagement	67
Paragraaf bedrijfsvoering.....	77
Verbonden partijen.....	80
Openbaarheidsparagraaf.....	95
Financiële begroting	96
Uiteenzetting van de gehanteerde uitgangspunten en normen	96
Overzicht van baten en lasten.....	96
Overzicht van voorgenomen investeringen.....	97
Geprognosticeerde begin- en eindbalans	105
Bijlagen	107
Lijst van SDG's	107
Begroting naar kostensoorten.....	107
Baten per beleidsproduct.....	108
Lasten per beleidsproduct.....	109
Definities beleidsproducten	110
Lijst met afkortingen.....	112

Voorwoord

We staan voor grote uitdagingen op het gebied van waterbeheer, klimaatverandering en duurzaamheid, in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin. We kunnen niet volledig doorgaan zoals voorheen. De koers vanuit de Perspectiefnota 2026-2030 is vertaald in deze begroting en sluit aan bij de nieuwe realiteit. We moeten vernieuwend aan de slag, door: Innovatief sturen op Water.

De rode draad in alle programma's is het toekomstgericht en integraal werken. Innovatie, klimaatadaptatie, duurzaamheid en participatie zijn daarbij de belangrijkste pijlers. We zijn een belangrijke partner voor medeoverheden, die niet alleen wettelijke taken uitvoert, maar ook actief bijdraagt aan een duurzame en veerkrachtige leefomgeving, waarin water en bodem leidend zijn in ruimtelijke keuzes. Ook nemen we onze verantwoordelijkheid door de rekening van de toekomst niet volledig door te schuiven naar de volgende generatie.

Waterveiligheid

De bescherming van Fryslân tegen overstromingen en wateroverlast blijft onze kerntaak. Ook in 2026 voeren we inspecties en onderhoud aan dijken en keringen uit, vastgelegd in het jaarlijkse memo Klaar voor stormseizoen. Vanuit het hoogwaterbeschermingsprogramma werken we continu aan diverse dijkversterkingsprojecten. Daarnaast wordt de overdracht van zandige keringen op de eilanden voorbereid. Binnen het herstelprogramma Oevers en Kaden verbeteren we in 2026 en 2027 nog circa 60 kilometer regionale keringen. Voor lokale keringen starten we een analyse, zodat vanaf 2028 een nieuw herstelprogramma kan worden uitgevoerd.

Watersysteem

In 2026 zetten we stappen naar een klimaatbestendig en robuust watersysteem. In het veenweidegebied starten de eerste maatregelen voor peilopzet en kijken we naar innovatieve maatregelen. Voor de zandgronden worden waterconserveringsmaatregelen voorbereid en ontwikkelen we een kansenkaart voor waterconservering. In de kleigebieden richten we ons op het tegengaan van verzilting en het vergroten van zoetwaterlenzen, onder andere via het onderzoekstraject FRESHM.

Tevens ronden we de huidige KRW maatregelen af en bereiden ons voor op het nieuwe KRW-plan. Samen met o.a. provincie en gemeenten investeren we in het schoon en gezond houden van het watersysteem en met het Utfieringsplan Bioferskaat blijven we de ecologische kwaliteit versterken. Ook bereiden we het nieuwe Waterbeheerprogramma 2028–2033 voor.

Waterketen

We blijven investeren in de betrouwbaarheid en veiligheid van de keten. Op diverse plaatsen worden persleidingen vervangen. In onze rioolwaterzuiveringsinstallaties breiden het terugwinnen van waardevolle grondstoffen verder uit en zetten stappen richting betere verwijdering van medicijnresten en microverontreinigingen. De gestelde KRW-doelen vanuit Europa leiden tot een aanvullende opgave én inspanningsverplichting ten opzichte van de herzien richtlijn stedelijk afvalwater.

We zetten in op het terugwinnen van grondstoffen via innovatieprojecten PHA2USE en SWITCH20. In 2026 werken we de nieuwe Waterketenvisie uit, die richting geeft aan het beheer en de vernieuwing van de komende decennia en bereiden we de afzetroute en het contractbeheer van de nieuwe slibverwerking voor.

Bestuur en organisatie

We bouwen verder aan een wendbare en transparante organisatie. In 2026 leggen we de nieuwe Leidraad Weging Waterbelang voor. Dit geeft duidelijkheid aan gemeenten en provincie welke waterbelangen structureel en vroegtijdig moeten worden meegenomen in ruimtelijke plannen. We implementeren het wettelijk verplichte uitdaagrecht, gericht op inwoners, om zo ingelanden ruimte te geven om zelf voorstellen te doen.

Intern staat dit jaar in het teken van datagedreven werken, digitalisering en innovatie. De noodzaak van innoveren is helder. We richten ons op drie vormen van innovatie: technologische, data- en sociale innovatie, met als doel onze maatschappelijke opgaven slimmer, beter en efficiënter aan te pakken. Data-innovatie borgen we structureel en sociale innovatie versterken we.

Planning en Control (P&C)

We willen met de doorontwikkeling van de P&C-cyclus en de bijbehorende producten (begroting, voortgangsrapportages en jaarstukken) gehoor geven aan de wensen van het algemeen bestuur. Zo is in deze begroting door middel van prestatie indicatoren meer aandacht gegeven aan de reguliere taken en combineren we de doelstellingen nadrukkelijker met wat we daarvoor gaan doen. Ook is het overzicht van de meerjarige financiële baten en lasten van de exploitatie vereenvoudigd, om zo de leesbaarheid te verbeteren. Deze doorontwikkeling is een permanent verbeteringsproces. Zo zullen we in de volgende perspectiefnota ook nadrukkelijker de meerjaren investeringen betrekken.

Sluitende begroting

In deze begroting zijn de financiële keuzes uit de Perspectiefnota 2026-2030 nader vertaald, waaronder de 2,5% benodigde opbrengststijging uit de doorkijk 2050. Daarmee is de eerste financiële vertaling genomen. Om niet langer door te gaan op de oude manier (rode lijn), maar fundamentele financiële aanpassingen om richting de blauwe lijn af te buigen. Wel blijft strakke sturing op de investeringen en de toekomstige kosten prioriteit. De structurele positieve effecten uit beide voortgangsrapportages 2025, zijn meegenomen in de financiële uitwerking van deze begroting. Zo zijn de belastingopbrengsten scherper geraamd en zijn de kapitaallasten realistisch begroot. De eventuele structurele besparing op de energiekosten blijven we monitoren.

De totale lasten voor 2026 komen uit op € 243,8 miljoen. Dit halen we hoofdzakelijk op uit onze waterschapsbelastingen. Voor een sluitende begroting moet de totaalopbrengst voor het watersysteembeheer stijgen met 8,6 procent en die voor het zuiveringsbeheer met 7,2 procent. Hiermee komen we lager uit dan in de Perspectiefnota. Hier waren stijgingen van respectievelijk 8,7 en 8,2 procent voorzien.

Luzette Kroon, Dijkgraaf

Evelien van der Kuil, Interim secretaris-directeur

Foarwurd

Wy steane foar grutte útdagings op it mêd fan wetterbehear, klimaatferoaring en duorsumens, sawol yn kwalitatyf as kwantitatyf opsicht. Wy kinne net folslein trochgean lykas foarhinne. De koers út de Perspektiefnota 2026–2030 is oerset yn dizze begrutting en slút oan by de nije realiteit. Wy moatte fernijend oan 'e slach, troch: Ynnovaasjefol stjoeren op Wetter.

De reade tried yn alle programma's is it takomstrjochte en yntegraal wurkjen. Ynnovaasje, klimaatadaptaasje, duorsumens en partisipaasje binne dêrby de wichtichste pylders. Wy binne in wichtige partner foar oare oerheden, dy't net allinne wetteplike taken útfiere, mar ek aktyf bydrage oan in duorsume en fitalere libbensomjouwing, dêr't wetter en boaiem liedend binne by romtlike keuzes. Ek nimme wy ús ferantwurdlikens troch de rekken fan 'e takomst net folslein troch te skowen nei de folgjende generaasje.

Wetterfeiligens

It beskermjen fan Fryslân tsjin oerstreamingen en wetteroerlêst bliuwt ús kearnopjefte. Ek yn 2026 fiere wy ynspekjes en ûnderhâld oan diken en kearingen út, fêstlein yn it jierlikse memo Klear foar stoarmseizoen. Fanút it heechwetterbeskermingsprogramma wurkje wy trochgeand oan ferskate dykfersterkingsprojekten. Dêrneist wurdt de oerdracht fan sânige kearingen op 'e eilannen taret. Binnen it herstelprogramma Oevers en Kaden ferbetterje wy yn 2026 en 2027 noch sa'n 60 kilometer regionale kearingen. Foar lokale kearingen starte wy in analyse, sadat fan 2028 ôf in nij herstelprogramma útfierd wurde kin.

Wettersysteem

Yn 2026 sette wy stappen nei in klimaatbestindich en robúst wettersysteem. Yn it feangreidegebiet starte de earste maatregels foar peilopset en ûndersykje wy ynnovative maatregels. Foar de sângrûnen wurde wetterbewaringsmaatregels taret en ûntwikkelje wy in kânskaart foar wetterkonservering. Yn de klaaigebieten rjochtsje wy ús op it tsjin gean fan fersâltning en it fergrutsjen fan swietwetterlenzen, ûnder oare fia it ûndersykstrajekt FRESHEM.

Wy slute de hjoeddeiske KRW-maatregels ôf en tariede ús op it nije KRW-plan. Tegearre mei ûnder oaren provinsje en gemeenten ynvestearje wy yn it skjinne en sûn hâlden fan it wettersysteem, en mei it Utfieringsplan Bioferskaat bliuwe wy de ekologyske kwaliteit fersterkjen. Ek tariede wy it nije Wetterbehearprogramma 2028–2033 foar.

Wetterketen

Wy bliuwe ynvestearjen yn de betrouberens en feiligens fan de keten. Op ferskate plakken wurde persliedingen ferfongen. Yn ús rioelwetter-suveringsynstallaasjes breidzje wy it weromwinnen fan weardefolle grûnstoffen fierder út en sette wy stappen rjochting bettere ferwidering fan medisynresten en mikrofersmoargings. De KRW-doelen út Europa liede ta in oanfoljende opjefte én ynspanningsoerienkomst yn ferhâlding ta de fernijde rjochtline foar stedlik ôffalwetter.

Wy sette yn op it weromwinnen fan grûnstoffen fia de ynnovaasjeprojekten PHA2USE en SWITCH20. Yn 2026 wurkje wy de nije Wetterketenfyzje út, dy't rjochting jout oan it behear en fernijing fan de kommende desennia, en tariede wy de ôfsatrûte en it kontraktbehear fan de nije slibferwurking.

Bestjoer en organisaasje

Wy bouwe fierder oan in fleksibele en transparante organisaasje. Yn 2026 lizze wy de nije Leidraad Weagjen Wetterbelang foar. Dit jout dúdlikheid oan gemeenten en provinsje hokker wetterbelangen struktureel en betiid meinommen wurde moatte yn romtlike plannen. Wy ymplemintearje it wetlik ferplichte útdaachrjocht, rjochte op ynwenners, om sa ynlanners romte te jaan sels foarstellen te dwaan.

Yntern stiet dit jier yn it teken fan datadreaun wurkjen, digitalisearring en ynnovaasje. De needsaak om te fernijen is dúdlik. Wy rjochtsje ús op trije foarmen fan ynnovaasje: technologyske, data- en sosjale ynnovaasje, mei as doel ús maatskiplike opjeften slimmer, better en effisjinter oan te pakken. Data-ynnovaasje boargje wy struktureel, en sosjale ynnovaasje fersterkje wy.

Planning en Control (P&C)

Wy wolle mei de trochûntwikkeling fan de P&C-syklus en de byhearrende produkten (begrutting, fuortgongsrapportazjes en jierstikken) gehoar jaan oan de winsken fan it algemien bestjoer. Sa is yn dizze begrutting, mei help fan prestaasje-yndikatoaren, mear omtinken jûn oan de reguliere taken, en kombinearje wy de doelstellingen dúdliker mei wat wy dêrfoar dogge. Ek is it oersjoch fan de mearjierrige finansjele baten en lêsten fan de eksploitaasje ienfâldiger makke, om de lêsbereitskip te ferbetterjen. Dizze trochûntwikkeling is in permanint ferbetteringsproses. Yn de folgjende Perspektyfnota sille wy ek de mearjierrige ynvestearings mear eksplisyt meinimme.

Slútende begrutting

Yn dizze begrutting binne de finansjele keuzes út de Perspektyfnota 2026–2030 fierder útwurke, wêrûnder de 2,5% needsaaklike opbringststiging út de doarsjoch 2050. Dêrmei is de earste finansjele oersetting makke. Net langer trochgean op de âlde wize (reade line), mar fundamintale finansjele oanpassingen meitsje om ôf te bûgjen rjochting de blauwe line. Wol bliuwt strang stjoeren op ynvestearings en takomstige kosten in prioriteit.

De strukturele positive effekten út beide foarútgongsrapporten 2025 binne meinommen yn de finansjele útwurking fan dizze begrutting. Sa binne de belestingopbringsten skerper rûsd en binne de kapitaallêsten realistysk begroten. De mooglike strukturele besparing op de energykosten hâlde wy trochgeand yn 'e gaten.

De totale lêsten foar 2026 komme út op € 243,8 miljoen. Dit helje wy foaral út ús wetterskipsbelestingen. Foar in slútende begrutting moat de totaalopbringst foar it wettersysteembehear tanimme mei 8,6 prosint en dy foar it suveringsbehear mei 7,2 prosint. Hjirmei lizze wy leger as yn de Perspektyfnota, dêr't stellingen fan respektivelik 8,7 en 8,2 prosint foarsjoen wiene.

Luzette Kroon, Dykgreve

Evelien van der Kuil, Ynterim sekretaris-direkteur

Leeswijzer

In deze leeswijzer nemen we u mee in de opzet van deze begroting.

Externe en interne ontwikkelingen

Hier gaan we in op de (nieuwe) ontwikkelingen die van belang zijn voor de taken van ons waterschap.

Begroting op hoofdlijnen

De begroting op hoofdlijnen geeft een algemeen beeld van de begroting aan de hand van de volgende onderdelen:

- Belangrijkste ontwikkelingen
- Staat van baten en lasten
- Ontwikkeling tarieven
- Financieel beeld 2026-2030

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier programma's en vijf paragrafen.

Programma

In de programma's staan de opgaven en drie financiële overzichten. De cijfers uit deze overzichten samen vormen het begrotingssaldo. De indeling van de programma's is als volgt:

- Strategisch doel
- Ambitie
- Prestatie indicatoren
- Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?
- Wat mag het kosten?
Hierbij zijn de baten en de lasten op programmaniveau weergegeven als absolute cijfers. De verdeling naar de beleidsproducten is in grafische vorm weergegeven.

Overzicht dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen vormen de financiële dekking van de bestedingen in de opgaven. Hieronder vallen de belastingopbrengsten, leges, dividenden en overige algemene opbrengsten, waaronder de vergoedingen voor de separate afvalwaterstromen.

Onvoorzien

Het nieuwe Waterschapsbesluit schrijft voor dat we de post onvoorzien opnemen in de begroting en deze apart tonen. In ons financieel beleid is bepaald dat deze post jaarlijks € 150.000 bedraagt.

Raming van de belastingopbrengsten en toelichting

We gaan hier in op de technische grondslagen die ten grondslag liggen aan de belastingopbrengsten. Per taak geven we aan hoe we komen tot de geraamde belastingopbrengsten en de mate van kostendekkendheid.

Paragrafen

Naast de programma's zijn er overstijgende paragrafen in de begroting opgenomen. In een paragraaf staat belangrijke informatie waarmee het algemeen bestuur inzicht krijgt in de financiële situatie van het waterschap, de beheersmatige aspecten en de risico's. De paragrafen gaan over:

- Uiteenzetting van de financiële positie, waaronder weerstandsvermogen, risicobeheersing, bestemmingsreserves en voorzieningen
- Assetmanagement
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Openbaarheidsparagraaf

Financiële begroting

In de financiële begroting kunt u lezen hoe we er financieel voor staan.

Uiteenzetting van de gehanteerde uitgangspunten en normen

Hierin staan de autonome ontwikkelingen en andere aspecten die van invloed zijn op de wijze waarop wij onze budgetten meerjarig aanpassen.

Overzicht van baten en lasten

Dit betreft een totaaloverzicht van de geraamde baten en lasten voor de komende jaren. Ook staan daar de cijfers van de huidige actuele begroting inclusief de mutaties uit de tweede voortgangsrapportage. Om het structurele evenwicht van de begroting te kunnen bepalen worden deze cijfers gecorrigeerd met de bedragen van de incidentele baten en lasten (onttrekking aan de algemene reserve).

Overzicht van voorgenomen investeringen

In dit overzicht laten we zien welke investeringskredieten we voor 2026 en volgende jaren nodig hebben.

Geprognosticeerde balans

Om inzicht te geven in de belangrijkste mutaties in het vermogen (investeringen en financieringen) geven wij een geprognosticeerde balans weer. Dit is op basis van een schatting of raming voorspellen hoe de balans wordt de komende jaren. Deze balans geeft de geraamde stand in de vaste activa, het eigen vermogen, de opgenomen langlopende geldleningen en de voorzieningen.

Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

1. Lijst van SDG's
2. Overzicht van kostensoorten
3. Baten en lasten per beleidsproduct
4. Definities van de beleidsproducten
5. Lijst met afkortingen

Externe en interne ontwikkelingen

Ontwikkelingen

Het waterschap opereert in een omgeving die snel en ingrijpend verandert. De gevolgen van klimaatverandering blijven onverminderd groot, mede doordat internationaal het draagvlak voor klimaatafspraken afneemt en de doelstellingen van Parijs waarschijnlijk niet worden gehaald. Dat betekent dat wij nu en op de langere termijn te maken hebben met hogere waterstanden, langdurige droogteperiodes, hevige neerslag, verzilting en druk op de waterkwaliteit. Deze ontwikkelingen vragen om blijvende inspanning en leiden tot hogere kosten.

Daarnaast zorgen geopolitieke spanningen, zoals de oorlog in Oekraïne en handelstarieven vanuit de Verenigde Staten, voor onrust, prijsstijgingen en schaarste aan grondstoffen. Onze processen zijn aangemerkt als vitale infrastructuur, waardoor de dreiging van cyberaanvallen of zelfs fysieke aanvallen nadrukkelijk aandacht vraagt.

Ook in de relatie tussen overheid en samenleving zien we veranderingen. Het vertrouwen neemt af, waardoor weerstand tegen besluiten en juridische procedures toenemen. De nieuwe Omgevingswet stelt bovendien hogere eisen aan participatie, wat enerzijds kansen biedt om draagvlak te versterken, maar ook kan leiden tot meer discussie en vertraging.

Op Europees niveau zijn verschillende beleidsontwikkelingen van directe invloed. De natuurherstelwet verplicht lidstaten herstelplannen te maken, om de natuur te herstellen. Hierin is onder andere aandacht voor biodiversiteit, het vernatten van veen en het vergroenen van steden. De herziene richtlijn stedelijk afvalwater vraagt om strengere eisen voor inzameling en zuivering, die uiterlijk in 2027 moeten zijn doorgevoerd. Het toezicht op de Kaderrichtlijn Water wordt verder aangescherpt en de nieuwe NIS2-richtlijn legt strengere eisen op aan onze cyberveiligheid.

Nationaal zien we dat het Rijk zich terugtrekt: het transitiefonds voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied is vervallen. Het principe “water en bodem sturend” uit de Kamerbrief van november 2022 wordt in 2024 in het regeerakkoord van het kabinet Schoof geformuleerd als “rekening houden met water en bodem”. Toenmalig minister Madlener legt de focus op de relatie tussen de bouwopgaven van gemeenten en het rekening houden met water en bodem in de ruimtelijke inrichting. In november 2024 zegt hij hierover in een brief aan de Tweede Kamer:

“Door sommigen werd ‘Water Bodem Sturend’ ingevuld als ‘Water en Bodem Bepalend’, en daarmee werd het onbedoeld allesbepalend en werd het vooral als een belemmering gezien voor de ruimtelijke ordening en inrichting van ons land, en meer in het bijzonder voor de grote woningbouwopgave. Dat is niet waar we voor staan. We willen ons juist richten op wat wél kan en moet, gebaseerd op de kennis die we hebben van ons water- en bodemsysteem in een veranderend klimaat.”

De uitgangspunten en leidende principes uit de oorspronkelijke Kamerbrief ‘Water en bodem sturend’ zijn niet gewijzigd. De herijking van de Deltaprogramma’s in 2026 kan bovendien grote gevolgen hebben voor de beschikbaarheid van zoet water.

Ook in de provincies waarin wij actief zijn, zijn er relevante ontwikkelingen. Nieuwe Omgevingsvisies, waarbij het van groot belang is dat water en bodem stevig worden geborgd. Daarnaast bereiden de provincies en het waterschap samen nieuwe programma’s voor, zoals het Regionaal Water- en Bodemprogramma en het Waterbeheerprogramma en een nieuwe KRW-beslisnota. Gezamenlijk met andere Friese overheden staan we voor herijking van het Veenweideprogramma in 2027 en de transitie van het Fries Programma Landelijk Gebied naar een nieuwe aanpak Ruimte voor Landbouw en Natuur. Het huidige Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat loopt eind 2025 af en wordt momenteel voorbereid op een vierde editie.

In de context van deze toenemende uitdagingen en verantwoordelijkheden vraagt dit van ons dat wij nog nadrukkelijker onszelf positioneren als gezaghebbende en deskundige waterbeheerder. We blijven stevig inzetten op samenwerking en innovatie en houden koers op onze kerntaken. Zo blijven we ook in deze dynamische omgeving de waterweerbaarheid, veiligheid, kwaliteit en beschikbaarheid waarborgen.

Uiteenzetting uitgangspunten en normen

Cao en werkgeverslasten

De personeelslasten stijgen als gevolg van de nieuwe CAO. De uitkomsten van de nieuwe CAO 2025 met een looptijd van twee jaar zijn uitgewerkt en meegenomen. Op basis van de uitwerking is voor 2026 (ter correctie van het te lage bedrag 2025) met een verhoging gerekend van 3,7% en voor 2027 met 3,5%. Dit is conform de Perspectiefnota 20262030.

Inflatie

Voor 2026 houden we rekening met 2,5% en voor 2027 en 2028 met 2,35%. De jaren daarna verwacht de ECB een niveau van 2,1%. Dit is gelijk aan de uitgangspunten waar in de Perspectiefnota 20262030 vanuit is gegaan.

Rente

De gehanteerde rentepercentages voor de komende jaren zijn geactualiseerd naar de meest recente inzichten. Deze zijn nagenoeg gelijk aan waar in de Perspectiefnota 20262030 rekening mee is gehouden. Alleen de kortlopende rente is in 2030 van 2,6% naar 2,3% verlaagd.

Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de perspectiefnota

N.v.t.

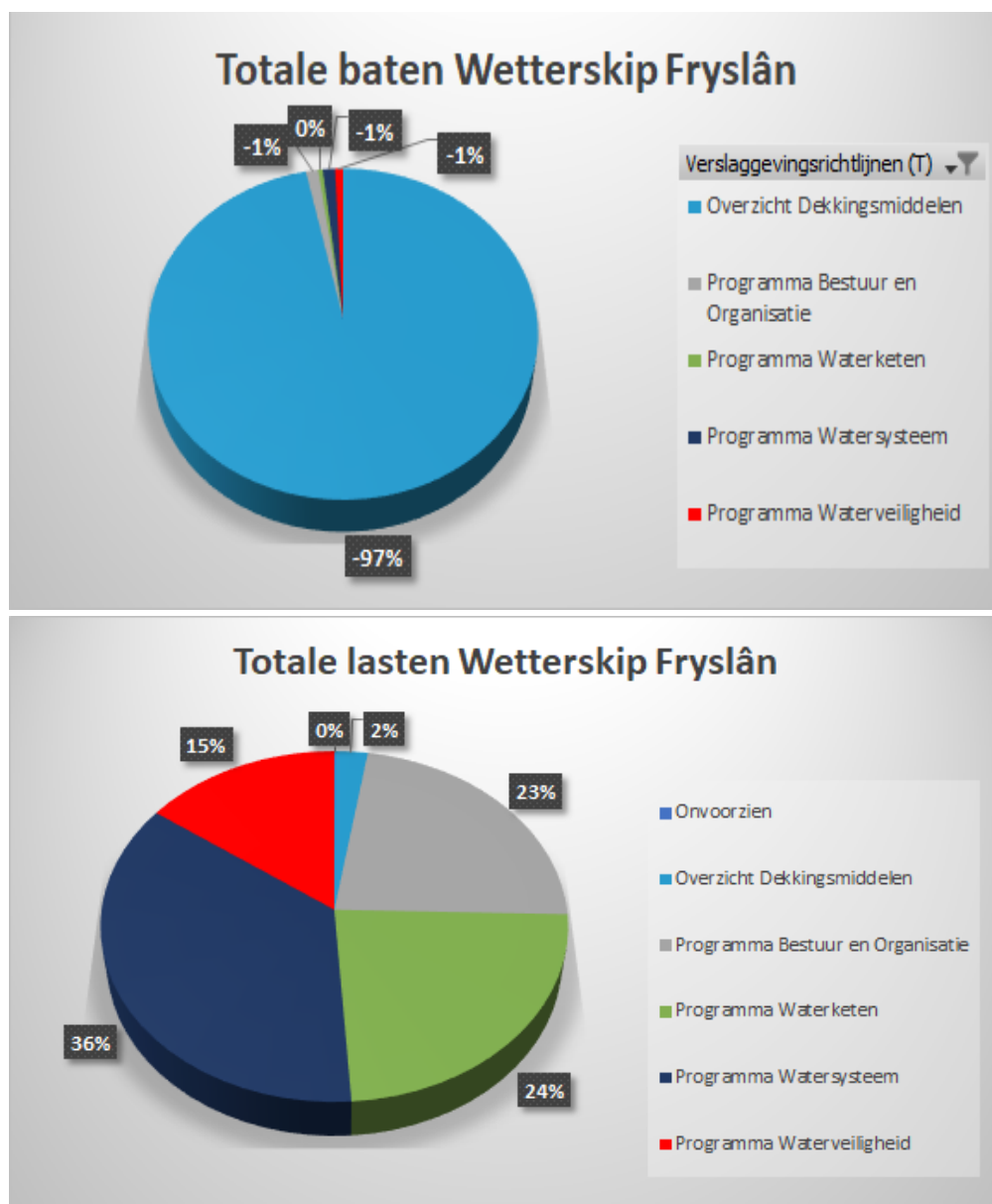
Begroting op hoofdlijnen

Staat van baten en lasten

Onderstaande tabel geeft de (meerjaren)begroting weer, onderverdeeld in baten en lasten.

bedragen x € 1.000

Begroting	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten						
Programma Waterveiligheid	2.120	1.717	1.861	1.995	2.146	2.146
Programma Watersysteem	4.252	2.704	2.244	2.303	2.350	2.350
Programma Waterketen	2.776	1.000	1.014	1.028	1.034	1.034
Programma Bestuur en Organisatie	4.447	2.590	2.637	2.566	2.653	2.650
Overzicht Dekkingsmiddelen						
Belastingopbrengsten	208.912	225.098	240.149	247.950	256.011	268.184
Overige algemene opbrengsten	571	1.918	1.919	1.921	1.935	1.948
Saldo van de financieringsfunctie	287	242	237	233	228	224
Dividenden	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900
Totaal Baten	226.266	238.168	252.961	260.897	269.256	281.434
Lasten						
Programma Waterveiligheid	-36.404	-36.555	-38.425	-39.925	-40.774	-42.980
Programma Watersysteem	-82.500	-87.966	-90.730	-91.228	-93.952	-98.707
Programma Waterketen	-51.658	-57.327	-64.538	-67.027	-70.450	-74.171
Programma Bestuur en Organisatie	-55.562	-55.844	-56.395	-56.854	-57.773	-59.261
Overzicht Dekkingsmiddelen						
Belastingopbrengsten	-5.362	-5.753	-5.905	-5.916	-5.929	-5.941
Saldo van de financieringsfunctie	-287	-242	-237	-233	-228	-224
Onvoorzien						
Onvoorzien	-130	-150	-150	-150	-150	-150
Totaal Lasten	-231.903	-243.837	-256.380	-261.334	-269.256	-281.434
Reserves						
Reserves	9.476	5.669	3.419	437	-0	-0
Totaal Reserves	9.476	5.669	3.419	437	-0	-0
Begroot resultaat	3.839	0	0	-0	-0	0

Ontwikkeling tarieven

Bij de perspectiefnota gingen we uit van een belastingopbrengstenstijging voor 2026 van 8,7% voor watersysteembeheer en 8,2% voor zuiveringsbeheer. Bij het opstellen van de begroting 2026 zijn er nog een aantal mutaties doorgevoerd, die een positief effect hebben op het begrotingssaldo. We hoeven minder belasting te heffen om onze verwachte kosten te kunnen dekken.

Door deze aanpassing in de begroting kan de verwachte belastingopbrengstenstijging naar beneden worden bijgesteld. De opbrengststijging waar we nu mee rekenen is als volgt:

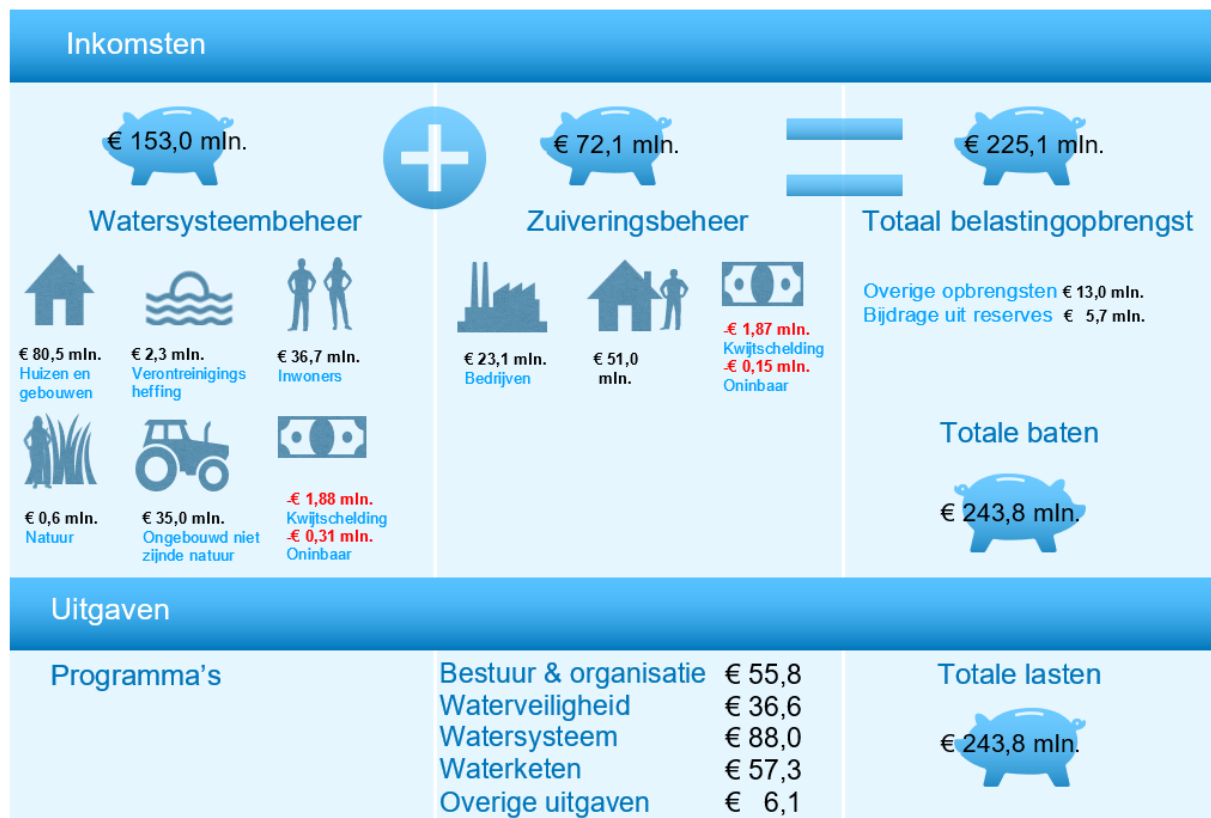
	2026	2027	2028	2029	2030
Belastingopbrengststijging watersysteembeheer	8,6%	4,9%	3,2%	2,7%	4,6%
Belastingopbrengststijging zuiveringsbeheer	7,2%	10,7%	3,3%	4,5%	4,8%

Voor meer toelichting en onderbouwing van de percentages, verwijzen we naar het hoofdstuk "Raming belastingopbrengsten en toelichting".

Financieel beeld 2026 - 2030

We streven naar een sluitende meerjarenbegroting voor de structurele lasten. Zolang er nog een overschot in de algemene reserve is, heeft het bestuur besloten de incidentele lasten te dekken uit de twee taakreserves. De totale lasten van 2026 nemen ten opzichte van 2025 met circa € 12 miljoen toe tot € 243,8 miljoen. Deze toename wordt met name veroorzaakt door de keuzes uit het coalitieakkoord en de Perspectiefnota 2026-2030 die in deze begroting zijn verwerkt.

Begroting in één oogopslag

Beleidsbegroting

Programma Bestuur en organisatie

Strategisch doel

We zijn een slagvaardige, wendbare en transparante organisatie die effectief inspeelt op maatschappelijke uitdagingen en verwachtingen rondom waterbeheer. Dit doen we door continu te investeren in goed bestuur, professionele bedrijfsvoering en nauwe samenwerking met de samenleving en andere overheden.

Assetmanagement speelt hierin een sleutelrol door het bieden van inzicht, sturing en samenhang in het beheer van onze assets, waarmee we duurzaam, doelmatig en toekomstgericht kunnen handelen.

Portefeuillehouder(s):	Luzette Kroon, Cees Pieter van Burgsteden, Remco van Maurik, Gerben de Boer, Monique Plantinga en Frank Jorna
Betrokken verbonden partijen:	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. (Assetmanagement), Energiepark Ballumerbocht B.V., Nij Hiddum-Houw, Noordelijk Belasting Kantoor (NBK), Het Waterschapshuis, De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Centre of Expertise Watertechnology, Unie van Waterschappen en Coöperatie Openbare Verlichting en Eneregie Fryslân (OVEF)

Ambitie

De ambitie voor de opgave bestuur en organisatie is om Wetterskip Fryslân blijvend te positioneren als een toekomstbestendige en professionele organisatie die in staat is de groeiende uitdagingen van klimaatverandering en duurzame ontwikkeling met daadkracht en innovatief vermogen aan te pakken.

We maken keuzes vanuit een langetermijnvisie om te komen tot een toekomstbestendige leefomgeving. We richten ons op het realiseren van onze opgaven en sluiten aan op ontwikkelingen in onze omgeving. We worden door onze partners gezien als waterautoriteit met kennis over water en bodem.

Innovatie zien we als essentieel onderdeel om deze opgaven betaalbaar en effectief te realiseren, zowel in techniek als in samenwerking en participatie met de mienskip en andere overheden.

Assetmanagement vormt een cruciale pijler in onze bedrijfsvoering; we willen slim en duurzaam omgaan met onze infrastructuur, waarbij we sturen op levensduur, prestaties en kosten om zo het maximale uit onze investeringen te halen.

Dit alles vraagt om een wendbare organisatie waarin medewerkers zich blijven ontwikkelen, digitalisering en datagedreven werken worden benut en een transparante en betrouwbare overheid centraal staat. Zo blijven we een partner waar de samenleving op kan rekenen, nu en in de toekomst.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. De volgende kritieke prestatie indicatoren (KPI's) zijn voor 2026 opgenomen:

Nr.	KPI	Doelstelling	Meetwaarde	SDG
1.	Betaaltermijn facturen binnen 30 dagen	Snellere betaling aan leveranciers om relaties te versterken en financiële betrouwbaarheid te tonen.	93% van de facturen wordt in 2026 binnen 30 dagen betaald. (totaal facturen 2024: 21.891 gemiddelde betaaldagen 21)	SDG 8
2.	Klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld	Klantgerichte en betrouwbare overheid zijn.	93% van de klachten wordt binnen een termijn van maximaal 14 weken afgehandeld. (2024: 100%)	SDG 16
3.	Bezwaarschriften binnen wettelijke termijn afgehandeld	Klantgerichte en betrouwbare overheid zijn.	90% van de bezwaarschriften wordt binnen een termijn van maximaal 18 weken afgehandeld. (2024: 88%)	SDG 16
4.	Behaalde service voor het afhandelen van vragen bij het Klant Contact Centrum (KCC)	Klantgerichte en betrouwbare overheid zijn.	85% van de vragen wordt naar tevredenheid afgehandeld.	SDG 16

5.	CO ₂ -uitstoot in 2026 verminderd ten opzichte van 2025	Klimaatneutraal worden.	Lagere CO ₂ -uitstoot in 2026 dan in 2025.	SDG 12, SDG 13
6.	Duurzaamheid als gunningscriterium	Bijdragen aan de circulaire economie en klimaatdoelen binnen de organisatie.	60% van de aanbestedingen van diensten is duurzaamheid een gunningscriterium. Bij werken is dat 70%.	SDG 12, SDG 13
7.	Omvang overhead	De overhead in FTE, ten opzichte van de totale formatie in FTE, blijft onder de referentiewaarde (uit vensters voor bedrijfsvoering).	Lager percentage overhead dan de referentiewaarde (2024: 26,9%)	SDG 12, SDG 13
8.	Invulling vacatures	We zijn een aantrekkelijke werkgever.	94% van de opengestelde vacatures worden ingevuld. (2024: 91 vacatures, 96% ineens ingevuld)	SDG 12, SDG 13
9.	Nieuw onderhouds-managementsysteem	Het systeem is operationeel in alle beheer- en onderhoudsprocessen en de datamigratie is afgerond; De beheerorganisatie is ingericht en er is een structurele beheerorganisatie actief met duidelijke rollen, verantwoordelijkheden en werkprocessen; Ondersteunt de integrale informatievoorziening om analyses te maken voor onze assets ten behoeve van ons assetmanagement	Eind 2026 is het nieuwe onderhoudsmanagementsysteem volledig geïmplementeerd binnen de organisatie.	SDG 12, SDG 13
10.	Een toekomstbestendig en geïntegreerd digitaal register (GIS Blauw-Damo) voor Watersysteem, Waterketen en Keringen	Het op DAMO gebaseerde kernregister en procesregister zijn volledig geïmplementeerd en beschikbaar; 100% van de relevante data uit het oude systeem is succesvol gemigreerd naar het nieuwe register; Minimaal 90% van de primaire processen en informatieproducten zijn gekoppeld aan het nieuwe kernregister en procesregister; De beheerorganisatie is ingericht en er is een structurele beheerorganisatie actief met duidelijke rollen, verantwoordelijkheden en werkprocessen; Ondersteunt de integrale informatievoorziening om analyses te maken voor onze assets ten behoeve van ons assetmanagement	Implementatie is gereed voor 31 december 2026	SDG 9, SDG 13
11.	We werken met één uniforme werkwijze zowel in nieuwe projecten als in onze beheer- en onderhoudsprocessen.	Alle assetstandaarden worden geactualiseerd zodat onder andere circulariteit op een praktische en toepasbare manier volledig is geïntegreerd in zowel beheer- en onderhoudsprocessen als in nieuwe projecten. Dit zorgt voor één uniforme werkwijze die duurzaamheid en toekomstbestendigheid waarborgt.	Eind 2026 zijn 5 van de 7 assetgroepen de assetstandaarden geactualiseerd	SDG 11, SDG 12
12.	Doorlooptijd analyses laboratorium (afhankelijk van afspraak met opdrachtgevers).	Klantgerichte en betrouwbare overheid zijn.	90% van de analyses worden binnen 21 dagen gerapporteerd.	SDG 16

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Klimaatbestendig worden

Samen met de provincie hebben we de Blauwe Omgevingsvisie opgesteld: Fryslân Klimaatbestendig 2050+. Hierin analyseren we het watersysteem en de impact van klimaatverandering. We maken de visie concreet door deze te verwerken in ons beleid en onze plannen. Voor de Wadden richten we ons op het behoud van de zoetwaterbel, voor zand op water vasthouden, voor klei op het tegengaan van verzilting en voor veen op veenbehoud. De visie wordt nog verbreed met een Waterketenvisie en een integrale kustvisie in samenwerking met andere overheden.

We zijn gestart met het nieuwe Waterbeheerprogramma (WBP) voor 2028–2033. Dit wettelijk verplichte programma vertaalt de langetermijnvisie uit de BOvi naar concrete ambities, doelen en maatregelen. Het WBP laat zien hoe we samen met partners werken aan een toekomstbestendig watersysteem, de waterketen en waterkeringen. We volgen hierbij een participatief proces met stakeholders en leggen het programma eind 2027 ter besluitvorming voor aan het algemeen bestuur.

Om waterbelangen te borgen in de ruimtelijke ordening, brengen we de BOvi actief in bij provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies (POvi en GOvi's) en andere ruimtelijke plannen.

In 2026 leggen we de nieuwe Leidraad Weging Waterbelang ter besluitvorming voor aan het algemeen bestuur. De leidraad bevat eisen, richtlijnen en adviezen voor onze wateradviezen bij ruimtelijke plannen van andere overheden en partijen, met speciale aandacht voor klimaatbestendigheid. Hiermee zorgen we dat waterbelangen vroegtijdig worden meegewogen in ruimtelijke plannen, zodat het watersysteem betaalbaar blijft en risico's worden beperkt.

Richting de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026 brengen we het waterbelang nadrukkelijk onder de aandacht. We zetten in op bewustwording en agendering van water en bodem als sturend principe in ruimtelijke keuzes, zodat deze thema's ook lokaal stevig op de kaart staan.

Wetterskip Fryslân werkt via het Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat (FBWK) samen met Friese gemeenten, provincie en Vitens aan klimaatadaptatie en de regionale uitwerking van het Deltaplan ruimtelijke adaptatie. Het huidige akkoord loopt eind 2025 af; een nieuw FBWK voor 2026–2030 is in voorbereiding, inclusief uitvoeringsagenda. Onderdeel hiervan is het actualiseren en uitvoeren van klimaatstresstesten in 2025/2026, zoals opgenomen in de Friese Klimaatatlas.

In 2026 richten we ons ook op de herijking van de Deltaprogramma's, waaronder de Deltabeslissing Zoetwater. Deze herijking is strategisch belangrijk voor de toekomstige verdeling van zoet water in tijden van schaarste. We zullen in onze regio maatregelen moeten gaan verkennen om onze afhankelijkheid van het IJsselmeer te verkleinen en beter voorbereid te zijn op toenemende perioden van waterschaarste.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Versterken verbinding met de omgeving

Door gebiedsgericht te werken betrekken we de samenleving bij onze opgaven en bouwen we samen aan gedragen en gebiedseigen oplossingen. Gebiedsgericht werken betekent dat integraal naar de opgaven in een gebied wordt gekeken: bodem, water, ruimte, landbouw, natuur en klimaat. Hierbij brengen we actief onze waterbelangen in voor zowel veilig, voldoende als schoon.

Op allerlei manieren werken we al gebiedsgericht samen met onze partners. Dit doen we bijvoorbeeld in het Veenweideprogramma, in gebiedsprocessen en in Regiodeals. Bij de start van elk gebiedsproces bepalen we onze inzet op basis van de waterbelangen die we in het gebied hebben.

Binnen Wetterskip Fryslân is onze gebiedsgerichte aanpak geworteld in het denken vanuit het water- en bodemsysteem. Dit helpt ons om wateropgaven technisch goed te begrijpen en te beheren. Maar buiten onze organisatie wordt ook anders naar gebieden gekeken, vanuit ruimtelijke ordening, functies en maatschappelijke opgaven. De uitdaging is: "hoe vertalen we onze opgaven naar de ruimtelijke processen van gemeentes en provincies?" Om sterker deze verbinding te kunnen leggen, hanteren we bij Wetterskip Fryslân een gebiedsindeling gekoppeld aan gemeentegrenzen. Onze gebiedscoördinatoren en -adviseurs onderhouden nauwe contacten met de gemeentes en andere partners in dit gebied. We brengen opgaven actief in bij plannen van de buitenwereld, halen informatie van buiten naar binnen en spelen in op lokale kansen en zorgen. We versterken in 2026 deze vorm van gebiedsgericht werken, gericht op de gemeentelindeling, en dus op de ruimtelijke ordening, door per gebied inzichtelijk te maken welke programmering wij en externe partners daar hebben.

Participatie is naast gebiedsgericht werken ook van belang voor het versterken van de verbinding met de samenleving. We zorgen voor participatie, als we nieuw beleid en plannen ontwikkelen. In 2026 evalueren we ons participatiebeleid en implementeren we het uitdaagrecht zoals de wet vereist in de participatieverordening. Inwoners krijgen ruimte om zelf voorstellen te doen.

Na evaluatie van hun rol zetten we in op een voortzetting én versterking van de adviescommissies op de Waddeneilanden. Deze commissies vormen een waardevolle en unieke vorm van participatie. We verkennen de gewenste vorm en samenstelling, wat mogelijk leidt tot een herziening van de afvaardiging. Dit wordt vastgelegd in een nieuw Reglement van Orde.

We starten met de voorbereiding op de waterschapsverkiezingen van 2027. We willen inwoners actief betrekken en goed informeren, zodat we als Wetterskip Fryslân zichtbaar, aanspreekbaar en betrouwbaar blijven.

We herijken ons strategisch communicatieplan en organiseren voor het tweede jaar op rij een Wettertop in Fryslân om de samenwerking op water in onze regio te versterken.

Educatie speelt een belangrijke rol in het vergroten van waterbewustzijn. We voeren het Managementplan voor het Woudagemaal uit, als boegbeeld van Wetterskip Fryslân. Ook ontwikkelen we beleid voor waterschapserfgoed, met in 2026 een oplevering van een beleidskader en uitvoeringsplan.

Internationaal blijven we actief via de Blue Deal, met Wetterskip als penvoerder voor Mozambique. We werken samen met onder andere Indonesië en Peru en actualiseren in 2026 ons internationaal beleid om beter in te spelen op kansen voor samenwerking en kennisdeling.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Bouwen aan een betrouwbare, betaalbare, klimaatneutrale en circulaire organisatie

We zetten stappen richting klimaatneutraliteit (2030) en circulariteit (2050). We passen de vijf sporen uit ons klimaatprogramma toe in al ons werk. We investeren in duurzame opwekking, fossielvrije processen en circulair beheer, en nemen duurzaamheidseisen op in inkoop en aanbestedingen. Samen met partners werken we aan Spoordok en circulair bouwen.

We ontwikkelen een duurzaamheidsrapportage om transparant te rapporteren over onze impact.

We voeren de energie-uitvoeringsagenda uit om de energievisie van 2025 in praktijk te brengen. Daarmee bouwen we aan een betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem, waarbij we ook verduurzamen. We worden dan minder afhankelijk van het energienet en vergroten onze weerbaarheid tegen energie-uitval (zie hieronder ook de paragraaf "Weerbaarheid en bedrijfscontinuïteit" in dit hoofdstuk). In 2026 streven we ernaar om een start te maken met batterijsystemen bij een RWZI en windmolens.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Biodiversiteit versterken door robuust en natuurlijk waterbeheer

We maken gebruik van ecosysteemdiensten die afhankelijk zijn van biodiversiteit en laten de natuur voor ons werken. Planten zuiveren het water, houden oevers en dijken stevig en concurreren met exoten en blauwalgen. In 2026 voeren we het Utfieringsplan Bioferskaat verder uit. We verbeteren biodiversiteit op onze eigen terreinen, zoals gemaalterreinen en rioolwaterzuiveringen, en nemen natuurlijke maatregelen binnen de opgaven watersysteem, waterveiligheid en waterketen. Denk bijvoorbeeld aan natuurvriendelijke oevers.

Samen met provincies, gemeenten en andere partners werken we aan groenblauwe verbindingen en delen we actief kennis. Biodiversiteit is daarmee een praktische én effectieve bouwsteen voor goed waterbeheer.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Een datagedreven organisatie voor slimme sturing

We willen meer datagedreven werken zodat we beter onderbouwde beslissingen kunnen nemen en efficiënter kunnen werken. Dit vraagt dat we onze datahuishouding professionaliseren en data integraal onderdeel maken van onze werkprocessen. We investeren in een robuuste en veilige ICT-infrastructuur en stellen duidelijke kaders voor het gebruik van data, met oog voor privacy en ethiek. Daarnaast leiden we onze medewerkers op in data-analyse en datagedreven werken, zodat we samen slimmer kunnen sturen op onze doelen. Door data beter te benutten kunnen we bijvoorbeeld waterkwaliteitsproblemen sneller signaleren en aanpakken, of slimmer omgaan met investeringen in waterveiligheid.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Innovatiekracht versterken: "gewoon dwaan"

We zetten in op de uitvoering van onze innovatieagenda uit 2025. We richten ons op drie vormen van innovatie: technologische, data- en sociale innovatie, met als doel onze maatschappelijke opgaven slimmer, beter en efficiënter aan te pakken. Data-innovatie borgen we structureel en sociale innovatie versterken we.

Samen met partners werken we aan slimme oplossingen voor waterbeheer, duurzaamheid en participatie. In 2026 voeren we projecten uit, onder andere aan Gjin plastik nei ús Waad. Data-innovaties gaan bijvoorbeeld over het bepalen van de bron van fecale verontreiniging in zwemwater, het ontwikkelen Artificial Intelligence agents (digitale medewerkers) en het voorspellen van blauwalg in zwemwater. We doen korte sprints van vier werken en dan leveren we een resultaat op ("proof of concept").

Binnen onze organisatie bouwen we aan een innovatiebroedplaats, richten een innovatie-etalage in en stimuleren vernieuwend denken bij onze medewerkers met een innovatieprijs.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Verder professionaliseren van assetmanagement voor toekomstbestendige infrastructuur

Onze infrastructuur – zoals dijken, gemalen en zuiveringsinstallaties – vormt de ruggengraat van onze organisatie. We willen deze assets optimaal beheren en onderhouden, zodat ze betrouwbaar blijven in een veranderend klimaat. Hiervoor ontwikkelen we ons verder als assetmanagementorganisatie, waarin we data en risicoanalyses gebruiken om onderhoud slim te plannen en investeringen zorgvuldig te prioriteren. Concreet verbeteren we ons inzicht in de technische staat en levensduur van onze assets, en ontwikkelen we samen met collega-waterschappen nieuwe methoden om de prestaties te monitoren en voorspellen. Door een integrale kijk op prestaties, risico's en kosten zorgen we dat ons areaal ook op de lange termijn robuust blijft.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Gebouwen en werkplaatsen

In 2026 houden we de bestaande gebouwen en werkplaatsen in stand en zorgen dat deze voldoen aan de normen van veilig gebruik. In de toekomst zal er op basis van de richting van de organisatie opnieuw gekeken gaan worden naar deze assets. Dit wordt niet eerder dan in 2027 voorzien.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Weerbaarheid en bedrijfscontinuïteit

In 2026 gaan we aan de slag met het vergroten van onze weerbaarheid en het actualiseren van het integrale bedrijfcontinuïteitsplan. Doel is ons weerbaarder te maken tegen complexe en onvoorspelbare crisissituaties. Dit gebeurt via een organisatie brede risicogerichte aanpak die specifiek is gericht op het versterken van de weerbaarheid in het kader van militaire (hybride) oorlogsdreiging en hierop het BCP te actualiseren. Door deze aanpak wordt de continuïteit van de dienstverlening geborgd en wordt voldaan aan wet- en regelgeving en kan schade in crisissituaties zoveel mogelijk worden beperkt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Grip op financiën en financiële verantwoording

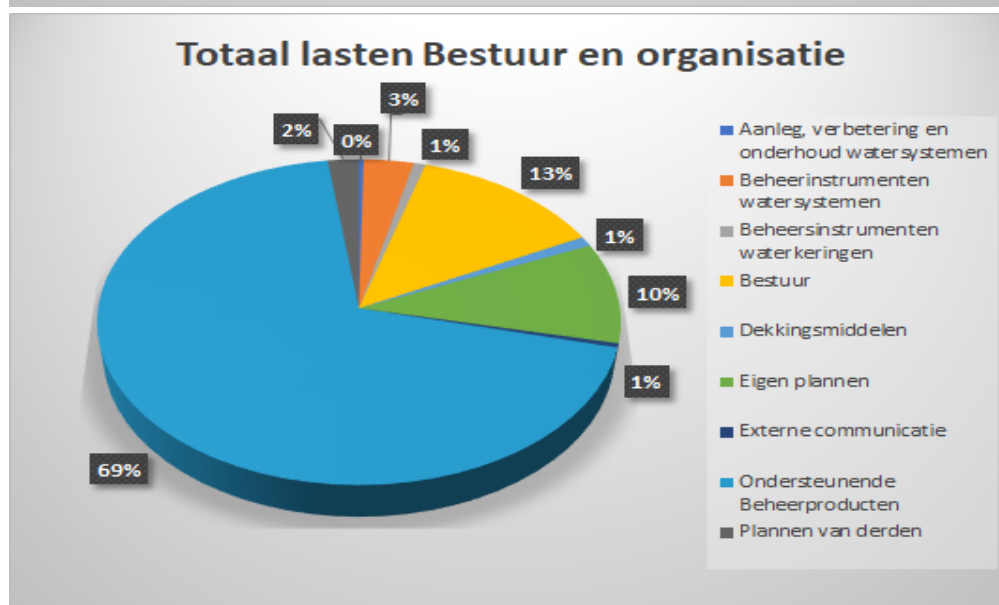
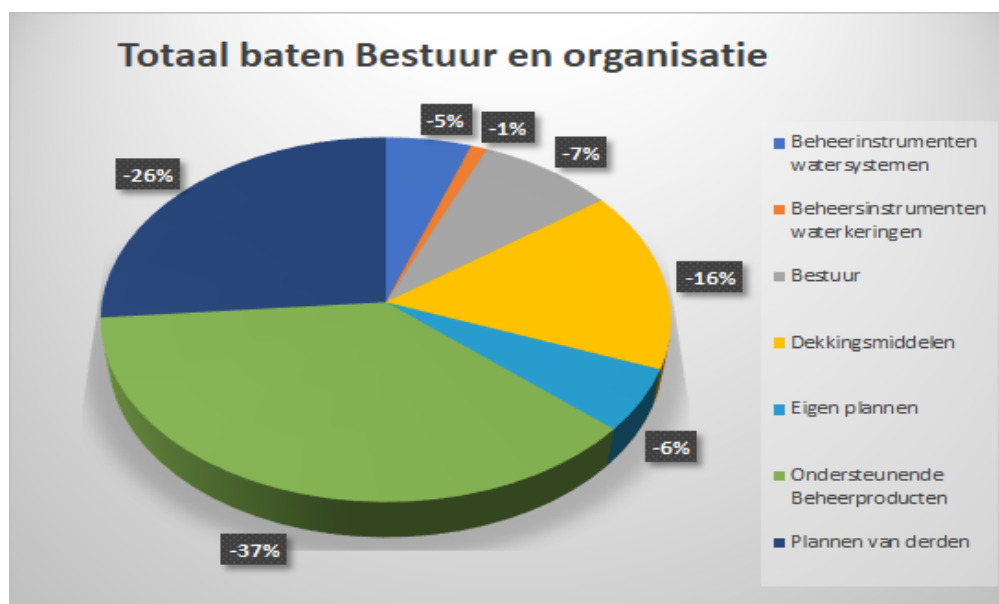
De stijgende kosten en toenemende druk op onze begroting vragen om scherp financieel beleid. We willen dat onze organisatie 'in control' is: we voeren ons werk doelmatig en transparant uit, met oog voor de maatschappelijke baten en de betaalbaarheid voor onze inwoners. Concreet gaan we onze financiële analyses versterken, zoeken we naar mogelijkheden om kosten te besparen en benutten we actief kansen voor subsidies en externe financiering. De invoering van het nieuwe Waterschapsbesluit en de rechtmatigheidsverantwoording bieden daarbij een kans om ons financiële beleid en onze verantwoording en interne beheersing verder te verbeteren en transparanter te maken.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten meerjarig voor programma Bestuur en organisatie getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Bestuur en Organisatie	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	4.447	2.590	2.637	2.566	2.653	2.650
Lasten	-55.562	-55.844	-56.395	-56.854	-57.773	-59.261
Resultaat	-51.115	-53.254	-53.758	-54.288	-55.120	-56.611

Toelichting op Wat mag het kosten?

Voor het jaar 2026 zijn de baten en lasten per beleidsproduct in een taartdiagram nader uitgesplitst. Hierbij is de indeling naar beleidsproduct gelijk is aan de landelijke standaard indeling voor waterschappen. In percentages wordt weergegeven waar de baten en lasten betrekking op hebben.

Afwijkingen ten opzichte van actuele begroting 2025

In de perspectiefnota 2026-2030 is besloten om niet langer bestede uren aan investeringsprojecten te gaan activeren. In de begroting 2025 en eerder werden deze uren als baten verantwoord. Deze baten zijn met ingang van begroting 2026 komen te vervallen.

Investerings 2026 - 2030

Investeringsen

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	2026	2027	2028	2029	2030
Datacenter	B	1.700	0	0	0	0
Verv.investeringen Laboratorium	A	270	270	270	270	270
Klimaatadaptatie-pad	B	0	1.425	2.850	4.180	0
Vervanging hard- en software	A	410	410	410	410	410
Actualisatie ICT Omgevingswet	A	300	0	0	0	0
Vervanging materieel en voertuigen	A	467	1.932	65	265	70
Emissie loos, energie neutraal en duurzaam	A	4.750	4.750	4.750	4.750	0
Totaal		7.897	8.787	8.345	9.875	750

A = voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Programma Waterveiligheid

Strategisch doel

We beschermen Fryslân en een deel van het Groninger Westerkwartier tegen hoogwater vanuit zee en IJsselmeer. We houden rekening met het risico op overstromingen en klimaatverandering. Dit als uitvloeisel van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's en onze, daarmee samenhangende, wettelijke zorgplicht. We beheren en onderhouden hiervoor circa 200 kilometer aan zeedijken op het vasteland langs IJsselmeer en Waddenzee, en - eilanden.

Daarnaast beschermen we steden, dorpen, polders en gebieden tegen wateroverlast vanuit de boezem. De circa 3100 kilometer aan regionale keringen moeten bestand zijn tegen tijdelijk hogere waterstanden en droogte. Verder zijn er circa 800 kilometer aan lokale keringen die polders en gebieden beschermen tegen wateroverlast vanuit de boezem, tussenboezems en deelsystemen.

Vanuit de wettelijke zorgplicht rapporteren we in de volle breedte over de primaire keringen voor alle facetten van de waterveiligheid.

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Betrokken verbonden partijen:	N.v.t.

Ambitie

Jaarlijks voeren we ons beheer en onderhoud zorgvuldig uit. In een doorlopende cyclus toetsen we of onze waterkeringen nog sterk en hoog genoeg zijn. Daar waar onze primaire waterkeringen niet voldoen aan de veiligheidseisen, programmeren we versterkingen zodat ze voor 2050 aan de landelijke norm voldoen. We kijken hierbij niet alleen naar de dijk maar nemen ook landschap, de flora en fauna, en belangen van onder meer landbouw en leefbaarheid mee.

Omdat de klimaatadaptatie feitelijk een continue proces is wat ook na 2050 doorgaat, werken we ook aan een passende ruimtelijke inrichting van de kust.

Belangrijke drager voor dijkversterkingen is het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma. Ook zoeken we actief aansluiting bij andere landelijke- en Europese programma's om de benodigde investeringen en maatregelen mogelijk te maken.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. De volgende kritieke prestatie indicatoren (KPI's) zijn voor 2026 opgenomen:

Nr.	KPI	Doelstelling	Meetwaarde	SDG's
1.	Totaalscore zorgplicht	We beheersen alle aspecten van de wettelijke zorgplicht voldoende; zie hiervoor de Rapportage Zorgplicht die we jaarlijks voorleggen aan de Inspectie Leefomgeving en Transport. De gekozen normering KPI voor 2026 is indicatief (waarden variëren tussen de 1 en 3).	- Tussen de 1,5 - 2,0 - Geen waarden groter dan 2,5	SDG 11, SDG 13
2.	% dijken op sterkte	De zeedijken zijn tijdig op voldoende sterkte; geredeneerd vanuit de landelijke normering.	- 100% dijken in 2050 op sterkte	SDG 11, SDG 13

3.	% regionale waterkering versterkt	De regionale waterkeringen voldoen aan de regionale normering waterveiligheid.	- 60 kilometer versterkte kilometers in 2026 en 2027 van de nog resterende opgave - opgave uit beoordeling regionale waterkeringen 2025 wordt in 2026 gepland (uitvoering vanaf 2028)	SDG 11, SDG 13
4.	% risicogericht onderhoud door inspecties regionale en lokale keringen op orde	Jaarlijks wordt er een inspectie van regionale waterkeringen en 2-jaarlijks een inspectie van lokale waterkeringen uitgevoerd. Er wordt risicogericht geprioriteerd op welke keringen voor 1 oktober (groot-) onderhoud wordt gepleegd. Specifieke prestaties: - Al het planmatig onderhoud is uitgevoerd: - Er is een gesloten doorwortelde grasmat met weinig distels/brandnetels en minimale graafschade. - Bij de verharde glooiingen zijn de voegen goed gevuld ontbrekende elementen zijn aangevuld en opschot is verwijderd. - Afrasteringen zijn schapenkerend, poorten en klaphekjes functioneren en borden en zijn leesbaar en schoon.	100% risicovolle regionale en lokale keringen door jaarlijkse inspecties en onderhoud hersteld. Onderhoud o (nee) of 1 (ja)	SDG 11, SDG 13

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Jaarlijks uitvoeren van het beheer en onderhoud in het kader van wettelijke zorgplicht

We zorgen goed voor onze dijken en keringen.

We inspecteren, onderhouden en beheren onze dijken (primaire keringen) conform onze zorgplicht. Het sluitstuk van deze jaarlijkse cyclus van de inspectie, onderhoud en toetsing leidt in oktober tot het memo 'Klaar voor stormseizoen'. De memo informeert het bestuur of de primaire keringen veilig zijn voor het stormseizoen en of de organisatie goed toegerust is om hoog water het hoofd te bieden. Deze memo geeft een overzicht van: het uitgevoerde onderhoud, het testen van sluitingsprotocollen, de actualisatie van hoogwaterplannen en de calamiteitenoefeningen. Om dit zo efficiënt mogelijk te doen passen we assetmanagement toe. Dit betekent dat we voor alle keuzes kosten, prestaties en risico's zo goed mogelijk tegen elkaar afwegen.

Het onderhoud aan de dijk is onderverdeeld in de volgende categorieën: instandhouding grasmat, afvoeren vloedmerk, onderhoud verharde glooiingen, onderhoud dijkmeubilair, onderhoud van de dijkvaarten en wegen/opritten. Voorbeelden van uit te voeren onderhoud zijn: steenslag aanvullen in de steenzettingen, veeroosters schoonmaken, drainages doorspuiten, distels steken, het gras maaien, scheuren in het asfalt vullen, ongewenste begroeiing verwijderen, hekwerken vervangen, dijksloten baggeren, vloedmerk verwijderen, etc.

We werken volgens de wettelijke zorgplicht

Veel van het werk in de jaarlijkse cyclus vindt achter de schermen plaats. Als waterschap hebben we de wettelijke verplichting om goed te zorgen voor onze dijken, zodat deze voldoen aan de veiligheidseisen. De Inspectie Leefomgeving en Transport toetst ons hierop. Voor de zorgplicht gebruiken we een uitgebreid dashboard waarmee we kunnen aantonen dat we als organisatie alle facetten van de zorg goed hebben georganiseerd en belegd; en dat we dit consequent en vakkundig doen. Het gaat dan onder meer om inspecties en het uitvoeren van het jaarlijks onderhoud. We rapporteren hier jaarlijks over aan het bestuur via de Rapportage Zorgplicht. En we worden hierop getoetst door de Inspectie Leefomgeving en Transport; zij zijn de wettelijke toezichthouder.

We beoordelen de kwaliteit van de dijken

We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht hebben in de overstromingsrisico's van de primaire waterkeringen. Als beheerder beoordelen we daarom of onze dijken voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar voeren we opnieuw een beoordeling uit. Dit doen we op basis van de rekenmodellen die landelijk door het Rijk worden gemaakt. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035. De verschillende dijktrajecten zijn verdeeld over de looptijd van deze beoordeling (2023-2035). In 2026 wordt het bestuur de beoordeling van het dijktraject tussen Stavoren en de Afsluitdijk voorgelegd.

We krijgen de zandige keringen op de eilanden overgedragen

De uitwerking van de overdracht van de zandige keringen op de eilanden zal in 2026 worden voorgelegd aan het algemeen bestuur. Voor ons gaat het om de kering (dijk en duin) op Vlieland, de zandige kering Terschelling en de duinwaterkering Ameland.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Zorgen voor de versterking van primaire keringen

We maken ons sterk voor een solide landelijke programmering van onze primaire keringen (portfolio)

In 2050 moeten alle primaire keringen in heel Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP). In heel Nederland hebben we circa 3.500 kilometer aan dijken en circa 500 sluizen en gemalen. In ons beheergebied hebben we ongeveer 220 kilometer aan primaire keringen. Periodiek wordt beoordeeld of de dijken nog aan de veiligheidsnorm voldoet. Een deel is veilig genoeg en hoeft niet versterkt te worden, omdat deze nog voldoende veiligheid bieden. Maar er is ook een deel dat wel versterkt moet worden. Onze versterkingsopgave voor de komende jaren is vastgesteld in de programmering 2027-2038 en bedraagt circa 4,5 kilometer.

We versterken van onze zeedijken langs het Wad

In lijn met onze eigen ambities en die van het HWBP organiseren wij onze dijkversterkingen langs het Wad gedegeen en gedragen (integraal en gebiedsgericht). Dat doen we in nauwe samenwerking met onze gebiedspartners en we treden zoveel mogelijk op als één overheid (gebiedsgericht). Ook werken we aan innovaties die ons helpen zaken slimmer en doelmatiger uit te voeren.

We betrekken het bestuur zo goed mogelijk bij de uitwerking en vormgeving van de plannen en de uitvoering. We zoeken samen met het algemeen bestuur naar een passende werkwijze.

We maken ons hierbij sterk voor:

- Een solide samenwerking met het HWBP; waarbij we ons complete portfolio stevig verankerd willen zien in de landelijke programmering
- Een beheerste en zakelijke aanpak om zo risico's te verkleinen

- Het versterken van de samenwerking met onze partners en het samen optrekken om meerdere maatschappelijke opgaven en koppelkansen te realiseren
- Het aanboren van aanvullende, externe financieringsbronnen
- Relevante innovaties, creatieve en ook duurzame en circulaire oplossingen

In 2026 leggen we de volgende besluiten aan het bestuur voor:

- Q42025 aanpassing Voorkeursalternatief TPM.
- Q42025 / Q12026 zal er meer duidelijkheid komen over het vervolg op project Schiermonnikoog. Afhankelijk daarvan worden er besluiten voorgelegd.
- Q12026 de kredietaanvraag verkenning Harlingen;
- Q32026 de kredietaanvraag realisatie Koehool-Zwarte Haan (afhankelijk van de uitkomst van de monitoring);
- Q42026 de kredietaanvraag realisatie Ternaard-Paesens Moddergat.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Bescherming van gebieden tegen wateroverlast vanuit de boezem

We voeren het huidige herstelprogramma Oevers en Kaden tot en met 2027 uit. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot en met 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Binnen het huidige herstelprogramma moet in 2026 en 2027 nog 60 km worden gerealiseerd. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen zoals natuur en recreatie.

De keringen in de boezem zakken en verzwakken door de tijd heen. De meest recente beoordelingsronde regionale waterkeringen is in 2025 afgerond en opgeleverd aan de provincies Fryslân en Groningen. De uitkomsten van deze beoordelingsronde laten zien dat er in de periode na 2027 een nieuwe opgave ligt van 110 kilometer te herstellen regionale keringen.

In 2026 werken we de resultaten van de beoordeling uit tot een nieuw herstelprogramma. Bij de opstelling van dit herstelprogramma houden we uiteraard rekening met urgentie en risico. Ook betrekken we de uitkomsten van het boezemplan en andere ontwikkelingen hierbij. Dit doen we in overleg met het bestuur.

In het huidig herstelprogramma is de focus gelegd op regionale keringen vanwege de urgentie van de hoogwaterproblematiek uit 2012. Tegelijkertijd zijn lokale keringen ook onderhevig aan zakkingen en een gedeelte voldoet daarom niet aan de door Wetterskip Fryslân gestelde eisen.

Daarom gaan we in 2026 analyseren welke lokale keringen niet aan de vereiste hoogtes voldoen. Op basis daarvan gaan we een plan van aanpak uitwerken om tot herstel te komen. Ook dit doen we in overleg met het bestuur.

In 2027 hebben we de totale scope scherp voor alle keringen in de boezem. De scope prioriteren we naar een nieuwe herstelprogrammering voor zowel de regionale- als de lokale waterkeringen. Dit nieuwe herstelprogramma gaat in 2028 van start.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Regelen van ruimte voor de waterveiligheid voor de lange termijn

We streven naar voldoende ruimte voor de dijk

Om ons beheergebied ook voor de lange termijn veilig te houden tegen de zee is ruimte nodig. Daarom mengen we ons in de ruimtelijke dilemma's. We willen ruimte voor dijken maken; borgen dat ook rekening gehouden wordt met het feit dat klimaatveranderingen zorgen dat er ook over 100 jaar voldoende ruimte voor dijken (in welke vorm dan ook) .

In 2026 leggen we het dagelijks bestuur een plan van aanpak voor het actualiseren van de ruimtelijke reserveringszone voor. Uiterlijk in 2029 zijn de geactualiseerde ruimtelijke reserveringszone door de provincie en gemeenten in de ruimtelijke ordening vastgesteld. De regels hiervoor zijn vastgelegd in de omgevingsverordening van de provincie Fryslân (en Groningen). Wetterskip Fryslân rekent de nieuwe ruimtelijke reserveringszones uit en houdt daarbij rekening met de toekomstige ontwikkelingen (bijv. op het IJsselmeer).

Versterken van de samenwerking in het gebied

We zorgen ervoor dat waterveiligheid standaard wordt meegenomen in gebiedsontwikkelingen, zodat het belang van water altijd centraal staat. We werken samen met provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties en brengen onze kennis en data actief in bij gebiedsprocessen. Door waterveiligheid te combineren met andere maatschappelijke opgaven zoals woningbouw of natuurontwikkeling, zorgen we voor een integrale en gedragen aanpak. Zo maken we optimaal gebruik van de kansen die gebiedsgericht werken biedt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Gebruik maken van ecosystemen en het beheersen van de flora en fauna

Gebruik maken van ecosysteemdiensten

Grassen en kruiden houden keringen stevig en oevers en kwelders bieden bescherming tegen golfslag en gravende dieren. Dichtbegroeide keringen, flauwe hellingen en oevers zijn minder aantrekkelijk om in te graven voor dieren zoals kreeften, muizen en bevers waardoor overlast wordt voorkomen. Aandacht voor biodiversiteit is onderdeel van, en gekoppeld aan, ons reguliere werk en draagt bij aan veilige dijken.

Invasieve exoten zoals rivierkreeften, reuzeberenklauw en duizendknoop en (beschermde) dieren zoals bevers en dassen kunnen een bedreiging vormen voor de veiligheid van keringen. We willen toe naar een beheersbaar niveau waarin we geen overlast en minimale schade ondervinden. Daar waar het niet lukt gaan we verder dan alleen beheersen. Niet voor alle soorten invasieve exoten is totale verwijdering realistisch. Hiervoor hebben we commitment en samenwerking nodig van andere grondeigenaren. Ook houden we de verspreiding van exoten in de gaten en nemen we daar maatregelen voor waar nodig.

Inzetten op innovatie en duurzame maatregelen

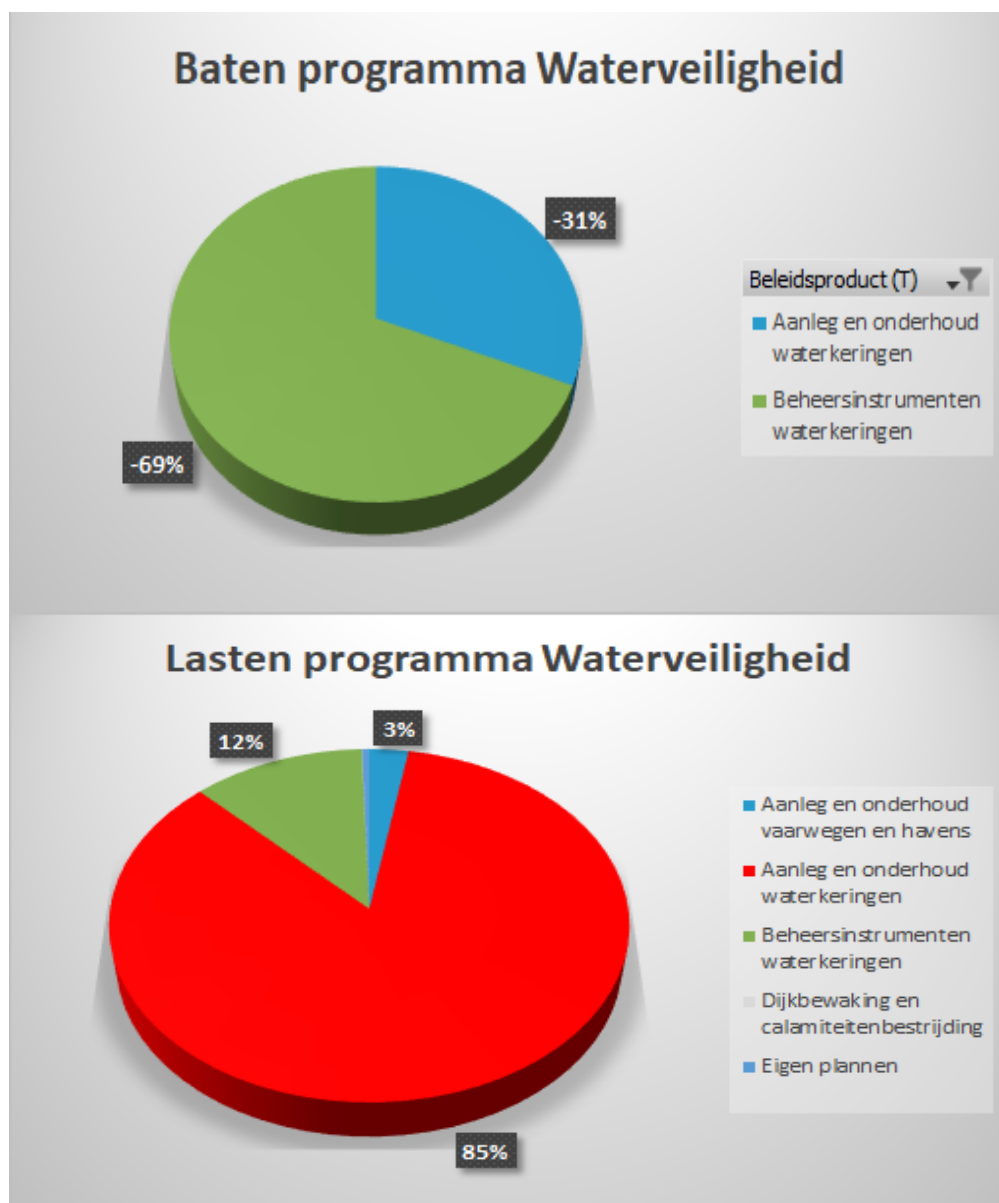
We gebruiken de nieuwste technieken en inzichten om ons werk slimmer, diervriendelijker en duurzamer te maken. Zo bereiden we ons voor op toekomstige uitdagingen en houden we de kosten beheersbaar. We experimenteren bijvoorbeeld met het maaien met sensoren om beschermde dieren en vogels te sparen, passen circulaire bouwmaterialen toe en werken samen met kennisinstellingen en marktpartijen aan innovatieve oplossingen. Ook verkennen we nieuwe methoden voor het bestrijden van invasieve exoten en leren we van pilots en innovatieve projecten, zodat we ons werk steeds beter kunnen uitvoeren.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten meerjarig voor programma Waterveiligheid getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Waterveiligheid	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	2.120	1.717	1.861	1.995	2.146	2.146
Lasten	-36.404	-36.555	-38.425	-39.925	-40.774	-42.980
Resultaat	-34.284	-34.838	-36.564	-37.930	-38.629	-40.834

Toelichting op Wat mag het kosten?

Voor het jaar 2026 zijn de baten en lasten per beleidsproduct in een taartdiagram nader uitgesplitst. Hierbij is de indeling naar beleidsproduct gelijk is aan de landelijke standaard indeling voor waterschappen. In percentages wordt weergegeven waar de baten en lasten betrekking op hebben.

Investerings 2026 -2030

Investerings

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	2026	2027	2028	2029	2030
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma	A	5.200	5.600	6.300	6.800	7.000
HWBP - KLM deel groen uv	B	0	20.400	0	0	0
Dijkverbetering Schiermonnikoog	B	900	0	0	6.000	0
Dijkverbetering Zurich-Koehool	B	0	300	0	0	600
Dijkverbetering Zurich-Koehool, Harlingen	B	300	0	660	0	0
KLM deelproject Koehool Zwarte Haan, fase 2 uv	B	1.200	0	0	0	0
KLM TPM deelproject uv	B	16.700	0	0	0	0
Investeringsruimte afkomstig uit VP II	A	903	903	903	903	903
Progr. verbeterwerken reg. keringen	A	7.884	7.884	7.884	7.884	7.900
Aanbrengen slijtlagen	A	0	0	0	1.930	0
Boezem/Zeegemaal (voorbereidingskrediet)	B	1.900	0	0	0	0
Totaal		34.987	35.087	15.747	23.517	16.403

A = voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Programma Watersysteem

Strategisch doel

Het versterken van een robuust, gezond en klimaatbestendig watersysteem door middel van integrale en strategische samenwerking tussen overheden, bedrijven en maatschappelijke partners.

Portefeuillehouder(s):	Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik
Betrokken verbonden partijen:	Fryske Utfieringstsjinst Milieu en Omjouwing (FUMO), Grienskip BV en Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

Ambitie

We streven naar een klimaatbestendig, gezond en robuust watersysteem dat stevig verankerd is in ruimtelijke plannen. Een systeem dat bestand is tegen zowel piekneerslag als langdurige droogte en dat tegelijkertijd betrouwbaar de functies voor landbouw, natuur en leefomgeving kan blijven vervullen. Dit vraagt om innovatieve en adaptieve maatregelen die lokaal passen en tegelijk passen in de bredere samenhang van het watersysteem. We zoeken daarbij altijd naar integrale oplossingen die aansluiten bij de behoeften van gebruikers en de natuurlijke kenmerken van het watersysteem. Door het gesprek aan te gaan met bewoners, landbouw, natuur- en maatschappelijke organisaties, provincie en gemeenten kunnen we samen tot gedragen oplossingen komen. We benutten de kansen voor aanvullende financiering en technologische innovaties om de kosten beheersbaar te houden en het watersysteem betaalbaar te houden voor de gemeenschap. Samen met de provincie zetten wij ons in voor gebiedsprocessen rond Natura2000 en de NNN. We benutten kansen om verdroging tegen te gaan en de ecologische kwaliteit te verbeteren via gebiedsontwikkelingen als het Koningsdiep. Voor deelgebied Zand en de Waddeneilanden worden maatregelen geprogrammeerd in de respectievelijke gebiedsprogramma's en watergebiedsplannen. Kaders voor overgangszones rond natuurgebieden worden vastgelegd in de Provinciale Omgevingsvisie (POVI); de hieruit voortvloeiende maatregelen krijgen een plek in het nieuwe Waterbeheerprogramma (WBP). In het proces naar dit nieuwe WBP wordt tevens bepaald of de doelrealisatie met de Waterwijzer moet worden berekend; indien nodig volgt vervolgens een nieuwe analyse van doelrealisatie. We werken aan een geactualiseerde beleidsnota schoon en gezond water. We blijven ons inzetten voor een verbod op PFAS, voor het verkrijgen van meer grip op de lozing van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) en het betrekken van andere overheden, waaronder gemeenten, en burgers bij het realiseren van een goede waterkwaliteit. Met de agrarische sector werken we samen aan de verbetering van de waterkwaliteit in de delta-aanpak agrarisch waterbeheer.

We werken aan een programmering van ons watersysteem. Voor onze KRW-opgaven wordt de aanpak voor de nieuwe planperiode uitgewerkt in de KRW-beslisnota 20282033. Ondertussen pakken we door om de maatregelen voor 2027 tijdig uitgevoerd te hebben. Met een integrale gebiedsgerichte programmering van alle opgaves van ons watersysteem krijgen we inzicht in ons uitvoerende werk. Hierdoor is het mogelijk werk met werk te maken. Dit verhoogt ons efficiënt en effectief werken en kan samenwerken met anderen stimuleren.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. We bouwen de komende jaren verder aan deze referentiewaarden. De volgende kritieke prestatie indicatoren (KPI's) zijn voor 2026 opgenomen:

Nr.	KPI	Doelstelling	Meetwaarde	SDG's
1.	Percentage uitgevoerde KRW-maatregelen volgens KRW programmering.	Schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater in 2027, conform de Europese Kaderrichtlijn Water.	70% van de KRW-waterlichamen voldoet in 2026.	SDG 6, SDG 15
2.	Hoeveelheid kuub nieuwe of verbeterde waterberging gerealiseerd volgens programmering.	Meer water kunnen bergen in boezem en deelsystemen om overlast en schade te beperken.	1,5 miljoen kuub nieuwe of verbeterde waterberging gerealiseerd in 2026.	SDG 11, SDG 13

3.	Aantal hectare nieuwe of verbeterde waterconservering met peilverhoging van minimaal 10 centimeter gerealiseerd.	Meer water kunnen conserveren in bodem om droogteschade en piekafvoer naar de boezem te verminderen.	50 hectare nieuwe of verbeterde waterconservering met peilverhoging van minimaal 10 centimeter gerealiseerd in 2026.	SDG 6, SDG 13, SDG 15
4.	Percentage projecten opgeleverd waarin watersystemen zijn aangepast voor doorstroming volgens programmering.	Betere doorstroming en wateraanvoer en afvoercapaciteit door aanpassingen aan watergangen en kunstwerken.	90% van de watersysteemprojecten volgens programmering opgeleverd in 2026.	SDG 11, SDG 13
5.	Percentage gerealiseerde onderhoudsopgave watergangen (t.o.v. beheer- en onderhoudsplan en jaarplanning).	Wateroverlast verminderen door goed onderhoud en doorstroming van watergangen.	95% van jaarlijkse onderhoudsopgave watergangen gerealiseerd in 2026.	SDG 11
6.	Percentage assets dat voldoet aan de gestelde onderhoudsnorm.	Stuwen, inlaten en kunstwerken (assets) in goede staat houden voor een robuust watersysteem.	95% van alle actieve kunstwerken in goede staat in 2026. 95% van jaarlijkse inspecties stuwen en inlaten uitgevoerd in 2026.	SDG 9, SDG 13
7.	Percentage schoongemaakte locaties	Invasieve exoten elimineren of beheersen om wateraanvoer, afvoer en biodiversiteit te beschermen.	50% van de vastgelegde locaties invasieve exoten schoongemaakt in 2026.	SDG 15
8.	Percentage projecten waarin participatie conform beleid heeft plaatsgevonden	Bewoners en gebruikers actief betrekken bij het watersysteembeheer en -ontwikkeling.	95% van projecten waarin participatie conform beleid heeft plaatsgevonden in 2026.	SDG 11, SDG 17

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Gebiedsgerichte aanpak van het watersysteem

Gebiedsgericht werken begint met een op het gebied gerichte organisatie, een gebiedsgerichte programmering en een integrale opdrachtverlening. Daarbij willen we dat onze aanpak voor het watersysteem aansluit bij de specifieke kenmerken en behoeften van elk gebied. Daarom zetten we vol in op gebiedsgericht maatwerk, waarbij we samenwerken met lokale partners zoals agrariërs, bewoners en natuurorganisaties. Onze beheerders zijn zichtbaar en actief in het gebied. Met korte lijnen naar belanghebbenden zorgen we voor snelle afstemming. Ze vervullen hiermee voor ons een ambassadeursrol. De kennis en ervaring van "buiten" benutten we om onze nieuwe plannen en projecten te versterken met praktische en frisse inzichten. Door intensieve samenwerking met de provincie, gemeenten, landbouw en natuurorganisaties stemmen we het peilbeheer en de inrichting van het watersysteem af op lokale behoeften en toekomstige ontwikkelingen.

Het maatwerk dat we toepassen hebben we ingedeeld naar deelgebieden veen, klei en zand, bebouwd gebied en Waddeneilanden. Voor ieder deelgebied brengen we de specifieke wateropgaven in kaart, zodat we samen kunnen werken aan gedragen en effectieve oplossingen. We organiseren participatiebijeenkomsten en pilots om nieuwe ideeën en initiatieven te testen en te ondersteunen.

Deelgebied veen

Onder de paraplu van het veenweideprogramma werken we samen met de provincie, gemeenten en landbouworganisaties aan pilots en gebiedsprocessen in de onder het programma vallende gebieden. Met het verhogen van het waterpeil zoeken we een juiste balans tussen waterbeheer, landbouw en natuur. Samen kijken we ook naar innovatieve maatregelen zoals natte teelten en vernatten van deze veengebieden om het veen beter vast te houden. Aanpassingen in het watersysteem in deze benoemde gebieden kunnen alleen gerealiseerd worden als er vrijwillig meegewerkt wordt. Dit lukt alleen als er voldoende middelen zijn om nadelige effecten te mitigeren.

Het tweede ijkmoment van het Veenweideprogramma is in 2027 voorzien. Hierin zal de keuze gemaakt moeten worden of de veengebieden met een veenpakket dunner dan 80 centimeter (inclusief moerige gronden) en de veengebieden met een dik kleidek (dikker dan 40 centimeter) ook een bijdrage moeten leveren aan de doelstellingen van het veenweideprogramma.

Op basis van de evaluatie van het huidige waterbeheerprogramma lopen we in het veen met een aantal activiteiten achter. In de gebiedsprocessen zetten we van nu in op het realiseren van verhogen van peilen en extra waterberging. Hiervoor moeten we ons richten op draagvlak in deze gebieden. Voor het inrichten van overgangszones rond kwetsbare functies gaan we de provincie vragen om inventarisaties hiervoor grootschaliger op te pakken. Voor het aanpassen van de waterhuishouding zetten we in op het gebiedsproces om gezamenlijke ambities en doelen te verkennen. In Aldeboarn De Deelen zuid gaan we starten met de eerste maatregelen om peilopzet mogelijk te maken.

Deelgebied klei

In het Regionaal Waterprogramma van de provincie is afgesproken om samen een integrale visie voor noordelijk zeekleigebied op te stellen. In grote lijnen is de visie voor het watersysteem in het zeekleigebied in de BoVi opgenomen. De visie moet nog verder worden uitgewerkt in ruimtelijke beleid (POVI) en beleid en maatregelen die in het nieuwe WBP zullen worden opgenomen. Aansluitend volgt programmering van deze maatregelen.

We brengen in beeld hoe het staat met de verzilting in de ondergrond en verzilting van het watersysteem en de ondergrond zoveel mogelijk tegengaan om de hoogwaardige akkerbouw in stand te houden.

We doen mee met het onderzoekstraject FRESHEM en brengen daarmee de verziltingstoestand van de ondergrond in kaart. We stimuleren de landbouw om de zoetwaterlenzen in de percelen te vergroten, door bijvoorbeeld aangepaste drainage. Daarmee gaan we verzilting tegen en neemt de hoeveelheid water, die we nodig hebben voor doorspoeling, niet toe. We nemen deel aan het samenwerkingsverband Salta, waar kennis over verzilting gedeeld wordt.

In het gebied Dongerdielen, wordt onder leiding van de provincie, gewerkt aan een integraal gebiedsproces. In dit gebiedsproces worden de effecten van bodemdaling door gaswinning en klimaatverandering gecompenseerd, waarbij ook de toename van de verzilting zoveel mogelijk wordt tegengegaan.

Deelgebied zand

In de zandgronden willen we water vasthouden om verdroging tegen te gaan en om piekafvoeren naar het lage midden te verkleinen. Dat doen we door te investeren in waterconserverings-maatregelen op terreinen van derden, door grondwateronttrekkingen meer in balans te brengen met de aanvulling van grondwater, en door beekherstel. Bij de voorbereiding van die maatregelen werken we samen met de provincie, gemeenten, landbouw en natuurorganisaties om alle belangen in een integraal ontwerp te behartigen. Door (regen)water in (landbouw)bodems langer vast te houden verminderen we de emissies van nutriënten (met name stikstof en fosfor) en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater en wordt de waterkwaliteit verbeterd en het halen van de doelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) vergroot. Een voorbeeld van een project in deze is het project Koningsdiep.

In het Regionaal Waterprogramma van de provincie is afgesproken dat voor de vrij afstromende gebieden waar geen peilbesluiten hoeven te worden vastgesteld, een GGOR (Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime) wordt opgesteld. We maken een kaart met logische "GGOR-gebieden". Vervolgens kan in kleine gebiedsprocessen een GGOR worden gemaakt. Hieruit volgen maatregelen op het gebied van waterconservering en peilbeheer die in de programmering voor de zandgronden kunnen worden opgenomen.

Voor meer grip op grondwateronttrekkingen ontwikkelen we beleid (Duurzaam Beheer Zoetwater) waarin de grondwatervoorraad beter wordt beschermd, natuur minder nadelige gevolgen ondervindt en water eerlijk verdeeld wordt tussen gebruikers.

We ontwikkelen een programmering voor de zandgronden waarin is aangegeven welke maatregelen we waar in het gebied graag zien en welke investeringen daarvoor beschikbaar zijn.

Bij de waterconserveringsmaatregelen op terreinen van derden wordt zoveel als mogelijk de koppelkansen voor het verbeteren van de waterkwaliteit meegenomen. We handhaven de "Subsidieregeling ter bevordering van zoetwatervoorraad zandgronden 2023" en tegelijkertijd ontwikkelen we een kansencartaat voor waterconservering.

Deelgebied bebouwd gebied

Er zijn conceptbeleidsregels opgesteld voor het bebouwde gebied. Deze worden nog afgestemd met gemeenten, omdat er verschillende beelden zijn over de impact. Om dit te verhelderen, wordt een pilot voorgesteld met enkele gemeenten (nog te besluiten). Doel is om gezamenlijk inzicht te krijgen in de gevolgen van de regels. Daarnaast willen we concept-onderhoudsplannen opstellen met duidelijke afspraken over taken en verantwoordelijkheden tussen gemeenten en het waterschap.

Deelgebied Waddeneilanden

Voor de Waddeneilanden is het belangrijk om te zorgen voor een goed evenwicht tussen gebruik en aanvulling van het grondwater, zodat de zoetwaterbel onder de duinen behouden blijft. We zorgen dat het zoetwater in de duinen zo natuurlijk mogelijk in de duinen blijft en er zo min mogelijk zoetwater wordt afgevoerd van de eilanden naar de Waddenzee. In de polders gaan we verzilting tegen door hogere peilen.

In het Regionaal Waterprogramma van de provincie is afgesproken dat voor de vrij afstromende gebieden, waar ook een groot deel van de watersystemen van de Waddeneilanden onder vallen, een GGOR (Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime) wordt opgesteld. We willen in het proces van het opstellen van de Integrale Waterplannen de GGOR onderdeel maken. Voor Schiermonnikoog is het IWP al afgerond, het opstellen van een GGOR voor Schiermonnikoog zou een mooie pilot kunnen zijn voor andere GGOR processen.

We werken samen met provincie en gemeenten aan een gezamenlijke aanvraag binnen het deltaprogramma zoetwater voor subsidie uit het Deltafonds. Deze kan worden ingezet voor maatregelen om water vast te houden en zuinig watergebruik te stimuleren, maar ook voor adaptatiemaatregelen bij wateroverlast.

In de verschillende gebiedsprocessen en projecten op de Waddeneilanden brengen we onze expertise in. Voorbeelden daarvan zijn de gebiedsprocessen Ameland en Terschelling, pilot hergebruik effluent RWZI Schiermonnikoog, PPS Terschelling, Klimaatdialoog Terschelling en de Integrale waterplannen (IWP) die de provincie voor elk Waddeneiland opstelt. Ook werken we samen met agrarische collectieven op de eilanden zodat zij weidevogelpompjes op agrarische gronden kunnen plaatsen.

Samen met: Provincie Fryslân, gemeente Schiermonnikoog, gemeente Ameland, gemeente Terschelling en gemeente Vlieland, Staatsbosbeheer, Fryske Gea, Natuurmonumenten, Vitens, Rijkswaterstaat. Agrariers op Ameland, Terschelling, Schiermonnikoog.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Klimaatbestendig maken van het watersysteem

Een klimaatbestendig watersysteem is bestand tegen piekneerslag én langdurige droogte.

Vanuit het Fries bestuursakkoord water en klimaat (FBWK) werken we samen met Gemeenten, Provincie en Vitens op het gebied van klimaatadaptatie en regionale uitwerking van het Deltaplan ruimtelijke adaptatie. het huidige FBWK loopt in 2025 af. Inmiddels wordt gewerkt aan een nieuw FBWK voor de periode 2026 - 2030, waaraan ook een uitvoeringsagenda wordt gekoppeld. Onderdeel van deze samenwerking is o.a. het actualiseren / uitvoeren van klimaatstresstesten (opgenomen in www.frieseklimaatatlas.nl) in 2025/2026.

In de nieuw op te stellen Leidraad weging waterbelang wordt een ontwerp kader waterrobuust bouwen opgenomen. Klimaatbestendigheid is hierin een belangrijk onderwerp.

We maken een boezemplan. Hierin beoordelen we de gevolgen van klimaatontwikkeling op de boezem. Hierdoor kunnen we de oplossingsrichtingen schetsen naar een klimaatbestendig boezemsysteem. Hieruit volgt ook een afweging over een extra boezem/zeegemaal, zodat we bij hoge waterstanden voldoende kunnen afvoeren. Volgend op de oplossingsrichtingen programmeren we in het boezemplan de maatregelen voor de komende jaren voor het boezemstelsel.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Robuust maken van het watersysteem

Een robuust watersysteem betekent dat we flexibel kunnen inspelen op veranderingen en betrouwbaar waterbeheer blijven leveren aan inwoners, landbouw en natuur.

Om dit te bereiken aan wij de beschikbare kennis en data beter benutten. We beschikken al over een schat aan informatie: van waterstandsmetingen, sensordata en onderhoudsgegevens tot externe bronnen over weer, bodem en gebruik. Door het beter koppelen en benutten van deze data kunnen we integrale beslissingen nemen, die zorgen voor een effectieve inzet van onze middelen en meerwaarde bieden op systeemniveau.

Het effectief ontsluiten van deze data voor alle stakeholders helpt ons daarbij door data en analyses te vertalen naar concrete beslissingen over onderhoud, vervanging en ontwikkeling van onze infrastructuur. Niet als doel op zich, maar als middel om het watersysteem robuust te maken.

We komen met een monitoringsplan waarin we beschrijven hoe we data verzamelen over waterkwaliteit, -kwantiteit en ecologie en hoe we die benutten voor beleid en beheer. Met behulp van slimme sensoren en data-analyses willen we sneller kunnen inspelen op veranderingen in het watersysteem, bijvoorbeeld bij droogte of extreme neerslag. Daarnaast werken we samen met kennisinstellingen en andere overheden om innovatieve oplossingen te vinden, zoals circulair watergebruik en slimme peilbeheer-systemen. Door meer inzicht en innovatieve toepassingen te combineren, zorgen we ervoor dat we effectief en efficiënt kunnen blijven werken aan een robuust watersysteem.

Hoogwatercircuits vormen een essentieel onderdeel van ons watersysteem. Vooral in het veenweidegebied staan we voor een fundamentele uitdaging: de functiebediening van deze circuits raakt uitgeput en de beheerkosten nemen toe. Met de vaststelling van de Aanpak Hoogwatercircuits in 2022 konden we op korte termijn reparaties uitvoeren aan de meest urgente circuits. Voor een robuust watersysteem, dat betaalbaar moet blijven, is echter een bredere aanpak nodig. Daarom zoeken we actief de samenwerking met andere overheden.

In lijn hiermee zetten we in 2026 de uitvoering van de Funderingsaanpak Veenweide Fryslân voort. Daarnaast werken we aan de verdere ontwikkeling van deze aanpak, gebaseerd op de tussenevaluatie en in samenhang met nieuwe landelijke ontwikkelingen, zoals de Nationale Funderingsaanpak.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Schoon en gezond houden van het watersysteem

We werken aan een watersysteem dat schoon en gezond is voor mens, dier en natuur, en waarmee we voldoen aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Om dit te realiseren zetten we verschillende instrumenten in.

We werken aan een natuurvriendelijke inrichting en beheer van watersystemen. Daarvoor ronden we de huidige maatregelen in de planperiode 2022-2027 af. Tegelijk bereiden we ons voor op het nieuwe KRW-plan voor 2028-2033. Daarin worden nieuwe maatregelen opgenomen, ook om te compenseren voor de effecten van klimaatverandering, de opkomst van exoten en de toenemende druk op de ruimte. We investeren in natuurvriendelijke oevers, vismigratievoorzieningen en ecologische zones. Beheer en onderhoud aan watersystemen voeren we zo natuurvriendelijk mogelijk uit: zorgvuldig omgaan met het verwijderen van vegetatie en waterkwaliteitsbaggeren daar waar dat nodig is. Samen met de provincie werken we aan een natuurvriendelijke inrichting van watersystemen in de natuurgebieden.

We pakken verontreiniging bij de bron aan. Dat doen we door een zorgvuldige vergunningverlening en goed toezicht en handhaving. Recente ervaringen laten zien dat voldoende aandacht hiervoor belangrijk is.

Een bronaanpak geven we ook vorm in samenwerking met partners, bijvoorbeeld in de landbouw en industrie. Een voorbeeld daarvan is de samenwerking met agrarische partijen en de provincie in het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW) om door het nemen van bovenwettelijke (stimulerende) maatregelen de emissies van nutriënten (stikstof en fosfor) en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater te minimaliseren. We zoeken de samenwerking met de rijksoverheid, provincies en gemeenten, daar waar de instrumenten van het waterschap niet toereikend zijn om verontreiniging van het watersysteem te voorkomen.

Ook met gemeenten werken we samen om de kwaliteit in stedelijk gebied te verbeteren: de aanpak van riooloverstorten en indirecte lozingen. Ook leiden we samen met gemeenten waterkwaliteitsdoelen voor het water in bebouwd gebied af.

We zetten voorlichting in om partijen en burgers te betrekken bij schoon en gezond water. Ook kennen we subsidieregelingen om schoon, gezond en voldoende water te stimuleren. Een voorbeeld daarvan is de subsidieregeling waterconservering op de hogere zandgronden, welke bij kan dragen aan verbetering van de hydrologische situatie op de zandgronden en in de beekdalen en vermindering van emissies van nutriënten en bestrijdingsmiddelen naar het water.

Door het uitvoeren van het Utfieringsplan Bioferskaat willen we de ecologische kwaliteit versterken, met maatregelen die de leefgebieden voor planten en dieren verbeteren en verbinden. Denk aan het herstellen van natuurlijke oevers, het verwijderen van kunstmatige barrières voor vissen en het stimuleren van natuurlijke hydrologische processen. Daarnaast pakken we invasieve exoten aan zoals grote waternavel en uitheemse rivierkreeften aan, omdat die de inheemse biodiversiteit bedreigen. Door samen te werken met natuurorganisaties en kennispartners zorgen we voor een integrale aanpak waarin biodiversiteit wordt meegenomen bij al onze werkzaamheden. Zo dragen we bij aan een gezond en veerkrachtig ecosysteem.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Betaalbaar houden van het watersysteem

We werken samen met partners en medeoverheden om de kosten voor het watersysteem beheersbaar te houden, waarbij we zorgen dat de standpunten van het Wetterskip zo goed mogelijk worden mee- en overgenomen in beleidsvorming, ruimtelijke ordening en uitvoering. Daarbij zetten we actief in op externe financiering.

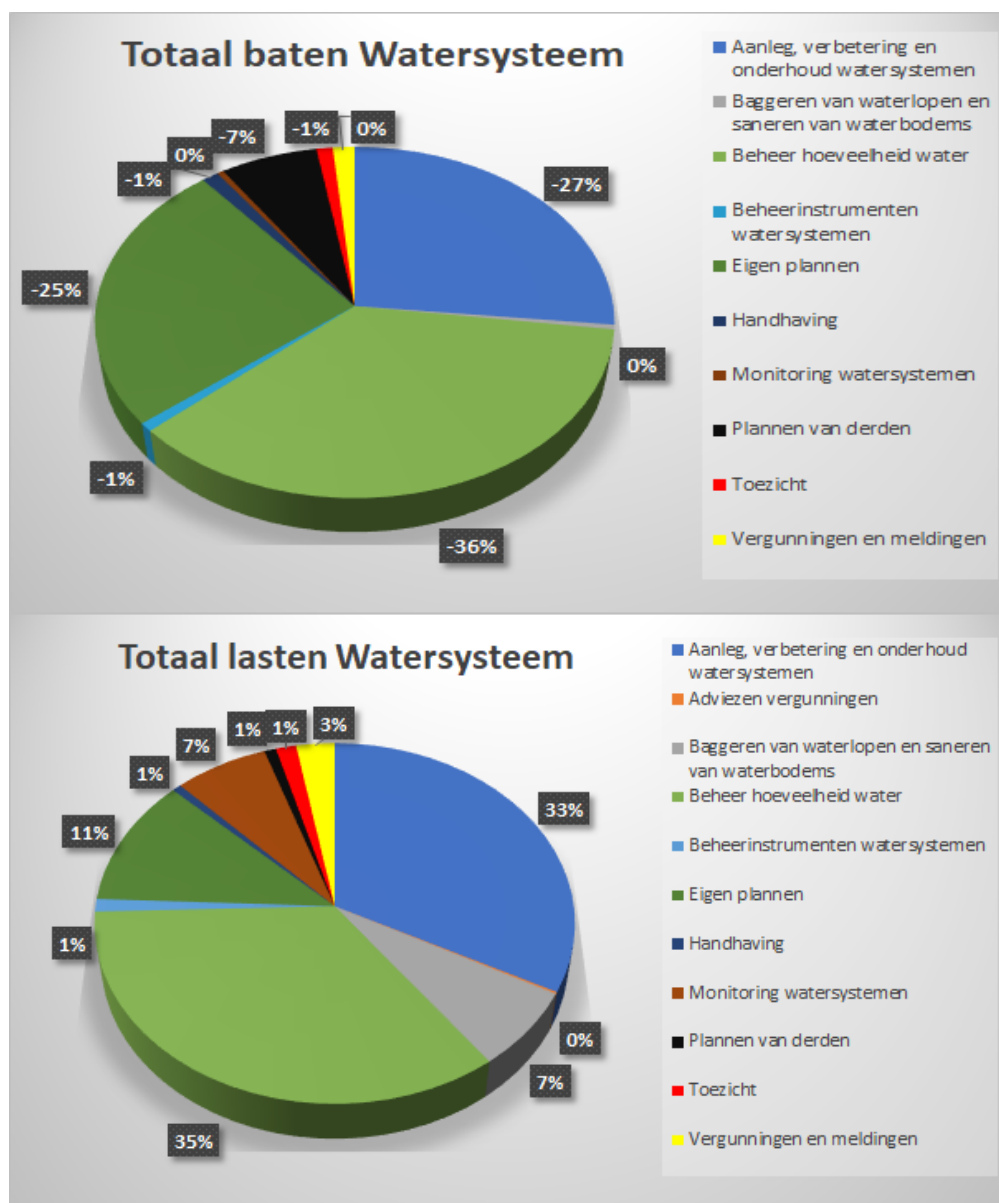
Het algemeen bestuur staat de komende jaren voor koersbepalende besluiten, die richting geven aan het waterbeheer en de betaalbaarheid van het watersysteem. Het gaat om het ontwerp van het Waterbeheersplan 2028-2033, de inspraak bij de Provinciale en Gemeentelijke Omgevingsvisies en de vaststelling van de KRW-doelen 2028-2033.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten meerjarig voor programma Watersysteem getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Watersysteem	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	4.252	2.704	2.244	2.303	2.350	2.350
Lasten	-82.500	-87.966	-90.730	-91.228	-93.952	-98.707
Resultaat	-78.248	-85.262	-88.486	-88.925	-91.603	-96.358

Toelichting op Wat mag het kosten?

Voor het jaar 2026 zijn de baten en lasten per beleidsproduct in een taartdiagram nader uitgesplitst. Hierbij is de indeling naar beleidsproduct gelijk is aan de landelijke standaard indeling voor waterschappen. In percentages wordt weergegeven waar de baten en lasten betrekking op hebben.

Afwijkingen ten opzichte van actuele begroting 2025

In de perspectiefnota 2026-2030 is besloten om niet langer bestede uren aan investeringsprojecten te gaan activeren. In de begroting 2025 en eerder werden deze uren als baten verantwoord. Deze baten zijn met ingang van begroting 2026 komen te vervallen. De lasten nemen met name toe ten gevolge van de loon- en prijsindexaties en door de toekenning van de budgetvoorstellen uit eerdere besluiten.

Investerings 2026 - 2030

Investeringsen

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	2026	2027	2028	2029	2030
Gebiedprocessen en gebiedsgericht werken	B	5.300	p.m.	p.m.	0	0
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WS	B	380	285	285	0	0
Inrichting watersystemen, landelijk	A	1.663	1.663	1.663	1.663	1.700
Klimaatadaptatie	B	1.235	3.325	5.700	7.695	0
KRW maatregelen	A	2.090	2.090	2.090	p.m.	p.m.
KRW aanvullend budget 2026	A	0	1.400	0	0	0
Kunstwerken actieve waterbeheersing	A	12.588	12.588	12.588	p.m.	p.m.
Uitvoeringsplan Veenweide	A	1.235	1.235	1.800	1.800	1.300
Afvalwaterinzameling kleine kernen	A	0	250	0	250	0
Totaal		24.490	22.836	24.126	11.408	3.000

A = voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Programma Waterketen

Strategisch doel

Het waarborgen van een doelmatige, duurzame en betrouwbare inzameling en zuivering van afvalwater en het terugwinnen van waardevolle grondstoffen. Dit doen we met aandacht voor bescherming van de volksgezondheid, versterking van de circulaire economie en het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Portefeuillehouder(s):	Remco van Maurik
Betrokken verbonden partijen:	Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F. en Vereniging Waterketen Onderzoek Noord

Ambitie

De waterketen levert een belangrijke bijdrage aan onze volksgezondheid, het milieu en de kwaliteit van de leefomgeving. Tegelijkertijd staat de waterketen onder grote druk, door uitdagingen rond waterbeschikbaarheid, waterkwaliteit en klimaatverandering.

Onze ambitie voor de opgave waterketen is om een toekomstbestendige, duurzame en innovatieve keten te realiseren voor de inzameling, transport en zuivering van afvalwater. We willen een waterketen die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, de volksgezondheid beschermt en die tegelijkertijd circulair en efficiënt omgaat met grondstoffen en energie. Daarbij willen we vooroplopen in de energietransitie en bijdragen aan de klimaatdoelen, door minder energie te verbruiken en waar mogelijk zelf duurzame energie op te wekken. Een zorgvuldige maatschappelijke kosten/batenafweging wordt het leidende principe voor de manier waarop we keuzes maken in de waterketen als het gaat om milieueffecten en duurzaamheid. We zoeken naar een optimale balans tussen milieu-impact en kosten.

We streven ernaar dat onze afvalwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) effluent van uitstekende kwaliteit produceren, waarmee we de kwaliteit van het oppervlaktewater verbeteren en bijdragen aan het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Tegelijk zetten we in op het terugwinnen van waardevolle stoffen zoals fosfaat, stikstof en biogas, zodat we de waterketen sluiten en een bijdrage leveren aan de circulaire economie. Dit vraagt om investeringen in nieuwe zuiveringstechnieken en vervangingsprojecten, maar ook om innovaties en samenwerking met kennispartners en andere overheden.

Daarnaast willen we met het opstellen van een Waterketenvisie en meerjarig vervangingsplan zorgen voor een goed beheer van onze infrastructuur en voor een toekomstbestendige aanpak die inspeelt op nieuwe Europese en nationale regelgeving. Daarbij is het essentieel dat we blijven investeren in de betrouwbaarheid en veiligheid van de waterketen, zodat we ook in de toekomst kunnen blijven voorzien in schoon en gezond water voor iedereen. Samenwerking met gemeenten, bedrijven en andere partijen staat daarbij centraal, zodat we efficiënt en effectief kunnen werken aan een sterke en duurzame waterketen. Zo bouwen we aan een keten die niet alleen zijn wettelijke taken vervult, maar ook actief bijdraagt aan een gezonde, duurzame en veerkrachtige regio.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. De volgende kritieke prestatie indicatoren (KPI's) zijn voor 2026 opgenomen:

Nr.	KPI	Doelstelling	Meetwaarde	SDG's
1.	Percentage gezuiverd afvalwater dat voldoet aan lozingseisen	Voldoen aan de wettelijke lozingseisen.	100% van het gezuiverde afvalwater voldoet in 2026.	SDG 6, SDG 14
2.	Stikstofemissie bij rwzi's	Verminderen van stikstoflozingen naar het oppervlaktewater.	Maximaal 475 ton stikstofemissie in 2026.	SDG 6, SDG 14
3.	Fosfaatemissie bij rwzi's	Verminderen van fosfaatlozingen naar het oppervlaktewater.	Maximaal 76 ton fosfaatemissie in 2026.	SDG 6, SDG 14

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Afname en Transport

In de gebouwde omgeving en in buitengebieden, zamelen gemeentes het gebruikte water zorgvuldig in. Wij nemen het afvalwater over in ons persleidingstelsel en transporteren het naar de rioolwaterzuiveringen (RWZI's). We zien erop toe dat afvalwaterverwerking bij grootschalige renovaties en in geval van storingen voldoende is gewaarborgd.

De trend is dat er steeds minder regenwater via de gemengde riolering wordt afgevoerd naar de RWZI's.

Gemeentes spannen zich in om vuilwater en regenwater verdergaand te scheiden, ook al doen zich vaak alleen afkoppelingsmogelijkheden voor bij nieuwbouw- of herontwikkeling van woongebieden.

Vanuit de nieuwe Richtlijn Stedelijk afvalwater zullen rioleringsplannen opgesteld moeten worden. Dit biedt mogelijkheden om afkoppeling een nieuwe impuls te geven. Het verminderen van de hoeveelheid schoon regenwater in het afvalwater vergroot ook de mogelijkheden om op termijn het afvalwater circulair te zuiveren.

We hebben leidingen van kunststof (PVC en HDPE) en leidingen van asbestcement. De oudste leidingen (het merendeel) zijn nu circa 50 jaar oud. Voor de kwetsbare asbestcementleidingen (AC) is sinds een aantal jaren een techniek beschikbaar om deze van binnenuit te inspecteren. Voor kunststof leidingen is een geavanceerde inwendige inspectiemethode nog niet mogelijk. Ook deze persleidingen worden vervangen op basis van de levensduur, belasting en staat van de leiding. Ook rioolgemalen (RG's) bestaan uit allerlei componenten die aan slijtage onderhevig zijn. Rioolgemalen reinigen en inspecteren we jaarlijks.

We inspecteren in 2026 het laatste AC-persleidingstraject, van Beetsterzwaag naar rwzi-Gorredijk. Daarna is de conditie en restlevensduur van de AC-leidingen in beeld.

In 2026 vervangen we conform het meerjarig vervangingsplan de persleidingen RG Westereen – rwzi-Damwoude, RG Buitenpost – rwzi-Kootstertille, RG de Blesse - rwzi Wolvega, RG Oostmahorn - Anjum, RG Oude Bildtzijl - Vrouwenparochie, Rg Vrouwenparochie – St Annaparochie, RG Noordwolde - Steggerda, RG Reduzum - Jirnsom en vervanging van de ontvangstput Scharsterbrug. Met spoed wordt de AC-persleiding van RG Kootstertille naar RWZI Kootstertille vervangen. Voor de persleiding van Sint Annaparochie naar rwzi-Franeker vindt voorbereiding plaats van 2025 t/m 2028, waarbij in 2026 het tracébesluit zal worden vastgesteld.

De rioolgemalen reinigen en controleren we jaarlijks en bij signalen hieruit worden er extra acties opgestart om de goede werking te waarborgen. In 2026 vervangen we de elektrische installaties van de rioolgemalen. Het telemetriesysteem van de rioolgemalen is in 2025 geheel vervangen en wordt in 2026 getest, geoptimaliseerd en in bedrijf genomen.

De wet waarmee het belastingstelsel van de waterschappen is aangepast, wijzigt onder meer het belastbaar feit van de zuiveringsheffing. Met ingang van 2026 worden privaatrechtelijke afspraken gemaakt voor separate afvalwaterstromen. Zie voor meer informatie, het hoofdstuk Overzicht dekkingsmiddelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Zuiveren

We willen ervoor zorgen dat het huishoudelijk en industrieel afvalwater in ons gebied duurzaam en efficiënt wordt gezuiverd, zodat we bijdragen aan de volksgezondheid, een schoon oppervlaktewater en een gezonde leefomgeving. Dit bereiken we door onze 27 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) goed te beheren, in stand te houden en continu te verbeteren. We investeren in renovaties, procesoptimalisaties zoals het terugwinnen van grondstoffen en in nieuwe technieken die bijvoorbeeld ook microverontreinigingen en medicijnresten kunnen verwijderen. Natuurlijke waterzuiveringstechnieken hebben een kleinere ecologische voetafdruk dan gebruikelijke zuiveringstechnieken, maar verbruiken ook minder energie. In de vastgestelde energievisie wordt hier al meer concreet richting aan gegeven door bijvoorbeeld mogelijkheden te onderzoeken naar windmolens bij de zuiveringen of nog meer slib te vergisten dan de 30% die we nu doen op 4 van onze 27 zuiveringslocaties.

Toekomstvisie waterzuiveren

In het Coalitieakkoord 2023 - 2027 is vastgesteld dat er een toekomstvisie voor de waterketen moet komen. In 2026 wordt deze visie ter vaststelling aan het Bestuur voorgelegd. De visie gaat onder andere over: bronaanpak, effluenthergebruik, grondstofterugwinning, schaalgrootte, waterkwaliteit en klimaatneutraliteit. In de visie gaan we in op de keuzes en afspraken, die nodig zijn voor toekomstige investeringsbeslissingen en beheerkeuzes door partijen in de waterketen, met als randvoorwaarden de haalbaarheid en betaalbaarheid in maatschappelijk perspectief.

De aanpassingen en verbeteringen aan de waterketen die wij de komende decennia met elkaar willen realiseren, vinden plaats in een context van een gelimiteerde personele capaciteit bij de overheidspartijen, ontwerp- en ingenieursbureaus en het uitvoerend bedrijfsleven. Ook de betaalbaarheid van de benodigde investeringen en de boven- en ondergrondse ruimte die daar voor nodig is, kan zorgen voor beperkingen in de ambitie en uitvoeringskracht.

In 2026 starten we met de uitwerking van de waterketenvisie en prioritering van maatregelen naar een uitvoeringsplan. We stellen een maatregelenpakket op voor het terugdringen van stikstof- en fosfaatemissies uit rwzi's naar KRW-waterlichamen om te voldoen aan de KRW-waterkwaliteitseisen.

Emissie lachgas en methaan

Lachgas levert een relatief grote bijdrage aan de CO₂ voetafdruk van de rwzi's. Op landelijk niveau is met de meetgegevens van 142 zuiveringen geconstateerd dat meer dan de helft van deze 142 zuiveringen een lage risicoschatting heeft voor de vorming van lachgas, circa 15% kent een hoge risicoschatting. Bij ons waterschap valt er geen rwzi in de hoge risicocategorie.

De methaanemissie van rwzi's is een relatief kleinere bron van broeikasgassen. De Unie van Waterschappen is gestart met een community of practice werkgroep om methaanemissie beter in beeld te brengen.

Op 10 van onze rwzi's wordt de lachgasemissie in 2026 gemeten. De meetresultaten nemen we mee in de klimaatmonitor en worden gedeeld met het landelijke versnellingsprogramma monitoring van lachgas van de Unie van Waterschappen. In 2026 onderzoeken we de methaanemissie bij het influentwerk van rwzi Sneek en rwzi Heerenveen.

Datagedreven Assetmanagement

Samenwerking op het vlak van digitale transformatie is essentieel. De meerwaarde van data neemt immers toe als de omvang van de te gebruiken data groter is (big data). Daarnaast vraagt de digitale transformatie in de waterketen heel specialistische kennis. Door gebruik te maken van actuele en betrouwbare data uit sensoren en bediensystemen en deze met slimme algoritmes te presenteren op dashboards, kunnen storingen eerder worden gesignaleerd en onderhoud beter worden gepland en efficiënt uitgevoerd. Dit verhoogt de veiligheid en beschikbaarheid van infrastructuur en voorkomt onverwachte hinder.

Daarnaast blijven we de komende jaren doorgaan met langlopende, grootschalige projecten zoals het vernieuwen van de rwzi in Franeker en sluiting van die in Sint Annaparochie (besluitvorming voorzien in 2027) en het ondersteunen van innovaties zoals de decentrale sanitatie in Sneek (SWITCH₂₀).

Strenger wordende wet- en regelgeving (Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen) en toegenomen digitale dreiging zorgen ervoor dat aan cybersecurity een hoger strategisch belang wordt toegewezen. Wetterskip investeert in digitale technologie om veiligheidsrisico's te beheersen en installaties slimmer te besturen.

Onderzoek naar de toepassing van nazuivering op rwzi's (4e trap)

De ecologische en chemische waterkwaliteit in Nederland staat onder druk. Het grond- en oppervlaktewater bevat te veel meststoffen, bestrijdingsmiddelen, PFAS, medicijnresten, microplastics en andere schadelijke stoffen. Op basis van enkele STOWA-studies wordt duidelijk dat de toetsing van het effluent van rwzi's aan de KRW-doelen tot een extra opgave kan leiden, die (veel) verder gaat dan de basis die door de herziene richtlijn stedelijk afvalwater wordt gevormd. Waterschappen gaan op basis van de onderzoeksresultaten de resterende emissies toetsen aan doelen van de Kaderrichtlijn Water met de ambitie om deze doelen te behalen.

De waterschappen spannen zich in om meer grip te krijgen op (indirecte) lozingen. Daarnaast komen er landelijk voor meer stoffen en stofgroepen ketenaanpakken. Deze aanpak bestaat uit combinaties van publiciteit, gedragsverandering en concrete beperkingen in het toelatingsbeleid voor stofgroepen.

In 2026 doen we onderzoek naar het functioneren van een innovatief drumfilter op onze rwzi in Oosterwolde. Op onze rwzi op Schiermonnikoog starten we een onderzoek naar verwijderen van microverontreinigingen uit effluent. Op de demosite in Leeuwarden onderzoeken we een nieuwe technologie voor het verwijderen van microverontreinigingen ter voorbereiding op het ontwerp van rwzi Franeker. De bedoeling is om de huidige zandfilters op rwzi Franeker op termijn om te bouwen naar een biologisch actief koelfilter (bio-GAK).

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Slibverwerking

We doen ervaring op met de bedrijfsvoering van de nieuwe slibontwateringsinstallatie. De besturing wordt zo goed mogelijk ingeregeld om de ontwateringsresultaten nog te verbeteren. Ook de inzet van zo efficiënt mogelijk technologie en een optimale logistiek, helpen. De terugwinning van grondstoffen en nutriënten leveren namelijk ook opbrengsten op. De eerste resultaten van het project PHA2USE tonen aan dat we een plasticvervanger uit zuiveringsslib kunnen maken. Dit project zijn we in samenwerking gestart met 5 waterschappen, STOWA, HVC en Pacques Biomaterials en verkeert in de onderzoeksfase voor verdere opschaling. Verder zitten we momenteel in een onderzoeksfase, gezamenlijk met andere waterschappen, om aandeelhouder te worden bij AquaMinerals, in navolging van 8 waterschappen die al zijn aangesloten. De doelstelling van AquaMinerals is circulariteit: 100% circulaire ketens door hergebruik van stoffen die vrijkomen bij het zuiveren van water.

Het afwegings- en duurzaamheidskader voor de keuze van het slibafzetkanaal omvat een economische, ecologische en sociale dimensie. Na de aanbesteding in 2025 starten de voorbereidingen voor de logistieke en administratieve processen bij de marktpartij.

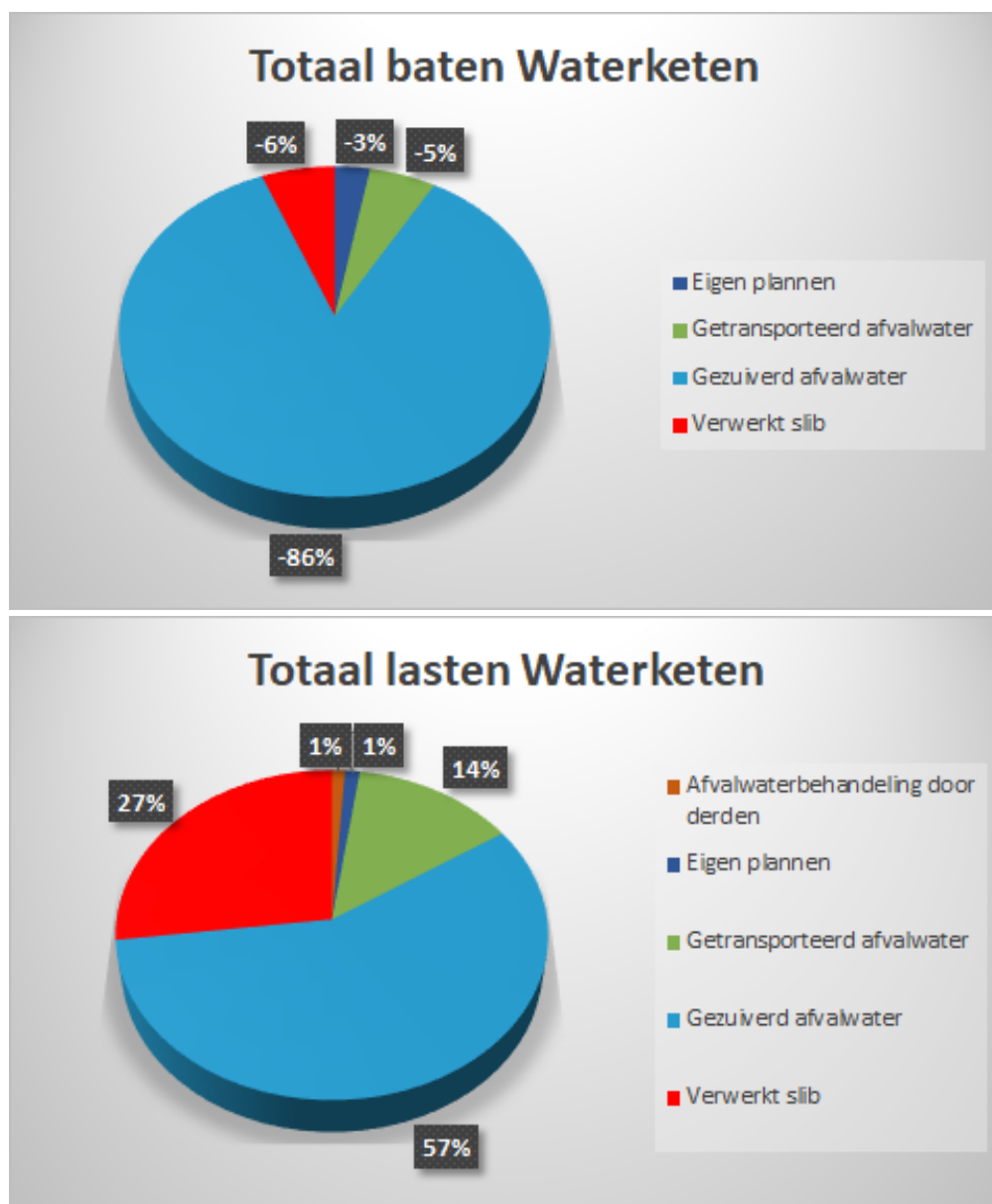
In 2027 loopt het contract met onze huidige slibeindverwerker af. De aanbesteding vindt plaats in 2025. In 2026 bereiden we de afzetroute en het contractbeheer voor de slibeindverwerking voor.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten meerjarig voor programma Waterketen getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Waterketen	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	2.776	1.000	1.014	1.028	1.034	1.034
Lasten	-51.658	-57.327	-64.538	-67.027	-70.450	-74.171
Resultaat	-48.882	-56.327	-63.525	-65.999	-69.416	-73.137

Toelichting op Wat mag het kosten?

Voor het jaar 2026 zijn de baten en lasten per beleidsproduct in een taartdiagram nader uitgesplitst. Hierbij is de indeling naar beleidsproduct gelijk is aan de landelijke standaard indeling voor waterschappen. In percentages wordt weergegeven waar de baten en lasten betrekking op hebben.

Afwijkingen ten opzichte van actuele begroting 2025

In de perspectiefnota 2026-2030 is besloten om niet langer bestede uren aan investeringsprojecten te gaan activeren. In de begroting 2025 en eerder werden deze uren als baten verantwoord. Deze baten zijn met ingang van begroting 2026 komen te vervallen. De lasten nemen met name toe ten gevolge van de loon- en prijsindexaties en door de toekenning van de budgetvoorstellen uit eerdere besluiten.

Investerings 2026 - 2030

Waterketen

Investerings

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	2026	2027	2028	2029	2030
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WK	B	7.505	5.130	5.130	5.130	0
KRW maatregelen	A	475	475	475	475	0
RWZI Franeker	B	3.000	48.450	0	0	0
RWZI's	A	13.300	13.300	10.165	9.215	7.100
Spoordok	B	p.m.	p.m.			
Transportstelsel	A	6.270	3.325	2.375	2.850	1.900
Verbeteringen en KAM	A	2.850	2.850	2.850	2.850	2.900
Totaal		33.400	73.530	20.995	20.520	11.900

A = voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Overzicht van dekkingsmiddelen

Overzicht dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000

	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten						
Belastingopbrengsten	208.912	225.098	240.149	247.950	256.011	268.184
Dividenden	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900
Saldo van de financieringsfunctie	287	242	237	233	228	224
Overige algemene opbrengsten	571	1.918	1.919	1.921	1.935	1.948
Totaal Baten	212.670	230.157	245.206	253.004	261.075	273.256
Lasten						
Belastingopbrengsten	-5.362	-5.753	-5.905	-5.916	-5.929	-5.941
Saldo van de financieringsfunctie	-287	-242	-237	-233	-228	-224
Totaal Lasten	-5.649	-5.994	-6.142	-6.149	-6.157	-6.165
Resultaat	207.021	224.163	239.064	246.855	254.918	267.091

De belastingopbrengsten

In onderstaande tabel zijn de belastingopbrengsten weergegeven per belastingcategorie. De verdeling van de belastingopbrengsten per categorie zijn indicatief. Pas na vaststelling van de belastingverordening 2026 kunnen de werkelijke bedragen per categorie worden berekend. Echter, het totaal van opbrengsten zal niet wijzigingen.

bedragen x € 1.000

	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Belastingopbrengsten						
Opbrengst WS gebouwd	86.061	86.514	90.684	93.556	95.994	100.522
Opbrengst WS ingezetenen	28.172	33.627	35.248	36.365	37.312	39.072
Opbrengst WS natuur	420	611	641	661	678	710
Opbrengst WS ongebouwd	26.880	32.099	33.646	34.712	35.616	37.296
Opbrengst ZB bedrijven	22.594	23.116	25.423	26.440	27.605	28.284
Opbrengst ZB huishoudens	47.003	51.000	56.537	58.328	61.003	64.549
Opbrengst verontreinigingsheffing	2.159	2.348	2.576	2.676	2.791	2.858
Kwijtscheldingen	-3.501	-3.758	-4.123	-4.284	-4.468	-4.575
Oninbaarverklaringen	-879	-462	-485	-507	-525	-535
Totaal belastingopbrengsten	208.909	225.095	240.146	247.947	256.008	268.181

Het saldo van de financieringsfunctie

Omschrijving (toelichting)

Het saldo van de financieringsfunctie betreft het saldo van de te betalen rente, te ontvangen rente en de toegerekende rente aan de beleidsproducten. In de begroting is het saldo van de financieringsfunctie altijd gelijk aan nul.

Excel-tabel

Schema rentetoerekening begroting 2026

Begrote externe rentelasten over de korte en lange financiering	11.616
Begrote externe rentebaten	-242
Aan de beleidsproducten toe te rekenen rente	11.374
De aan beleidsproducten toegerekende rente (renteomslag)	11.374
Renteresultaat	0

De overige algemene opbrengsten

Onder de categorie overige algemene opbrengsten vallen de opbrengsten uit leges, verkoop van grond, opbrengsten uit diensten voor derden en de bijdragen van derden.

Nieuw vanaf 2026 is dat onder deze categorie de opbrengsten vanuit de separate afvalwaterstromen worden verantwoord. Dit betekent feitelijk een verschuiving van de opbrengsten vanuit de belastingheffing naar overige algemene opbrengsten. De nieuwe wet schrijft voor dat de verwerking van de separate afvalwaterstromen niet langer als overheidstaak wordt gezien, maar als een commerciële activiteit. Daarmee kunnen de opbrengsten niet als belastingopbrengst worden verantwoord, maar als een algemene opbrengst. Voor de separate afvalwaterstromen worden met directe lozers overeenkomsten afgesloten. Hierin zijn voorschriften voor meting, bemonstering, analyse en kostenberekening opgenomen. Daarbij houden we rekening met de regels die passen bij het optreden als marktpartij, zoals de wet Markt en Overheid en btw-wetgeving.

Onvoorzien

Jaarlijks wordt een bedrag voor onvoorziene lasten opgenomen voor de begroting in zijn geheel. Voor 2026 bedraagt dit € 150.000. Deze "reservering" maakt het mogelijk om gedurende het begrotingsjaar onvoorziene (niet begrote) uitgaven die onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn op te vangen. De post onvoorzien is dus uitsluitend bedoeld voor dekking van onvoorziene lasten.

bedragen x € 1.000

	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Onvoorzien	-130	-150	-150	-150	-150	-150
Totaal onvoorzien	-130	-150	-150	-150	-150	-150

Raming belastingopbrengsten en toelichting

Criteria, grondslagen en kwijtscheldingsbeleid

Objectieve, bedrijfseconomische criteria toerekening van kosten aan de taken

Het algemeen bestuur bepaalt hoe de kosten per werkplanproduct worden toegerekend aan de taken. We sluiten daarbij aan bij de BBP-systematiek zoals die door de waterschappen in het algemeen wordt gebruikt (BBP staat voor het Beleids- en Beheer Proces bij waterschappen). Deze systematiek schrijft voor aan welke taak deze moeten worden toegerekend. Daar waar werkplanproducten betrekking hebben op beide taken, wordt de verdeling bepaald op basis van de volgende criteria:

- historische kostenverdeling
- toerekening van uren op basis van uren schrijven
- werkplanningen

Bovenstaande systematiek leidt tot een tabel met verdeelpercentages die periodiek door het algemeen bestuur wordt vastgesteld. Voor het laatst is dit in 2024 gedaan.

Kwantitatieve grondslagen

Het doel van de kostentoerekening is de kosten via (hulp)kostenplaatsen juist toe te rekenen aan de diverse werkplanproducten. De werkplanproducten rekenen we aan de twee taken (kostendragers) watersysteembeheer en zuiveringsbeheer van het waterschap toe. De kosten op de taken vormen de basis voor de op te leggen waterschapsbelastingen.

Voor de verdeling van de kosten van de diverse (hulp)kostenplaatsen hanteren we verschillende verdeelsleutels. Per (hulp)kostenplaats is een verdeelsleutel toegepast die het beste past bij het karakter van de betreffende kostenplaats. Deze methodiek sluit aan bij de BBP-systematiek zoals waterschappen die in het algemeen gebruiken. Hierna geven we de verdeelsleutel per (hulp)kostenplaatsen aan.

Hulpkostenplaats	Verdeelsleutel
Rente	Boekwaarde van de activa
Werkplaatsen	Procentueel
Laboratorium	Procentueel
Ondersteunende vakgroepen	Procentueel
Overhead	Totale lasten per taak

De meeste werkplanproducten hebben een duidelijke relatie met de kostendragers (taken) van het waterschap. Deze werkplanproducten rekenen we voor 100% toe aan de kostendrager waarmee ze een duidelijke relatie hebben. De werkplanproducten die geen eenduidige relatie hebben met een kostendrager rekenen we op basis van, door het algemeen bestuur vastgestelde verdeelsleutels, toe aan de kostendragers (taken).

Beschrijving kwijtscheldingsbeleid

Het Wetterskip Fryslân hanteert sinds de begroting 2022 een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid gebaseerd op 100% van de bijstandsnorm. Dit wil zeggen dat Wetterskip Fryslân ervan uitgaat dat een inkomen op bijstandsniveau minimale ruimte biedt om naast de bestaanskosten de lokale lasten, waaronder de waterschapsbelastingen, te voldoen.

De kwijtscheldingsregeling (opgenomen in de heffingsverordeningen en kwijtscheldingsverordening) is alleen van toepassing op woonruimten en betreft de belastingaanslagen voor de verontreinigingsheffing, zuiveringsheffing en de ingezetenenomslag van de watersysteemheffing. Kwijtschelding wordt verleend, als de middelen om een aanslag te betalen ontbreken en ook niet binnen afzienbare tijd kunnen worden verwacht. Om te beoordelen of voldaan is aan bovengenoemde voorwaarden, vindt een individuele toetsing plaats.

Op grond van de Regeling kwijtschelding belasting medeoverheden kunnen wij er voor kiezen om personen die voor kwijtschelding in aanmerking komen, toe te staan dat zij over wat extra financiële middelen (bijv. spaargeld) mogen beschikken zonder dat dit hun recht op kwijtschelding in de weg staat. Sinds 2023 houden we bij de kwijtschelding rekening met deze verruiming van de vermogensnorm. Ook ondernemers kunnen voor hun privé-waterschapsbelastingaanslag in aanmerking komen voor kwijtschelding. Voor de ondernemer gelden dezelfde eisen als voor de particulier voor betalingscapaciteit en vermogen.

Watersysteembeheer

Raming van belastingopbrengsten

In onderstaande tabel is weergegeven hoe we tot de geraamde belastingopbrengsten komen. Tevens is aangegeven wat de mate van kostendekkendheid is. In de eerste jaren zijn de geraamde belastingopbrengsten niet geheel kostendekkend. Dit heeft te maken met het uitgangspunt dat we incidentele budgetvoorstellen dekken uit de algemene reserve, mits de hoogte van de reserve dat toelaat.

bedragen x € 1.000

Watersysteembeheer	Oorspronkelijke begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Toegerekende kosten	-147.298	-158.845	-164.428	-166.613	-170.682	-178.623
Onvoorzien	-75	-75	-75	-75	-75	-75
Kwijtschelding	-1.983	-1.884	-2.066	-2.147	-2.239	-2.293
Oninbaar	-598	-314	-330	-345	-357	-364
Dividenden	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900
Overige algemene opbrengsten	-163	614	615	617	631	644
Verwachte opbrengsten uit belastingheffing	142.849	153.002	160.330	165.481	169.822	177.811
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	4.367	-4.602	-3.054	-182		
Resultaat	0	0	0	0	0	0
Mate van kostendekkendheid tarief	97%	-97%	-98%	-100%	-100%	-100%

Ontwikkeling van de tarieven

Watersysteembeheer	2026	2027	2028	2029	2030
Perspectiefnota 2026 - 2030	8,7%	4,7%	5,0%	2,4%	1,6%
Begroting 2026 - 2030	8,6%	4,9%	3,2%	2,7%	4,6%

In bovenstaande tabel is de indicatieve stijging van de belastingopbrengsten op basis van de begroting weergegeven in relatie tot de percentages die in de perspectiefnota zijn opgenomen.

De vaststelling van de daadwerkelijk belastingtarieven vindt plaats in de vergadering van het algemeen bestuur van 18 december 2025.

Lastendruk

Onderstaande bedragen zijn indicatieve bedragen, gebaseerd op deze begroting en de nieuwe vastgestelde kostentoedelingspercentage. De definitieve tarieven worden in de vergadering van 18 december 2025 door het algemeen bestuur vastgesteld middels de belastingverordeningen. In 2023 is afgesproken dat we de belastingverordeningen zo laat mogelijk in het jaar laten vaststellen, zodat hierin de meest actuele cijfers zijn verwerkt.

Lastendruk	Begroting 2026	Begroting 2025	Stijging in €	Stijging in %
Eenpersoonshuishouden (eigen woning)	€ 408,91	€ 382,90	€ 26,01	6,8%
Eenpersoonshuishouden (huurwoning)	€ 189,73	€ 166,75	€ 22,98	13,8%
Meerpersoons huishouden (eigen woning)	€ 563,79	€ 526,88	€ 36,91	7,0%
Meerpersoons huishouden (huurwoning)	€ 344,61	€ 310,73	€ 33,88	10,9%
Agrarisch bedrijf	€ 8.310,66	€ 7.035,26	€ 1.275,40	18,1%
1 hectare binnendijs bemaalen	€ 130,00	€ 108,72	€ 21,28	19,6%
MKB-bedrijf (zonder woning)	€ 1.142,81	€ 1.132,57	€ 10,24	0,9%
Natuur	€ 234,00	€ 161,40	€ 72,60	45,0%
Wegbeheerder	€ 194.989,73	€ 163.076,43	€ 31.913,30	19,6%
Meetbedrijf (> 1.000 ve)	€ 398.299,38	€ 371.757,11	€ 26.542,27	7,1%

Zuiveringsbeheer

Raming van belastingopbrengsten

In onderstaande tabel is weergegeven hoe we tot de geraamde belastingopbrengsten komen. Ook is aangegeven wat de mate van kostendekkendheid is. In de eerste jaren zijn de geraamde belastingopbrengsten niet geheel kostendekkend. Dit heeft te maken met het uitgangspunt dat we incidentele budgetvoorstellen dekken uit de algemene reserve, mits de hoogte van de reserve dat toelaat.

bedragen x € 1.000

Zuiveringsbeheer	Oorspronkelijke begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Toegerekende kosten	68.365	-72.366	-79.198	-81.653	-85.018	-89.145
Onvoorzien	75	-75	-75	-75	-75	-75
Kwijtschelding	1.983	-1.875	-2.057	-2.137	-2.229	-2.282
Oninbaar	281	-148	-155	-162	-168	-171
Dividenden	-0	-0	-0	-0	-0	-0
Overige algemene opbrengsten	150	1.304	1.304	1.304	1.304	1.304
Verwachte opbrengsten uit belastingheffing	-69.130	-72.093	-79.816	-82.467	-86.186	-90.369
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-0	1.066	365	255		
Resultaat	1.725	-0	-0	-0	0	-0
Mate van kostendekkendheid tarief	98%	99%	100%	100%	100%	100%

Ontwikkeling van de tarieven

Zuiveringsbeheer	2026	2027	2028	2029	2030
Perspectiefnota 2026 - 2030	8,2%	9,7%	3,9%	4,3%	2,4%
Begroting 2026 - 2030	7,2%	10,7%	3,3%	4,5%	4,8%

In bovenstaande tabel is de indicatieve stijging van de belastingopbrengsten op basis van de begroting weergegeven in relatie tot de percentages die in de perspectiefnota zijn opgenomen.
De vaststelling van de daadwerkelijk belastingtarieven vindt plaats in de vergadering van het algemeen bestuur van 18 december 2025.

Lastendruk

Zie onder Watersysteembeheer

Paragrafen

Uiteenzetting van de financiële positie

Financiering

Treasury

Wetterskip Fryslân heeft een groot deel van haar bezit gefinancierd met vreemd vermogen. Financiering is aangetrokken door middel van leningen bij banken en één lening bij de provincie Limburg. Op basis van de begroting heeft Wetterskip Fryslân te maken met een structurele financieringsbehoefte. Dit wordt veroorzaakt door voorgenomen investeringsplannen en aflossingsverplichtingen op de lopende leningen. Bij treasury draait het om het aantrekken van voldoende middelen om aan alle verplichtingen te voldoen. Hierbij moet worden voorkomen dat er overschotten ontstaan. Verder moet dit tegen zo laag mogelijke kosten (rente) gebeuren en moeten de risico's binnen de afgesproken normen (onder andere Wet FIDO en treasurystatuut) blijven.

De treasurycommissie komt minimaal vier keer per jaar samen. Besluiten die passen binnen het treasurystatuut en het treasuryjaarplan worden vastgelegd door middel van schriftelijke transactievoorstellen. Hiermee is 'het beheer van middelen' voldoende ingericht. Volgens het treasurystatuut van Wetterskip Fryslân wordt jaarlijks, als onderdeel van de begrotingscyclus, een treasuryjaarplan opgesteld. Dit jaarplan plaatst het treasurybeleid in een meerjarig perspectief en beschrijft de treasurydoelstellingen voor het begrotingsjaar.

Rentelasten

Excel-tabel

Bedragen x € 1.000

Rentelasten	Begroting 2026	Begroting 2025	Begroting 2024
Rente leningen lang	11.155	11.208	11.376
Rente leningen kort	461	854	450
Totaal	11.616	12.062	11.826

Renterisiconorm

Excel-tabel

(bedragen x € 1.000)

Renterisiconorm	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1. Begrotingstotaal	231.200	241.600	255.237	260.785	268.706	280.884
2. Vastgesteld percentage	30%	30%	30%	30%	30%	30%
3. Renterisiconorm (30% van begrotingstotaal)	69.360	72.480	76.571	78.235	80.612	84.265
4. Renterisico op de vaste schuld	9.970	9.970	9.970	24.970	9.970	9970
Ruimte (3 -/- 4)	59.390	62.510	66.601	53.265	70.642	74.295

Financieringsbehoefte

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

Voorzien in financieringsbehoefte	
Kasstroomoverzicht	
Totaal opbrengsten	237.766
Storting reeds afgesloten leningen	15.000
Cash in flow	252.766
Totaal kosten	-241.600
Afschrijvingen	42.155
Cash flow investeringen	-60.000
Aflossingen bestaande leningen	-9.970
Cash out flow	-269.415
Raming liquiditeitspositie	
Liquiditeit 1-1-2026	-17.554
Cash in flow	252.766
Cash out flow	-269.415
Liquiditeiten 31-12-2026	-34.202
De financiering vindt als volgt plaats:	
Rekening courant (kasgeld-limiet)	55.856
Nieuwe langlopende leningen (> 1 jaar)	-
Totale financiering	55.856

Kasgeldlimiet

Excel-tabel

Kortlopende vordering/schuld kasgeldlimiet

bedragen x € 1.000

Ultimo kwartaal	Gemiddelde kortlopende schuld (A)	Kasgeld limiet (B)	Ruimte onder kasgeldlimiet (B-A)
I	-26.921	55.568	28.647
II	-45.371	55.568	10.197
III	-29.398	55.568	26.170
IV	-21.146	55.568	34.422

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves en ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene reserve	20.518	20.828	18.147	17.710	17.710	17.710

Risico's

De risicoparagraaf geeft een overzicht van de risico's. Dit zijn risico's die van belang kunnen zijn voor de financiële positie van Wetterskip Fryslân. Bij het in kaart brengen van deze risico's maken we een onderscheid in verschillende categorieën:

Risicovolle ontwikkelingen:

Bestuurlijk relevante ontwikkelingen die aanzienlijke risico's inhouden voor de taakuitvoering van het waterschap op termijn maar waarvan de aard en omvang van het financiële effect nog onzeker zijn. Vaak gaat het om de lange termijn.

Strategische risico's:

Risico's die van invloed zijn op het behalen van strategische doelen. Hieraan valt merendeels (nog) geen bedrag te koppelen. Vaak spelen deze risico's op de middellange termijn.

Operationele risico's:

Risico's die in het komende begrotingsjaar kunnen optreden met een aanzienlijk financieel effect (meer dan € 100.000). Deze risico's worden zo goed als mogelijk gekwantificeerd meegenomen bij het bepalen van de minimale weerstandscapaciteit.

Ontwikkelingen - risico's en kansen

De voornaamste ontwikkelingen die van belang zijn, zijn hieronder weergegeven. Ten opzichte van vorig jaar is één extra ontwikkeling van belang; Oorlogsdreiging.

Oorlogsdreiging

Op het gebied van internationale veiligheid is er de afgelopen jaren veel veranderd. Er is sprake van een reële oorlogsdreiging en het is niet langer ondenkbaar dat ons land direct betrokken raakt bij een grootschalig gewapend conflict. In de kabinetsbrief van december 2024 roept het Rijk, ondersteund door de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid (NCTV) en de Commandant der Strijdkrachten (CDS), decentrale overheden nadrukkelijk op zich voor te bereiden op langdurige en ontwrichtende crisissituaties. Hoge prioriteit hierbij is het beschermen van vitale en andere belangrijke processen in de maatschappij. De Ministers van Justitie en Veiligheid en Defensie hebben er bij de tweede kamer op aangedrongen om de weerbaarheid van o.a. de vitale sectoren, waaronder de waterschappen, te vergroten. In dit kader heeft het Rijk een nationale weerbaarheidsopgave geformuleerd. Deze opgave kent twee sporen: maatschappelijke weerbaarheid en militaire paraatheid, en is uitgewerkt in zes inhoudelijke pijlers. Van decentrale overheden, zoals Wetterskip Fryslân, wordt een actieve en zichtbare bijdrage verwacht aan de invulling van deze weerbaarheidsopgave.

Draagvlak verlies van de omgeving voor wateropgaven

De relatie tussen het waterschap en de samenleving is heel belangrijk voor goed waterbeheer en beleid. We zetten in op participatie en betrokkenheid van burgers, bedrijven en andere belanghebbenden. Dit doen we via inspraakprocedures en adviesorganen, met als doel meer draagvlak en vertrouwen te creëren. In een gepolariseerde maatschappij is het behoud van draagvlak cruciaal, omdat gebrek hieraan kan leiden tot weerstand en verminderde effectiviteit van projecten. Transparante communicatie en het zoeken naar overeenstemming zijn daarom belangrijk om een constructieve relatie met stakeholders te behouden. Daarnaast vraagt de complexiteit van hedendaagse maatschappelijke uitdagingen om een gezamenlijke aanpak van waterbeheer, waarbij overheden samenwerken als één geheel. Ook publiek-private samenwerkingen worden steeds belangrijker om oplossingen te vinden voor bijvoorbeeld de groeiende vraag naar expertise die kan worden ingezet om klimaatverandering en de mogelijke gevolgen daarvan het hoofd te bieden.

Verjuridisering van de maatschappij

We merken dat in toenemende mate sprake is van wetgeving, ook binnen ons werkgebied. Daarnaast zien we in onze omgeving dat stakeholders steeds meer gebruik maken van de mogelijkheden die de wet biedt, om zicht te krijgen in stukken. Dit zien we in de toename van het aantal de aard van WOO-verzoeken. We sluiten niet uit, dat we in toekomst meer inzet moeten gaan plegen om te kunnen blijven voldoen aan de wettelijke plichten die voor ons gelden.

Toxicologische verontreiniging

Een andere ontwikkeling is de toename van toxicologische verontreinigingen in het oppervlaktewater, zoals PFAS en medicijnresten. Door verbeterde meetmethoden wordt de aanwezigheid van schadelijke stoffen steeds zichtbaarder. Deze stoffen hebben impact op zowel de natuur, biodiversiteit als de volksgezondheid. Onze uitdaging ligt in het ontwikkelen van regelgeving en innovatieve zuiveringstechnieken om de waterkwaliteit te verbeteren. Hierbij is samenwerking met diverse sectoren nodig om tot duurzame oplossingen te komen.

Jelsumer Feart

In maart 2024 is een hoge concentratie PFAS aangetroffen in het oppervlaktewater van de Jelsumer Feart, een circa twee kilometer lange watergang tussen Vliegbasis Leeuwarden en de Dokkumer Ie. Naar aanleiding hiervan is een ambtelijke werkgroep opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van Wetterskip Fryslân, Gemeente Leeuwarden en Defensie. Deze werkgroep streeft naar een gezamenlijke, minnelijke oplossing voor de gemaakte kosten en de noodzakelijke sanering, om juridische procedures tussen overheden te voorkomen. Het doel is een eenduidige aanpak en heldere communicatie naar buiten, waarbij ieder bevoegd gezag zijn wettelijke taken en verantwoordelijkheden naleeft.

Het risico bestaat echter dat Defensie de financiële claim niet (volledig) honoreert, waardoor de betrokken overheden – en mogelijk daarmee ook Wetterskip Fryslân – (een deel van) de gemaakte kosten zelf moeten dragen.

Gevolgen (nieuwe) Europese regelgeving

Europese regelgeving speelt een grote rol in het werk van waterschappen. Richtlijnen zoals de Kaderrichtlijn Water en de Richtlijn Stedelijk Afvalwaterbeheer leggen strenge eisen op voor waterkwaliteit. Niet voldoen aan deze richtlijnen kan leiden tot boetes en het verlies van financiering. De verwachting is dat de Europese regelgeving verder zal toenemen en strikter wordt, wat een grotere uitdaging betekent voor het uitvoeren van onze waterschapstaken.

Klimaatverandering

De ontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering zijn duidelijk. Hogere temperaturen, stijgende zeespiegel en extreem weer, maken het nodig om voortdurend te investeren in waterkeringen en aanpassingen van watersystemen. Deze ontwikkelingen hebben ook invloed op ecologie en biodiversiteit, waardoor extra maatregelen nodig zijn om de veerkracht van de watersystemen te vergroten.

Toenemende schaarste grondstoffen

In de komende jaren krijgen we te maken met toenemende schaarste aan grondstoffen. Dit heeft gevolgen voor de aanleg en het onderhoud van infrastructuur. De vraag naar materialen neemt toe, terwijl in toenemende mate sprake is van beperkte beschikbaarheid door uitputting van bronnen en geopolitieke spanningen. Dit kan leiden tot hogere prijzen en moeilijkere toegang tot essentiële bouwmaterialen. Voor investeringsprojecten betekent dit dat planning, uitvoering en kosten complexer kunnen worden.

Onvoorspelbaarheid landelijke politiek

De onrust in de landelijke politiek zorgt voor onduidelijkheid in de continuïteit van afspraken. Dit geeft onzekerheid en risico op lange termijn vraagstukken. Op verschillende dossiers, waaronder de aanpak kreeft en restopgave agrarische emissies, zien we dat het rijk taken probeert te verleggen richting waterschappen, zonder daar ook het budget voor te regelen. Deze afwenteling geeft financiële onzekerheid.

Strategische risico's

In 2025 zijn de strategische risico's vastgesteld. Voor 2026 betekent dit dat de strategische risico's volledig zijn opgenomen in het risicomanagement proces. De volgende strategische risico's zijn vastgesteld (willekeurige volgorde):

Cyberdreiging

Er is sprake van toenemende digitale dreiging. Ransomware, supply chain-aanvallen en phishing zijn erop gericht systemen uit te schakelen of te 'gijzelen', waardoor het functioneren en het bestaansrecht van de organisatie in gevaar komt. Om die reden is cyberweerbaarheid een strategische randvoorwaarde voor continuïteit, veiligheid en vertrouwen.

Uitval energievoorziening

De maatschappij is steeds grotere mate afhankelijk van nutsvoorzieningen. Dit zorgt ook bij onze organisatie voor kwetsbaarheid; als stroom of gas zou uitvallen, zullen onze processen direct of indirect worden geraakt. Door overbelasting van het stroomnet is de kans op omvangrijke en ook langdurige stroomuitval reëel te noemen, met niet alleen gevolgen voor de operationele efficiëntie, maar ook voor de betrouwbaarheid en het imago van de organisatie. En als door stroomstoring gemalen zouden uitvallen, dan kan dit ook maatschappelijke impact hebben. Het is aan de organisatie om zoveel mogelijk te borgen dat negatieve gevolgen van stroomuitval beperkt blijven.

Klimaatadaptatie ontoereikend (waterkwantiteit)

Gevolgen van klimaatveranderingen zijn al merkbaar en zullen in toenemende mate leiden tot extreme weersomstandigheden, zeespiegelstijging en droogte. Als wij de aanpassingscapaciteit van het tempo van de klimaatverandering niet voldoende kunnen bijbenen, zal dit leiden tot steeds meer druk op het watersysteem en concrete problemen in de vorm van wateroverlast, verdroging, verzilting en schade aan natuur, landbouw en infrastructuur. Ook de beschikbaarheid van zoetwater speelt hierin een grote rol. Dit vraagt om versnelling van investeringen en innovaties.

Onvoorspelbaarheid landelijke politiek

De onrust in de landelijke politiek zorgt voor onduidelijkheid in de continuïteit van afspraken. Dit geeft onzekerheid en risico op lange termijn vraagstukken.

Waterkwaliteit onvoldoende

Ondanks inspanningen blijft het een uitdaging om de waterkwaliteit, waaronder de KRW-doelen, te behalen. Zeker als er sprake is van externe invloeden als lozingen, medicijnresten en microplastics, waar we geen of beperkte invloed op hebben. Toch is het onze taak alles in het werk te stellen en de vereiste technieken aan te wenden om te zorgen voor schoon oppervlaktewater dat voldoet aan de gestelde richtlijnen. Ook het aanvechten van lozingsvergunningen brengt dit risico met zich mee. Het niet halen van doelen kan leiden tot Europese sancties, reputatieschade en hogere investeringsdruk.

Personeelskrapte

Vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt bedreigen de continuïteit en kwaliteit van de uitvoering. Het vertrek van ervaren medewerkers veroorzaakt kennisverlies, terwijl de transitie naar een digitaal en klimaatadaptief waterschap juist nieuwe competenties vraagt.

Operationele risico's met mogelijk effect van meer dan € 100.000

Hieronder vindt u een overzicht van de operationele risico's die een mogelijk effect hebben van meer dan € 100.000. Het gaat hierbij om het restrisico dat overblijft na implementatie van beheersmaatregelen.

Begroting*	Risico	Kans**	Mogelijk financieel effect in €	Risicobedrag in € ***
WS	Maatschappelijke schade door nalatig handelen in waterbeheer	L	10.000.000	2.000.000
WS/WK	Afwijkingen t.o.v. aannames gehanteerd voor salariskosten als gevolg van CAO-ontwikkelingen	L	2.000.000	400.000
WK	Wetterskip Fryslân moet claims betalen vanwege toerekening opbrengsten door effluentheffing	H	800.000	720.000
WK	Afvoer afvalwater bij uitval zuivering	L	2.500.000	500.000
WK	Uitval slibontwateringsinstallatie	M	2.500.000	1.250.000
WS/WK	Digitale veiligheid: als gevolg van bijvoorbeeld een ransomware aanval, hacking telemetrie kan het gebeuren dat onze processen uitvallen en/of data gestolen wordt	M	2.500.000	1.250.000
WS/WK	Hogere werkelijke inflatie (Goederen en diensten) dan geraamd in begroting	M	1.000.000	500.000
WK	Processen kunnen geen doorgang vinden als gevolg van verouderde procesautomatisering	M	1.000.000	500.000
WS/WK	Prijsstijging contracten	M	1.000.000	500.000

WS/WK	Stijging energiekosten	M	1.000.000	500.000
Totaal				8.120.000

***) Begroting**

Wetterskip Fryslân kent een afzonderlijke begroting voor de taken: Watersystemen en Waterketen. Aangegeven wordt voor welke begroting het risico speelt. Indien het voor beide begrotingen speelt wordt het risico verdeeld conform de verhouding in omvang van de begroting: 2/3 Watersystemen (WS) en 1/3 Waterketen (WK). Deze berekening gebruiken we om de benodigde weerstandsvormen per taak uit te rekenen.

****) Betekenis Kans**

H: hoog: het risico heeft een grote kans van voordoen en wordt voor 90% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,9). Bij een hoge kans is de inschatting meer dan 70% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet.

M: midden: het risico heeft een middelgrote kans van voordoen en wordt voor 50% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,5). Bij een midden kans is de inschatting tussen de 30% en 70% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet.

L: laag: het risico heeft een kleine kans van voordoen en wordt voor 20% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,2). Bij een lage kans is de inschatting minder dan 30% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet.

*****) Risicobedrag**

Het risicobedrag ontstaat door het effect te vermenigvuldigen met de kans corresponderende vermenigvuldigingsfactor. Op basis van een inschatting op kans en impact bedragen de mogelijke effecten van de operationele risico's € 8.120.000.

Dit bedrag wordt gecorrigeerd voor samenloopfactor van 0,9. Hiermee bedraagt de minimale weerstandscapaciteit voor Wetterskip Fryslân € 7.308.000.

Opgesplitst naar taak is dit:

Taak	Bedrag
Watersysteembeheer	3.690.000
Zuiveringsbeheer	3.618.000

Beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's

Het 'weerstandsvormen' is het vermogen van het waterschap om (financiële) tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van het waterschap in gevaar komt. Het weerstandsvormen wordt weergegeven als ratio. De weerstandsratio wordt bepaald als verhoudingsgetal tussen enerzijds weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. De weerstandscapaciteit is de omvang van de financiële middelen die vrijgemaakt kunnen worden om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

De (financiële) risico's (na het nemen van beheersmaatregelen) brengen we jaarlijks in kaart. Bij de bepaling van de weerstandsratio houden we rekening met het feit dat risico's nooit allemaal met een maximale omvang voorkomen. Daarom bepalen we de kans dat ze zich voordoen. Alleen bedragen boven de € 100.000 nemen we mee in de bepaling van de weerstandsratio. Daarbij houden we ook rekening met het feit dat de risico's niet allemaal in hetzelfde jaar tot incidenten leiden: het samenlooppercentage. Dit samenlooppercentage is, zoals gebruikelijk binnen de overheid, vastgesteld op 90%.

In formule ziet dit er als volgt uit: $\text{weerstandsratio} = \text{weerstandscapaciteit} / (0,9 \times \text{risico's})$. We streven naar een weerstandsratio die als voldoende wordt beschouwd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de onderstaande tabel. In dit model wordt een oordeel gekoppeld aan het verhoudingsgetal weerstandsratio.

Waardering weerstandsratio

Waarderingscijfer	Weerstandsratio	Betekenis
A	2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Dit betekent dat we streven naar een weerstandsratio van minimaal 1,0. Als bij de actualisatie van de risico's blijkt dat het weerstandsratio onder deze grens komt, overweegt het bestuur om de algemene reserve te verhogen. Alleen een ondergrens voor de weerstandsratio aanhouden zorgt ervoor dat de omvang van de algemene reserve niet elk jaar schommelt.

Weerstandsratio

De weerstandsratio wordt dus berekend door de weerstandscapaciteit te delen op de waarde van de risico's. Op basis van bovenstaande risico-inventarisatie komt de weerstandsratio van deze begroting 2026 uit op: ($\text{€ } 20.826.000 / 7.308.000$) = 2,85%.

Meerjarig blijven we, op basis van het huidige risicoprofiel, met onze reserves boven de minimale norm.

Bestemmingsreserves

Onderstaande tabel toont onze bestemmingsreserves weer zoals deze zijn vastgesteld door het algemeen bestuur bij de afgelopen jaarrekeningen. De toewijzing van resultaten gebeurt vooral tijdens de vaststelling van de jaarstukken.

Bedragen x € 1.000

Overige bestemmingsreserves	Verwachte balans per 31-12-2025	Toevoeging (+) 2026	Onttrekking / vrijval (-) 2026	Verwachte balans per 31-12-2026
<i>Langdurige bestemmingsreserves</i>				
Generatiebeleid	369	0	0	369
Innovatie	646	0	135	511
Renovatie sluizen Lauwersoog	148	0	65	83
HWBP	1.636	0	0	1.636
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	533	0	47	486
<i>Subtotaal langdurige bestemmingsreserves</i>	<i>3.332</i>	<i>0</i>	<i>247</i>	<i>3.085</i>
<i>Bestemmingsreserves met korte looptijd</i>				
Veiligheidstoetsing Keringen	538	0	0	538
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)	300	0	0	300
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2022)	400	0	0	400
Waterconservering zandgronden	123	0	0	123
Opstellen biodiversiteitsplan	94	0	0	94
Aanvalplan exotenbestrijding	600	0	0	600
<i>Subtotaal bestemmingsreserves met korte looptijd</i>	<i>2.054</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1.454</i>
<i>Bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>				
Project financiële administratie	500	0	500	0
<i>Subtotaal bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>	<i>500</i>	<i>0</i>	<i>500</i>	<i>0</i>
Totaal bestemmingsreserves	5.886	0	747	4.539

Incidentele baten en lasten

Omschrijving (toelichting)

Incidentele lasten

Met het algemeen bestuur is afgesproken dat incidentele budgetten worden gedekt door onttrekkingen aan de algemene reserve. Daarmee hebben de incidentele budgetten geen effect op de belastingtarieven en kunnen we het structurele begrotingssaldo tonen in de begroting.

Verschil structurele en incidentele baten en lasten

Voor het bepalen van het structureel evenwicht van de begroting is het van belang om te weten wanneer uitgaven als structureel of als incidenteel worden beschouwd. Omdat het waterschap structurele taken uitvoert, zijn structurele baten en lasten de regel. Incidentele baten en lasten zijn de uitzondering.

De incidentele baten en lasten nemen we volledig op in het overzicht van incidentele baten en lasten. Zowel in de begroting en de meerjarenraming als in de jaarrekening.

Bij het bepalen of een post als incidenteel aangemerkt kan worden, hanteren we de uitgangspunten van het BBVw en lichten we ze toe. In de toelichting nemen we daarom tenminste het volgende op:

- Waarom deze begrotingspost naar de aard van de raming als incidenteel aangemerkt is;
- De duur waarvoor de begrotingspost geraamd is, waarbij er sprake moet zijn van een duidelijke en onvoorwaardelijke einddatum.

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

	2026	2027	2028	2029	2030
Perspectiefnota 2026- 2030					
Overname afvalwaterinzameling kleine kernen	250		250		
KRW maatregelen	1237	1237			
Lerende organisatie en talentmanagement	62	63			
Perspectiefnota 2025- 2029					
Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	100	100			
Invulling geven aan beleidsnotitie Mijnbouw	112	112	112		
Strategisch assetmanagement plan implementeren	150	150			
Opstellen waterketenvisie	100				
Assetbeheer gebouwen	75	75	75		
Kaderbrief 2024-2028					
Integrale informatievoorziening	1.136	946			
Inspectie asbestcement persleidingen	100				
Begroting 2023					
Exotenbestrijding (begroting 2023)	1.500				
Boezemplan	50				
Better wetter	50				
Totaal incidentele budgetten	3.375	1.384	187	0	0

Toelichting op incidentele baten en lasten

Overname afvalwaterinzameling kleine kernen

In de beleids- en beheernota waterzuivering 2019 (en de rioleringsnota daarvoor) is beschreven wanneer we een verantwoordelijkheid hebben voor het transport van het afvalwater naar de zuivering. De belangrijkste voorwaarden zijn: minimaal 50 inwoners en 17 woningen met een kleine onderlinge afstand en voldoende afstand tot een andere kern. Er zijn op dit moment nog circa 43 potentiële kleine kernen waar we volgens het huidige beleid het rioalgemaal + persleiding in beheer en eigendom moeten overnemen van gemeenten. Deze gemeenten verzorgen tot op heden de afvoer naar een andere, grotere, kern of persleiding. Het moment van overnemen zal in de komende jaren plaatsvinden conform de planning van de gemeenten. De voorkeur gaat uit naar gefaseerde overname en dit moet per geval worden bekeken en besproken met de betreffende gemeente. Ook de investeringen, die nodig zijn om het gemaal aan onze standaard te laten voldoen zodat we het beheer & onderhoud volgens onze maatstaven kunnen uitvoeren, zullen gefaseerd en per geval worden opgepakt.

KRW-maatregelen

Met de vaststelling van de tussentijdse evaluatie Kaderrichtlijn Water (KRW) in december 2024 is door het algemeen bestuur besloten aanvullende financiering uit te trekken voor KRW-maatregelen in de perspectiefnota. Het gevraagde budget van € 5 miljoen is lager uitgevallen, zijnde 3,97 mln. Het verschil wordt mede verklaard door ontvangen subsidies. Ook is de invulling iets anders en voorziet nu in DAW-inzet en in meer en actiever over de KRW te communiceren vanwege de toezeggingen naar aanleiding van de motie 'driuwend skriuwen' waar bij de behandeling van de tussentijdse evaluatie om werd verzocht. De invulling van de € 3,97 miljoen is enerzijds verdeeld over exploitatiebudget (DAW, maatregelen in beheer, inrichting en monitoring) van vooralsnog € 1,23 miljoen in zowel 2026 als 2027 en anderzijds zijn er te activeren investeringen vanuit de KRW nodig. Dit bedrag is op basis van de huidige inschattingen vooralsnog € 1,5 miljoen (2027).

Lerende organisatie en talentmanagement

Het versterken van talentmanagement is nodig om ook in de toekomst ons werk verbindend, deskundig en slim te blijven doen. In 2020 zijn we in Coronatijd begonnen met een lightversie van een leermanagementsysteem (WF-Campus). Inmiddels is het een goed gevuld en goed gebruikt systeem met veel mogelijkheden. Ter illustratie: in 2021 hadden we minder dan 300 inschrijvingen, in 2024 al meer dan 1000. De tijd is nu gekomen voor een doorontwikkeling en verdere professionalisering van het gebruik en de inzet van dit systeem. Zo kunnen we een impuls geven aan talentmanagement, leren en ontwikkelen, grip op verplichte trainingen, interne mobiliteit, arbeidsmarktpositie en innovatie.

Deltaplan agrarisch waterbeheer

In december 2023 hebben we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst getekend met de Provincie Fryslân en LTO Noord om gezamenlijk te blijven werken aan het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit in het agrarisch gebied. De oorsprong van dit project gaat terug naar 2016. Destijds is besloten om de jaarlijkse bijdrage vanuit het Wetterskip van € 100.000 uit het innovatiebudget te financieren. Doel van deze incidentele ruimtevrager is om het DAW tot en met 2027 niet meer te financieren uit het innovatiebudget, zodat de ruimte voor de innovatie weer gebruikt kan worden voor innovatieprojecten.

In de samenwerkingsovereenkomst voor DAW tot en met 2027 ligt de focus op het ontwikkelen en uitvoeren van bodem- en waterprojecten gericht op goed bodembeheer en het optimaliseren van nutriëntenbenutting en een actieve samenwerking tussen landbouworganisaties, overheden en andere gebiedspartners. Partijen vinden het belangrijk dat boeren en tuinders blijven werken aan verbetering van de kwantiteit en kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater vanwege de toenemende droogte en verzilting in Fryslân en de verscherpte richtlijnen zoals de verplichting van bufferstroken en verlies van derogatie vanuit de overheid.

Invulling geven aan beleidsnotitie mijnbouw

In het coalitieakkoord is afgesproken dat we tegen elke uitbreiding van gaswinning zijn die leidt tot een versnelde daling van de bodem. We hebben daarom een beleidsnotitie mijnbouw opgesteld, die naar het algemeen bestuur zal gaan, waarin staat dat we de beïnvloedingsmogelijkheden met betrekking tot gaswinning maximaal willen inzetten. Er is capaciteitsuitbreiding nodig voor de jaren 2025 tot en met 2028 om bezwaar te kunnen maken tegen nieuwe activiteiten, onder andere in het veenweidegebied, en voor de lobbyactiviteiten gericht op landelijk beleidsontwikkeling. Er is tijdelijk 1 fte extra nodig op het vlak van juridische- en coördinatorcapaciteit die voor rekening van het waterschap komen.

Strategisch assetmanagement plan implementeren

Het strategisch assetmanagement plan is 24 januari 2023 vastgesteld door het dagelijks bestuur. We willen van een traditionele beheersorganisatie ontwikkelen naar een strategische assetmanagementorganisatie, waarbij we keuzes kunnen maken aan de hand van scenario's op basis van inzicht in risico's, prestaties en kosten. We willen de komende jaren (externe) strategische denkkracht en kennis op het gebied van assetmanagement en ISO55000 binnenhalen om ons te helpen deze ontwikkeling verder vorm te geven. We hebben kennis nodig op het gebied van de assetmanagementsystematiek en voor informatiemanagement ten behoeve van de assetmanagementontwikkeling. De huidige rollen binnen de organisatie zullen de komende jaren transformeren naar nieuwe rollen die passen bij een strategische assetmanagementorganisatie.

Opstellen waterketenvisie

In het coalitieakkoord 2023 - 2027 is afgesproken dat in 2025 een Visie op de waterketen wordt vastgesteld, waarin we afspreken hoe we omgaan met noodzakelijke renovaties in combinatie met verduurzaming en de wens om grondstoffen terug te winnen. Voor het opstellen van deze visie is in de begroting geen budget opgenomen. Een (goede) visie op waterzuiveren binnen het waterschap opstellen is belangrijk voor het succes van het gehele waterschap. Een visie zorgt voor focus, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Het wordt een brede visie, waarin we de gehele waterketen meenemen, dus ook alle waterpartners betrekken bij het opstellen ervan. De visie vervangt de in 2019 vastgestelde Beleid- en beheernota waterzuiveren. De visie krijgt een tijdshorizon van 25 jaar. Het streven is om eind 2025 een visie te hebben die past bij het waterschap en bij haar ambities.

Assetbeheer gebouwen

Afgelopen jaren was het beheer van de 'overige assets' zoals hoofdkantoor, werkplaatsen, woningen en steunpunten reactief. Er is voor gekozen om alle overige assets de komende periode in beeld te brengen, te beoordelen op hun functie en meerjarenonderhoudsplanningen op te stellen. De eerste analyse heeft inzicht gegeven in het achterstallige onderhoud. Er is op sommige locaties een inhaalslag nodig om te voldoen aan de RI&E's. Zo kunnen we blijven voldoen aan veiligheidsvoorschriften en wetgeving.

Integrale informatievoorziening

De lopende en de te starten initiatieven op het gebied van de informatievoorziening zijn sterk van elkaar afhankelijk en hebben een logische volgorde en samenhang nodig in de uitvoering. De regie op de trajecten en daarmee de afstemming op de schaarse capaciteit ontbreekt. We stellen een programma in dat ervoor zorgt dat er regie komt op deze projecten en doelstellingen. De regie richt zich op het tijdig realiseren van de doelstelling vanuit IM 3.0 om te "sturen op continu inzicht". Onderdeel van dit programma is het vervangen van het onderhoudsmanagementsysteem (OMS) Maximo. De inmiddels verouderde inrichting hiervan dateert uit 2004 en de ondersteuning vanuit de leverancier verloopt per september 2025. Daarmee voldoet het niet meer aan de eisen van de organisatie. Deze noodzakelijke vernieuwing maakt het mogelijk om te sturen op kosten, prestaties en risico's en het vormgeven van het voorspellend onderhoud.

Het Geografisch Informatiesysteem (GIS) wordt niet meer ondersteund vanaf 2026 waardoor we dit systeem ook dienen te vervangen. Daarnaast moeten gegevens steeds meer op een veilige manier worden gedeeld met externe partijen door veranderende wetgeving zoals de Wet Open Overheid (WOO) en maatschappelijke ontwikkelingen zoals het gebiedsgericht werken. Hiertoe is de huidige inrichting niet afdoende en zal het GIS landschap moeten worden gemoderniseerd.

Inspectie asbestcement persleidingen

We beheren 814 kilometer persleidingen en 278 rioolgemalen in het afvalwater-transportstelsel. De oudste persleidingen zijn nu circa 55 jaar oud. Er ligt nog ongeveer 22 kilometer aan asbestcement persleidingen. Er wordt algemeen aangenomen dat bij AC-leidingen het einde van de levensduur bij 50 jaar wordt bereikt, maar uit onze ervaringen in de praktijk blijkt dat dit heel wisselend is. De gedachte is om de staat van de asbestcementleidingen goed in beeld te brengen door een inline inspectie om daarmee de vervangingstermijn en risico's te bepalen. In de begroting 2023 en verder zijn een aantal vervangingsinvesteringen opgenomen. Dit neemt een deel van de risico's op breuken weg, maar gelijktijdig neemt het overall risico toe door het verder verouderen van het stelsel. De rest van ons areaal bestaat uit kunststof leidingen die een levensduur hebben van 70 jaar (en wellicht langer). Hiervoor is geen inline inspectie nodig omdat aantasting niet van binnenuit plaatsvindt. Met nieuwe onderzoeksmethoden willen we de restlevensduur van de meest kritische en kwetsbare asbestcement persleidingen in kaart brengen. Op basis daarvan stellen we een meerjarig vervangingsprogramma voor persleidingen op.

Boezemplan

In 2023 is er een bestuurlijke keuze gemaakt over de langetermijn-adaptatierichting van de Friese boezem. Om invulling te kunnen geven aan de concretisering hiervan zijn we vanaf 2024 aan de slag met het opstellen van het Boezemplan. Dit wordt een combinatie van de uitwerking en concretisering van de gekozen adaptatierichting voor de eigen planvorming en de opvolger van het huidige Veiligheidsplan II. Vanaf 2024, met het zwaartepunt in 2025, voeren we op basis van de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI een nieuwe toetsing van het boezemwatersysteem uit. Dit is vergelijkbaar met de analyses van het voorgaande veiligheidsplan. Daarnaast werken we nu vanuit de gekozen adaptatierichting van de Friese boezem voor de komende jaren de te realiseren maatregelen uit. Hierbij kan het gaan om kaderverbetering, realiseren van berging/retentiegebieden, uitbreiding boezemoppervlak of uitbreiding gemaalcapaciteit. Dit vormt de langjarige doelstelling (in ha, m3, kilometers) voor onze planvorming en projecten. Deze doelstelling voorzien we van een goede financiële onderbouwing en fasering in tijd voor onze planvorming en projecten. Om deze langjarige doelstellingen concreet genoeg te maken is het nodig om met een realistische boezemmodel te kunnen rekenen. In 2024 starten we met het "bouwen" van dit model. In 2025 rekenen we verschillende maatregelpakketten hiermee door. Dit verklaart waarom de grootste financiële uitgave in 2025 is gepland. Vervolgens is voor de afronding in 2026 nog een klein deel van de middelen nodig. Naast de financiële middelen die in 2021 reeds beschikbaar zijn gesteld, zijn aanvullende financiële middelen nodig.

Better wetter

Better wetter is hét innovatie platform voor opgaven in het toekomstig waterbeheer. Het samenwerkingsverband is opgebouwd uit de triple helix en heeft landelijke naamsbekendheid. Zo is de lisdodde teelt voor o.a. bouwmaterialen ontwikkeld in better wetter verband. Gemeente Dantumadiel kan geen trekker meer zijn in verband met projecten buiten de gemeentegrenzen, wat Wetterskip een unieke kans geeft om de regisseur te worden van dit platform. Er zijn nogal wat uitdagingen op het gebied van waterbeheer in de toekomst waar better wetter bij kan helpen.

Voorzieningen

Voorzieningen nemen we in onze balans op (zie ook hoofdstuk geprognosticeerde balans)

Pensioenvoorziening voormalig bestuur

De pensioenen van de (oud-)bestuursleden komen ten laste van Wetterskip Fryslân ('eigen beheer'). Voor deze toekomstige, contant gemaakte verplichtingen is een voorziening gevormd. De basis voor deze voorziening is een actuariële berekening van de pensioenrechten. De voorziening geldt voor zowel voormalige bestuursleden die al met pensioen zijn als voor degenen die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt.

Wachtgeld voormalig bestuur

Na de verkiezingen van 2015, 2019 en 2023 zijn nieuwe besturen aangetreden. Vanuit oude dagelijkse besturen namen diverse leden weer zitting in het nieuwe dagelijks bestuur. Andere leden zijn een andere functie gaan vervullen of zijn met pensioen gegaan. De berekening is gebaseerd op huidige wet- en regelgeving en het geldende overgangsrecht. De totale wachtgeldverplichting is toegevoegd aan een voorziening. Inkomsten uit een nieuwe betrekking trekken we af van de uitkering en de voorziening.

Voormalig personeel

Deze voorziening is voor medewerkers waarvoor wij wettelijk gezien risicodragers voor de WW zijn. Voor de ontstane aanspraken is een voorziening gevormd.

Voorziening gratificatie jubilea

Dit is een voorziening voor alle jubilea-uitkeringen die werknemers en bestuursleden volgens de geldende arbeidsvoorwaarden hebben opgebouwd. De voorziening geldt voor de huidige werknemers en bestuurders. We houden er rekening mee dat iemand kan vertrekken.

Persoonsgebonden basisbudget

In de cao voor de waterschappen is een persoonsgebonden basisbudget (PBB) opgenomen. Het PBB bedraagt met ingang van 2021 € 6.000 per medewerker. Medewerkers kunnen dit budget in een periode van vijf jaar inzetten voor loopbaanontwikkeling. Administratief gaan we ervan uit dat per medewerker jaarlijks gemiddeld € 1.200 beschikbaar is. De bedragen die niet zijn ingezet, houden we voor volgende jaren beschikbaar. Om aan deze toekomstige verplichting te kunnen voldoen, hebben we een voorziening PBB ingesteld. Bij het bepalen van de omvang van deze voorziening gaan we ervan uit dat onze medewerkers 80% van € 6.000 gaan gebruiken.

Thuiswerkplek

FNV Overheid heeft een akkoord met de andere cao-partijen bereikt over thuiswerken. De overeengekomen afspraken gaan over twee punten: een thuiswerkbudget en een thuiswerkvergoeding. De afspraken gelden vanaf 1 april 2020 tot 1 april 2025 en zijn onderdeel van de cao Waterschappen. Voor elke medewerker die structureel thuiswerkt is een budget beschikbaar. De medewerker kan hiervoor op declaratiebasis middelen voor een arbo- en ergonomisch verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen (zoals een bureau of een stoel). Dit budget is niet bedoeld voor hardware (zoals een computer, laptop of een beeldscherm). Niet alle medewerkers die hiervoor in aanmerking komen hebben in de afgelopen jaren middelen aangeschaft en gedeclareerd. De verwachting is dat deze medewerkers dat alsnog in de periode 2024 tot 1 april 2025 gaan doen.

De hoogte van de voorzieningen in deze begroting is voldoende. De meerjarige onttrekkingen zijn in beeld. Bij de jaarrekening herijken we de stand van de voorzieningen en vullen deze aan indien nodig, of we gebruiken het overschot voor de exploitatie.

Kengetallen

De kengetallen zijn gebaseerd op de geprognosticeerde balans, zoals deze in het betreffende hoofdstuk is opgenomen.

Weerstandsvermogen

Definitie: Weerstandsvermogen is de relatie tussen:

1. de weerstandscapaciteit: de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
2. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie.

Op basis van de geprognosticeerde balans en onze risicoschatting ontwikkeld het weerstandsvermogen zich de komende jaren als volgt:

	2026	2027	2028	2029	2030
Weerstandsvermogen	2,85%	2,48%	2,42%	2,42%	2,42%

Netto schuldquote

Definitie: Verhouding tussen de omvang van de netto schuld en de totale opbrengsten

	2026	2027	2028	2029	2030
Netto schuld	504.245	534.306	564.893	577.542	591.240
Totale opbrengsten	225.098	240.149	247.950	256.011	268.184
Netto schuldquote	224%	222%	228%	226%	220%

EMU-saldo

Definitie: Geraamde onderscheidenlijk gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een waterschap, berekend op transactie-basis en volgens de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie. Zie paragraaf EMU-saldo.

Wendbaarheid van de begroting

Definitie: Verhouding tussen de totale kapitaallasten en de totale bruto-exploitatiekosten

	2026	2027	2028	2029	2030
Totale kapitaallasten	55.529	59.596	61.105	64.169	67.313
Bruto exploitatiekosten	243.337	255.780	261.335	269.256	281.434
Wendbaarheid van de begroting 2026	22,82%	23,30%	23,38%	23,83%	23,92%
Wendbaarheid van de begroting 2025	24,72%	25,20%	26,01%	26,60%	n.v.t.

De wendbaarheid van de begroting is toegenomen in 2026 ten opzichte van 2025. Het percentage van de kapitaallasten in verhouding tot de begrote totale lasten is afgenomen. Dit is mede het gevolg van genomen maatregelen vanuit de doorkijk 2050.

Lastendruk

Definitie: Hoogte lastendruk van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in vergelijking met het landelijk gemiddelde. Voor inzicht in de lastendruk, verwijzen we naar het hoofdstuk "Raming belastingopbrengsten en toelichting".

[EMU-saldo](#)

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en uitgaven (op transactiebasis) van het waterschap met andere partijen in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd laat het EMU-saldo zien of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er binnenkwam, of dat er netto geld over is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van het waterschap.

Het EMU-saldo van één jaar zegt relatief weinig. Een structureel negatief EMU-saldo is echter wel reden tot zorg; dit geeft aan dat het waterschap jaar-op-jaar meer geld uitgeeft dan dat het ontvangt. Andersom kan het ook onwenselijk zijn dat het EMU-saldo enkele jaren op rij een flink positief saldo vertoont. Dit geeft immers aan dat de organisatie mogelijk onnodig geld oppot, terwijl het geld besteed kan worden aan voorzieningen in ons beheergebied.

Het EMU-saldo speelt een rol bij de Europese afspraken over het toegestane maximale tekort ervan op nationaal niveau om de overheidsfinanciën in de Eurozone sterk te houden.

De Wet houdbare overheidsfinanciën bepaalt dat een nieuw kabinet aan het begin van zijn regeerperiode, na overleg met de koepels van de decentrale overheden, de EMU-ruimte voor de gemeenten, provincies en waterschappen in deze periode vaststelt. Dit overleg moet nog plaatsvinden. In de berekening van de EMU-referentiewaarden van de waterschappen is aangenomen dat de decentrale overheden de met het vorige kabinet voor de periode 2024 t/m 2026 afgesproken ruimte van 0,5% BBP t/m 2029 behouden en dat de ruimte van de waterschappen daarin 0,06% BBP blijft.

Voor Wetterskip Fryslân gelden de volgende EMU-referentiewaarden. Deze waarden zijn niet verplicht, we hoeven hier niet aan te voldoen, maar geven wel richting.

bedragen x € 1.000

EMU-exploitatiesaldo	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Bruto exploitatiesaldo	-6.092	-3.833	-2.120	2.345	2.342	-4.993
Investeringsuitgaven	-62.407	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
Investeringsbijdragen	-	-	-	-	-	-
Verkoop van vaste activa	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingslasten	43.500	42.155	47.291	48.425	50.861	53.522
Toevoegingen aan voorzieningen en onvoorzien t.l.v. exploitatie	450	450	450	450	450	450
Onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-	-	-	-	-	-
Betalingen rechtstreeks uit de voorzieningen	-800	-525	-515	-200	-200	-140
Deelnemingen en aandelen	-	-	-	-	-	-
EMU saldo	-24.342	-21.754	-14.894	-8.981	-6.547	-11.160
EMU-norm (referentiewaarde)	-34.800	-37.500	-39.000	-40.500	-42.000	-43.700
Overschrijding EMU referentiewaarde	-10.458	-15.746	-24.106	-31.519	-35.453	-32.540

Vier scenario's uitgelegd

Bij de waterschappen kunnen zich vier scenario's voordoen. Hierbij benadrukken we dat het bij het beoordelen van de scenario's vooral gaat om de meerjarige ontwikkeling van het EMU-saldo.

1. Het EMU-saldo is positief:
Het waterschap krijgt via reële transacties meer geld binnen dan dat ze uitgeeft. Dit schept ruimte om schulden af te lossen, te sparen en de reservepositie te verhogen. Daarmee draagt het waterschap positief bij aan het EMU-saldo van Nederland.
2. Het EMU-saldo grenst aan 0:
Het waterschap krijgt via reële transacties ongeveer evenveel geld binnen als dat er wordt uitgegeven.

3. Het EMU-saldo is negatief:
Het waterschap geeft via reële transacties meer geld uit dan dat er binnen komt. Het waterschap zal schulden moeten maken, leningen moeten aantrekken, of het gespaarde geld moeten aanspreken. Ook kan het zijn dat het eigen vermogen (reserves) afneemt. Hierdoor draagt het waterschap negatief bij aan het EMU-saldo van Nederland.
Maar blijft onder de referentiewaarde: aangezien het EMU-saldo onder de referentiewaarde valt, is de bijdrage van het waterschap aan het EMU-saldo geen aandachtspunt mits de andere overheden zich ook aan hun referentiewaarden houden.
4. Het EMU saldo overschrijdt de referentiewaarde:
Aangezien het EMU-saldo boven de referentiewaarde uitstijgt, is de bijdrage van het waterschap aan het landelijke EMU-saldo een aandachtspunt.

Paragraaf assetmanagement

Inleiding paragraaf assetmanagement

De primaire taken van Wetterskip Fryslân zijn het zorgen voor schoon water, voor voldoende water en voor veiligheid. Om deze te kunnen uitvoeren beschikken we over een fysieke infrastructuur die bestaat uit duizenden onderdelen, onze assets. Het gaat dan om kleine onderdelen zoals stuwen, inlaten en duikers, maar ook om grote objecten als de rioolwaterzuiveringen, het hoofdkantoor en zeedijken. Sommige onderdelen zijn nieuw, andere hebben we geërfd van de talrijke voorlopers van ons waterschap, met als blikvanger ons meer dan 100 jaar oude Woudagemaal. Met assetmanagement zijn we op weg om op een gestructureerde wijze grip te krijgen op het beheer van al deze bezittingen.

Gezien het belang van goed onderhoud van kapitaalgoederen (assets) en de steeds grotere aandacht voor assetmanagement bij de waterschappen, is nu ook in het Waterschapsbesluit een paragraaf assetmanagement voorgeschreven in de beleidsbegroting en het jaarverslag.

Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen

De actieve kunstwerken

De actieve kunstwerken zijn assets (=middelen) waarmee (mede) een opgave kan worden behaald. Peilbeheer is één van de bekendste opgaven maar ook het verbeteren van de vismigraat is een opgave.

Het is één van de taken van de assetcoördinator om te zorgen dat de rayonbeheerder goed onderhoudt en veilige assets heeft en behoudt. Met deze assets kan de rayonbeheerder op zijn beurt de verschillende functies in haar/zijn rayon goed bedienen. Die functies zijn divers, o.a. landbouw, natuur en bebouwd.

Beleidskader

Waterbeheerplan (WPB)

Coalitieakkoord

Nota peilbeheer, peilbesluiten

Beschikbaarheid / kwaliteitsnormen

De normen voor beschikbaarheid komen uit de peilbesluiten die bestuurlijk zijn vastgesteld. De hydrologische uitgangspunten vertalen we naar een capaciteitsnorm voor afvoer van water uit peilgebieden via gemalen naar de boezem. Hierbij houden we rekening met de wateraanvoer, het verhard gebied, de functie en de grondsoort. Zo wordt een gemaalcapaciteit bepaald. De ontwerp levensduur van gemalen is op basis van vakmanschap bepaald.

Eens in de 5 jaar moeten we wettelijk een risico-inventarisatie en evaluatie doen. De betrouwbaarheid van actieve kunstwerken hangt samen met de beschikbaarheidsnormen. De norm is afhankelijk van efficiëntie.

Areaal kapitaalgoederen actieve kunstwerken

Objecten			
Geautomatiseerde kunstwerken	Gemalen	Boezemgemalen	3 stuks
		Poldergemalen	568 stuks
		Opmalingen	126 stuks
		Onderbemalingen	87 stuks
		Stuwen	138 stuks
		Inlaten	41 stuks
		Uitlaten	2 stuks

	Meetpunten	Meetpunt boezem Meetpunt polder	43 stuks 40 stuks
		Reinigers onderleiders Spuiseinen (keer) Sluizen	1 stuks 2 stuks 14 stuks
		Coupure Harlingen SAS Harlingen vispassages	18 stuks
Niet geautomatiseerde kunstwerken		Stuwen Inlaten Sluizen Windmolens	± 5700 stuks ± 5100 stuks ± 5 stuks ± 7 stuks
		Coupures vispassages	13 stuks 65 stuks
Overige assets		Bruggen Informatieborden	13 stuks

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Alle actieve kunstwerken zijn opgenomen in de legger
Beheerplannen	Het beheerplan voeren we uit in de vorm van een de instandhoudingcyclus. De cyclus "In stand houden van Actieve Kunstwerken" vormt de kapstok voor het beheer- en onderhoudsplan. Hierbij werken we volgens het Plan, Do, Check, Act principe.
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Voor alle geautomatiseerde assets in het watersysteem ligt een preventief onderhoudsschema (in het onderhoudsmanagementsysteem) ten grondslag. Elk schema heeft zijn eigen tijdsinterval en verschillende werkzaamheden. De bevindingen van het preventief onderhoudswerk wordt vastgelegd en beoordeeld door de assetcoördinator. De werkzaamheden die uit de beoordeling komen worden begroot en ingepland. Het doel van de preventieve onderhoudswerkzaamheden is om beter grip te krijgen op de asset, minder (ver)storingen en een beter planmatige inzet van middelen en personeel. Voor de handbediende assets (vooral stuwen en inlaten, ruim 10.000 stuks) is de conditie bekend. Op basis van de conditie plannen we vervangingsopdrachten in.

Financiën in de begroting actieve kunstwerken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2026
Onderhoud Actieve Kunstwerken	7.700
Totaal	7.700

Waterlopen & passieve kunstwerken

Het doel van de instandhouding van waterlopen en passieve kunstwerken is het borgen van de waterstaatkundige functie: de instandhouding zorgt ervoor dat we verschillende maatschappelijke functies goed en veilig kunnen bedienen, met aanvaardbare risico's en kostenniveaus.

Beleidskader

Waterbeheerplan (WPB)

Coalitieakkoord

Nota peilbeheer, peilbesluiten

Beschikbaarheid / kwaliteitsnormen

De normen voor beschikbaarheid komen uit de peilbesluiten die bestuurlijk zijn vastgesteld. De hydrologische uitgangspunten vertalen we naar een capaciteitsnorm voor afvoer van water uit peilgebieden via assets naar de boezem. Hierbij houden we rekening met de wateraanvoer, het verhard gebied, de functie en de grondsoort.

Duikers	Via inspectie van rayonbeheer komt er een signaal, waarna we besluiten tot reparatie of vervanging.
Dammen	Via inspectie van rayonbeheer komt er een signaal, waarna we besluiten tot reparatie of vervanging.
Sifons	Er zijn nog geen kwaliteitsnormen vastgesteld. De programmatische aanpak wordt opgesteld.
Beschoeiingen	Er zijn nog geen kwaliteitsnormen vastgesteld. Er is nog geen inzicht in eigendom en beheer- en onderhoudsplicht van de beschoeiingen.
Hoofdwateren	Jaarlijks cyclisch onderhoud landelijk gebied (laag, basis, hoog) en cyclisch baggeren conform beheer- en onderhoudsplan BOP 2.0 voor verbetering van waterveiligheid, waterkwaliteit en water aan- en afvoer. Jaarlijks cyclisch onderhoud bebouwd gebied en baggeren overeenkomstig overeenkomsten overdracht stedelijk water (hoofd- en secundaire watergangen).
Schouwwateren	Voldoen aan de schouwplicht volgens de onderhoudsverordening.

Areaal kapitaalgoederen waterlopen & passieve kunstwerken

Objecten	Gegevens
Duikers	13.070 stuks
Dammen	16.325 stuks
Sifons	675 stuks
Beschoeiingen	ntb
Hoofdwateren	6.000 (landelijk gebied) en 150 kilometer (bebouwd gebied)
Secundair water bebouwd gebied	550 kilometer
Schouwwateren	12.000 kilometer

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Onze waterstaatswerken landelijk gebied staan in de legger, beschoeiingen zijn geen waterstaatswerken en staan niet in de legger en zijn niet in beeld. Waterstaatswerken bebouwd gebied komen, na vaststelling van de beleidsregels, in de legger
Beheerplannen	1. Voor dammen en duikers werken we met het vakmanschap van onze rayonbeheerders. Zij constateren in het veld wanneer er reparaties of vervangingen nodig zijn. 2. Voor het onderhoud van de hoofdwatgangen hebben wij een beheer- en onderhoudsplan. 3. De uitvoering van de watgangen in bebouwd gebied wordt uitgevoerd conform de overeenkomsten overdracht stedelijk water. 4. Voor de sifons werken we aan een beheersplan. 5. Voor de beschoeiingen is nog geen beheerplan beschikbaar.
Geef aan hoe de beheersplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Het budget voor gedifferentieerd onderhoud hoofwateren is afgestemd op het beheerregime. Het budget voor het onderhoud aan de watgangen in bebouwd gebied is conform de afspraken in de overeenkomsten overdracht stedelijk water. Onderhoud aan de overige assets zijn financieel gelimiteerd.

Financiën in de begroting waterlopen en passieve kunstwerken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2026
Onderhoud Waterlopen en passieve kunstwerken	16.900
Totaal	16.900

Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

De primaire en secundaire keringen

De primaire en secundaire keringen beschermen ons tegen hoogwater op het IJsselmeer, Waddenzee en de Noordzee.

Beleidskader

De primaire waterkeringen moeten voldoen aan de zorgplicht. De zorgplicht is een wettelijke verplichting die voortkomt uit de Omgevingswet en de Waterschapswet. Deze verplichting houdt in dat beheerders verantwoordelijk zijn voor het goed beheren en onderhouden van de primaire waterkeringen.

Het waterschap is de beheerder van de keringen, op de legger staat aangegeven welke partij verantwoordelijk is voor het onderhoud. In de beleidsregels legger zijn de voorwaarden hiervoor opgenomen.

Het Waterbeheerplan beschrijft op hoog niveau de doelstellingen van het werk van Wetterskip Fryslân. De beheernota is richtinggevend en geeft de specifieke randvoorwaarden (normen en condities van de waterkering) en doelstellingen voor het beheer van de waterkeringen waar Wetterskip Fryslân zich aan houdt. Deze doelstellingen worden vervolgens uitgewerkt in een beheer, onderhoud en inspectieplan.

Kwaliteitsnormen

Sinds 2017 gelden er nieuwe veiligheidsnormen voor dijken, dammen en duinen. Deze staan in het Deltaprogramma. Tot en met 2050 hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat de tijd om de dijken en duinen te versterken.

Areaal kapitaalgoederen primaire keringen

Objecten	Gegevens
Primaire keringen	
- IJsselmeerkering - Waddenzeekering - Zandige keringen eilanden (momenteel alleen Schiermonnikoog) - Harde keringen eilanden	62,1 kilometer 75,9 kilometer 9,2 kilometer 34,4 kilometer
Secundaire keringen	60,3 kilometer
Overige waterkeringen	

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement

De volgende programma's en applicaties worden gebruikt:

- Inspectieapp primaire keringen voor de inspecties.
- Maximo voor het onderhoud.
- Erpx voor de financiële afhandeling van facturen en bestellingen.
- Verschillende geoweb omgevingen voor de legger en het beheer register.
- Assetdossiers voor procesgegevens.
- Zaaksysteem voor aanvragen en vergunningen.
- P8 voor de pachtcontracten op de dijk.
- Zorgplicht dashboard voor overzicht in de zorgplicht activiteiten.
- Daarnaast nog verscheidene maatwerk oplossingen voor zaken die niet binnen de systemen te vatten zijn.

Beheerplannen

Er is een beheer, onderhoud, en inspectieplan waarin staat binnen welke kaders we werken, welke beheer- en onderhoudsvormen we toepassen en hoe we het onderhoud en de inspecties planmatig hebben vormgegeven.

Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?

Op basis van de beheerplannen worden inspecties uitgevoerd op de dijk. De schades die in het veld geconstateerd worden, herstellen we voor de start van het stormseizoen. Vooraf maken we per onderhoudspost een inschatting van de benodigde budgetten. Deze monitoren we gedurende het jaar.

Financiën in de begroting primaire keringen

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2026
Onderhoud primaire keringen	1.700
Totaal	1.700

Regionale en lokale keringen

De Regionale- en Lokale waterkeringen zijn waterstaatskundige objecten die liggen langs de Friese boezem, overige boezemsystemen of in de beekdalen. Zij zijn bepalend voor de inrichting van de boezemsystemen en beschermen de poldergebieden tegen wateroverlast. De boezemsystemen functioneren ook als waterbuffer.

Langs deze waterkeringen liggen op verschillende plaatsen ook rietzones en natuurvriendelijke zones ter ondersteuning van de ecologische waterkwaliteit enerzijds en ter bescherming van de lokale of regionale waterkeringen anderzijds. Samen met de RWK en LWK maken zij een onderdeel uit van de waterstaatskundige inrichting van onze boezemsystemen. Een deel van de Friese wateren heeft ook een functie als vaarweg. Wetterskip Fryslân beheert de vaarwegklassen E en F. De oeverconstructies langs deze en andere provinciale vaarwegen en langs overige boezemwateren, worden beheerd onder de opgave Veiligheid vanwege de directe invloed die deze inrichtingselementen en de wijze van onderhoud ervan, hebben op de stabiliteit en levensduur van de regionale- en lokale waterkeringen.

Beleidskader

Wet- en regelgeving: de provincies Groningen en Fryslân zijn toezichthouder op de taken van het waterschap. In de provinciale Omgevingsverordening zijn de Regionale waterkeringen (RWK) benoemd en genormeerd. De provincies Groningen en Fryslân dragen het waterschap op om deze RWK te beheren en onderhouden volgens de gestelde normering. De Lokale waterkeringen (LWK) worden door Wetterskip Fryslân zelf aangewezen en genormeerd.

Aangaande het beheer en onderhoud van de oeverconstructies en natuurvriendelijke oevers langs vaarwegen wordt geacteerd op de Toedeling Oevers Vaarwegen, en de bijbehorende Samenwerkingsovereenkomst.

Kwaliteitsnormen

Conform de provinciale verordeningen beoordelen we elke 6 jaar de RWK op hoogte en stabiliteit. Als de RWK of delen daarvan niet meer voldoen dan leidt dit tot een nieuwe opgave voor de instandhouding van deze keringen.

Areaal kapitaalsgoederen regionale en lokale keringen

Objecten	
Regionale keringen	3080 kilometer
Lokale keringen	844 kilometer
Beschoeiing in boezemsystemen langs Vaarwegen	380 kilometer
Beschoeiing in boezemsystemen overig	650 kilometer
Natuurvriendelijke zones	324 kilometer

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Door te werken aan een betere informatievoorziening werken we aan het vergroten van de voorspelbaarheid van de jaarlijkse Instandhoudingsopgave. Voor de RWK en LWK splitsen we hiervoor het areaal op in dijkvakken. Elk dijkvak is een afzonderlijke asset met een specifieke opbouw. Een totale dijkkring rond een polder kan voor een deel zijn voorzien van een zachte oever of van een harde oeverconstructie of er ligt wel of geen teensloot langs het binnentalud van de waterkering. Op basis van deze opdeling is het toekomstig onderhoud in de tijd en in termen van kosten en risico beter in te plannen. De voorspelbaarheid van het werk en de benodigde budgetten nemen hierdoor toe. Het areaal aan harde oeverconstructies komt expliciet in het Beheerregister. Het areaal Lokale waterkeringen is divers. Daarom is er behoefte aan een herziening van het beleid en een nadere duiding en onderverdeling naar afzonderlijke assets. Tijdens de dagelijkse werkzaamheden constateren we afwijkingen tussen de aangetroffen werkelijke inrichting en hetgeen we op de GIS-informatie aantreffen. Via jaarlijkse leggerwijzingen voeren we de correcties door en werken we continue om de data op orde te krijgen en te houden.
Beheerplannen	Voor het areaal van de E- en F-Vaarwegen en van de Oevers langs Vaarwegen dienen we nog een Beheerplan op te stellen. De bestaande Beheerplannen voor de RWK en LWK dienen we te herzien nadat de opsplitsing in dijkvakken heeft plaatsgevonden en er een betere decompositie is van het totale areaal.
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	De RWK, LWK en de NVZ-onderdelen worden jaarlijks geïnspecteerd. Op basis van de inspectieresultaten stellen we vast welk gewoon en buitengewoon onderhoud noodzakelijk is voor de jaarlijkse instandhouding van de assets of assetonderdelen. Van het areaal aan oeverconstructies met een levensduur van minder dan 10 jaar voeren we elke 5 jaar een technische opname uit. Het areaal met een rest-levensduur kleiner dan 5 jaar wordt vervolgens geprogrammeerd voor herinrichting of vervanging. Het totale areaal van de RWK moet iedere 6 jaar worden beoordeeld op hoogte en stabiliteit. De resultaten hiervan zijn de basis voor de programmering van grootschalige renovaties van de waterkeringen.
Aandachtspunten	Door een integrale afstemming met de resultaten van de technische opname van de oeverconstructies die in beheer zijn bij Wetterskip Fryslân of bij een andere Friese overheid kunnen we grotere herstelwerkzaamheden beter op elkaar afstemmen. Het op diepte houden van de E- en F-Vaarwegen wordt uitgevoerd door het baggerteam.

--	--

Financiën in de begroting regionale en lokale keringen

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2026
Onderhoud Regionale en Lokale Keringen	5.700
Onderhoud Boezem en Beekdalen	2.100
Totaal	7.800

Zuiveringstechnische werken

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), rioolgemalen (rg's) en slibontwateringsinstallatie (soi)

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), rioolgemalen (rg's) en slibontwateringsinstallatie (soi) zijn assets ten dienste van het maatschappelijk doel "bescherming van volksgezondheid en milieu".

Bij de rwzi's ligt de focus op zuiveren (effluentnormen), bij de rioolgemalen op afvoer van afvalwater (afnameverplichting) en bij de soi op ontwateren. Deze keten van assets zorgt voor zuivering van afvalwater afkomstig uit de rioolstelsels van gemeenten en brengt het gezuiverde afvalwater terug in het oppervlaktewater.

Beleidskader

Zuivering van stedelijk afvalwater gebracht in een openbaar vuilwaterriool gebeurt in een zuiveringsinstallatie onder de zorg van het waterschap, dat geregeld is in de Waterwet art. 3.4.

De voorschriften voor het lozen vanuit rwzi's (onder meer de normen voor het effluent) staan in het Activiteitenbesluit Milieubeheer par. 3.1.4a art. 3.5e t/m 3.55 en in de Activiteitenregeling par. 3.1.2. art. 3.4ga tot en met 3.4 gd.

Het bestuur van Wetterskip Fryslân heeft een Beleids- en Beheernota Zuiveren vastgesteld met de opgaven bóven normaal beheer en instandhouding. Het gaat onder meer om eigen beleid om de last van stikstof en fosfaat extra terug te brengen, dus onder de wettelijke norm.

De lozingseisen voor de rwzi's liggen vast in vergunningen. Wetterskip Fryslân is ISO-gecertificeerd voor het transport en zuiveren van afvalwater en het verwerken van het zuiveringsslib volgens NEN-EN-ISO 14001 (milieuzorgsysteem). Voor de rioolgemalen is de afnameverplichting vastgelegd in overeenkomsten met gemeenten.

Het energiebeleid vormt het uitgangspunt voor investeringsbeslissingen waarbij een elektriciteitsvraag aan de orde is.

Kwaliteitsnormen

De assetgroep waterketen heeft een volwassenheidsscore van 3,4. De normen die hierboven zijn genoemd vormen de basis voor de score van deze assetgroep. Dit getal zegt enkel iets over de volwassenheid binnen de waterketen.

We hebben een milieu certificering voor transport, zuiveren en slibverwerking (ISO 14001). Dat betekent dat het overgrote deel van de processen is beschreven en periodiek door de TÜV wordt geauditeerd.

Areaal kapitaalgoederen zuiveringstechnische werken

Objecten	
Persleidingen in beheer en onderhoud WF	826 kilometer
Persleidingen in beheer en onderhoud gemeentes	23 kilometer
Rioolgemalen	276 stuks afnamecapaciteit: 42.500 m3 per uur
Rwzi's	27 stuks ontwerpcapaciteit: 1,3 miljoen VE (TZV150)

Slibontwateringsinstallatie	1 slibontwateringsinstallatie
-----------------------------	-------------------------------

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Het uitvoeren van de instandhouding valt en staat met correcte informatie. We hebben aandacht voor "data op orde", zodat er bij aanvang of tijdens werkzaamheden de informatie volledig en up-to-date is. Voor het vastleggen van werkorders en gegevens van de installatie wordt Maximo en op termijn Ultimo gebruikt. Assetdossiers worden vastgelegd in Sharepoint.
Beheerplannen	De beheerplannen worden uitgevoerd in de vorm van een instandhoudingcyclus. De cyclus 'In stand houden van rwzi's, rioolgemaal, persleidingen en slibontwatering' vormt de kapstok voor het beheer- en onderhoudsplan. Hierbij werken we volgens het plan, do, check, act-principe.
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Alle assets binnen de waterketen hebben een preventief onderhoudsschema. Ieder met zijn eigen tijdsinterval, maar ook met verschillende werkzaamheden. De bevindingen van het preventief onderhoudswerk leggen we vast. Assetbeheer beoordeelt de uitkomsten. De werkzaamheden die uit de beoordeling komen worden vervolgens begroot en ingepland. Het doel van het preventieve onderhoud is om minder storingen te hebben en de inzet van middelen en personeel beter te plannen.

Financiën in de begroting zuiveringstechnische werken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2026
Onderhoud RWZI's	5.900
Onderhoud Transportstelsel	2.000
Onderhoud Slib	400
Totaal	8.300

Gebouwen en werkplaatsen

Gebouwen en werkplaatsen

Onder dit areaal vallen alle ondersteunende gebouwen zoals het hoofdkantoor, werkplaatsen, steunpunten, bezoekerscentrum Lemmer en enkele (huur) woningen. Gebouwen waar asset in zijn gehuisvest zoals RWZI's en gemalen vallen hier niet onder maar vallen onder de betreffende assetgroep.

toelichting: Het betreft hier alleen de kosten voor het onderhoud van de gebouwen (aard en nagelvast) dus niet de facilitaire kosten

Beleidskader

Er zijn geen vastgestelde beleidskaders.

De assetgroep "Gebouwen" is nog maar kort actief. Doel van deze assetgroep is om de gebouwen te laten voldoen aan geldende regelgeving zoals o.a. arbo wetgeving zodat een ieder op een veilige werkplek kan rekenen

Kwaliteitsnormen

Er zijn op dit moment geen vastgestelde kwaliteitsnormen voor gebouwenbeheer.

Asset management is volop in ontwikkeling. Doel is om de komende jaren asset management binnen de assetgroep Gebouwen verder te implementeren en te werken volgens de Nenz767

Areaal Gebouwen en werkplaatsen

Objecten	Aantal objecten
Kantoren	4 (hoofdkantoor, Gorredijk, Joure, Midsland)
Werkplaatsen	14
Bezoekerscentrum Woudagemaal	3
Woningen	5

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Asset dossier, in systeem Contractant, op termijn in het nieuwe OMS
Beheerplannen	Beheer - en Onderhoudsplan Gebouwen
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Begroting is vooral gebaseerd op expert judgement en historisch cijfers. Doel is om beter inzicht te krijgen in de jaarlijks benodigde kosten

Financiën in de begroting

bedragen x € 1.000

Type Onderhoud	Begroting 2026
Gebouwenbeheer Kantoren	400
Gebouwenbeheer Werkplaatsen	300
Gebouwenbeheer Bezoekerscentrum Woudagemaal	75
Gebouwenbeheer Woningen	58
Totaal	833

Paragraaf bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

In 2026 zal de aanpassing van het sturingsmodel van de organisatie volledig ingevuld worden. Besluitvorming eind 2025 gaat hier nog meer richting aan geven. Het in 2025 gestarte leiderschapstraject loopt in 2026 door en gaat ondersteunen bij het ontwikkelen van competenties en vaardigheden passend bij de nieuwe organisatie. Zo zal er gedurende het jaar energie gestoken worden in de ontwikkeling van vaardigheden. Dit betreft naast "eigenaarschap" en "aansprekcultuur" voor de medewerkers, "ondernemerschap" voor de leidinggevendenden en het verder ontwikkelen van bestuurlijke sensitiviteit.

Personeel

We leven in een tijd van snelle technologische vooruitgang, geopolitieke spanningen, een politieke veranderd klimaat en klimaatuitdagingen. Deze ontwikkelingen zijn van invloed op onze organisatie en medewerkers. Investeren in wendbare medewerkers is essentieel om met deze uitdagingen en kansen om te kunnen gaan.

Leren & ontwikkelen

Investeren in Leren & Ontwikkelen is noodzakelijk om medewerkers blijvend te voorzien van de, in de toekomst waarschijnlijk steeds sneller wijzigende, benodigde vaardigheden. Zonder deze investeringen riskeren we verzuim, verminderde innovatie, vervroegde uitdiensttreding en/of inefficiëntie in werkzaamheden.

Technische ontwikkelingen

Onder andere AI en digitale transformatie veranderen onze werkprocessen ingrijpend. Deze technologieën bieden kansen voor efficiëntie en innovatie, maar vereisen ook nieuwe vaardigheden. Technologie is niet genoeg: mensen moeten de vaardigheden en mindset ontwikkelen om ermee te werken. Het betreft niet alleen IT experts, maar juist ook om medewerkers die met de nieuwe toepassingen kunnen en willen werken. Er ontstaan in hoog tempo, en van keuzes van de organisatie en van externe ontwikkelingen afhankelijke, zogenoemde verschijn- en verdwijntaken, met mogelijk zelfs op langere termijn verschijn- en verdwijnbanen. Zonder investeringen in onze medewerkers veroudert hun kennis, verouderen onze processen, kunnen we kansen om efficiënter en slimmer te werken niet verzilveren en voldoen we mogelijk niet meer aan de verwachtingen van burgers. Dat vraagt wat van team HR. De afdeling zal data gedreven gaan werken en technologie gaan omarmen om sneller en slimmer beslissingen te nemen. Team HR zal de aanjager zijn van een wendbare en lerende organisatie. Dat betekent experimenteren met nieuwe organisatievormen, stimuleren van interne mobiliteit en het creëren van een cultuur waar innovatie en groei centraal staan. We gaan meer focussen op het inzetten van talenten in plaats van vasthouden aan een bepaalde rol. Dus ook een bredere inzetbaarheid buiten de eigen vakgroep om talenten optimaal te benutten. Belangrijke bijkomstigheid is dat we daardoor collega's behouden.

Arbeidsmarktontwikkelingen

Tot op heden kunnen we vrijwel alle vacatures vervullen. Dat zijn er jaarlijks circa 90. De arbeidsmarkt blijft naar alle waarschijnlijkheid krap door vergrijzing, wat het steeds moeilijker maakt om vacatures te vervullen. We vervangen vertrekkende medewerkers niet meer als automatisme, maar kijken kritisch naar noodzaak van zowel de functie als van de benodigde talenten en vaardigheden. Verschijn- en verdwijnbanen ontstaan in een steeds hoger tempo. Veel kantoorbanen binnen WF lijken vooralsnog moeilijk door AI te vervangen, o.a. gezien de noodzakelijke menselijke afstemming tussen ambtelijk en bestuurlijke niveau en met andere overheden en stakeholders. Het is vooralsnog de vraag of AI werkelijk zijn belofte waar gaat maken en wat dan exact de invloed gaat zijn. Goede arbeidsmarktcommunicatie en het bieden van concurrerende arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden en ontwikkelmogelijkheden zijn cruciaal om de juiste talenten binnen boord te krijgen en te houden. Maar het begint bij goed werkgeverschap. We zorgen er voor dat onze medewerkers ambassadeurs zijn en blijven. Om dit te versterken is een werkgeverscampagne opgezet.

Generaties op de werkvloer

De aandacht voor verschillende generaties op de werkvloer is toegenomen omdat er momenteel meerdere generaties tegelijkertijd actief zijn, elk met hun eigen unieke kenmerken, behoeften en leer- en werkstijlen. Generaties leren verschillend: jongere medewerkers prefereren leren via AI en bijvoorbeeld gamification, oudere generaties willen mogelijk klassikaal leren. Jongere generaties zoeken werk van betekenis, flexibiliteit en mogelijkheden voor ontwikkeling. Oudere generaties meer naar stabiliteit en veiligheid en ervaring en expertise. Bij een goede werk-privé verhouding denken zij meer aan een juiste werkdruk en stress balans, in plaats van aan flexibele werktijden en de mogelijkheid om op afstand te werken. We moeten zorgen dat ze goed samenwerken om conflicten en verminderde productiviteit te voorkomen. Dit vraagt om maatwerk aandacht. Zeker omdat we gezien de krapte op de arbeidsmarkt mogelijk de nog arbeidsfitte medewerkers moeten gaan stimuleren om ook na de pensioengerechtigde leeftijd voor ons te blijven werken.

Werkgeluk en werkstress

Werkgeluk is essentieel voor productiviteit en retentie. We kunnen werkgeluk verhogen door medewerkers autonomie te geven en mensgericht leiderschap.

We moeten werkstress aanpakken. Dit ontstaat door een verhoogd risico ontstaat door snelle veranderingen en krapte op de arbeidsmarkt. Zonder maatregelen riskeren we hoger verzuim en dalende productiviteit. Bovendien brengt een hoger verzuim veel extra kosten met zich mee.

Talentontwikkeling

Het is essentieel om talenten in kaart te brengen, te ontwikkelen en aan ons te binden. Daarbij speelt Diversiteit, Gelijkwaardigheid & Inclusie (DG&I) een belangrijke rol. Onder de titel Samen uniek, samen sterk! investeren we in het maximaal investeren in, en benutten van, de diversiteit onder onze medewerkers. We dienen meer dan nu het geval is, te focussen op talenten in plaats van op (al snel verouderde) diploma's en op het continu leren en ontwikkelen van benodigde vaardigheden. En interne mobiliteit te bevorderen. Dit vraagt om een gedegen Strategische Personeels Planning (SPP) en het investeren in tools om medewerkers continu op de juiste plek in te zetten. Denk daarbij aan assessments, matchingstools, traineeprogramma's en flexibele functie omschrijvingen. Met een focus op leren en ontwikkelen als een strategisch speerpunt. Maar ook aan het flexibeler kunnen inzetten van Fte's binnen de organisatie, waaronder de mogelijkheid van tijdelijke detachering. En aan meer data gedreven HR werk: door continu te weten wat de aanwezige talenten zijn, wat het ontwikkelpotentieel is en wat de tevredenheid onder de medewerkers is, bijvoorbeeld. Zonder deze aanpassingen kunnen we talent verliezen en moeite hebben om nieuwe talenten aan te trekken.

De huidige tijd vraagt om strategische investeringen in HRM. Het nalaten van deze investeringen kan leiden tot verminderde innovatie, hogere verzuimcijfers en inefficiëntie in ons werk. Gezien de bovengenoemde ontwikkelingen en de krapte op de arbeidsmarkt, wil het HR team de komende jaren de expertises uitbreiden met onder meer data-analist, specialist talentontwikkeling en verzuim- en preventiecoach. Ook zal de kennis op het gebied van organisatieontwikkeling verder worden verdiept.

Laboratorium

Het laboratorium voert onder accreditatie, veldwerk, laboratoriumonderzoek en rapportage van analyseresultaten uit voor diverse interne en externe opdrachtgevers. De interne opdrachtgevers zijn de vakgroepen: Hydrologie, Ecologie en Monitoring (HEM), Waterzuiveren, Assetbeheer, Handhaving en Flora en Fauna. Externe opdrachtgevers zijn onder andere de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, FUMO en de Friese gemeenten.

Voor deze opdrachtgevers is het laboratorium een gedegen partner en voert bemonsteringen en analyses uit die noodzakelijk zijn voor kwaliteitsmonitoring voor onder andere wettelijke verplichtingen vanuit de Kader Richtlijn Water, baggeren van de watergangen en heffingsparameters voor de waterzuiveringen. Het laboratorium speelt een centrale en onafhankelijke rol in het waterkwaliteitsbeheer, rapporteert en toetst (indien gewenst) op basis van vakinhoudelijke chemische, microbiologische- en hydrobiologische deskundigheid betrouwbare en gevalideerde analyseresultaten.

De langjarige trend bij het laboratorium is dat de productie toeneemt en complexer wordt. Commerciële laboratoria spelen nauwelijks in op innovaties binnen het waterkwaliteitsbeheer, mogelijk vanwege complexiteit van matrices, hoeveelheid parameters, strenge (KRW-)normen, in combinatie met het geringe aantal analyses. Dit betekent dat het moeilijk is om analyses van nieuwe stoffen aan de markt over te laten. Een voorbeeld hiervan is de PFAS analyse naar aanleiding van de Jelsumer Feart problematiek.

Prestaties

De volgende prestaties zijn voor 2026 staan gepland:

Behoud van accreditatie

Het behoud van de accreditatie van het managementsysteem conform NEN-EN-ISO 17025 (en daarmee ook de erkenningen door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) is essentieel, omdat werken zonder accreditatie wettelijk niet is toegestaan. Jaarlijks wordt het laboratorium beoordeeld door de Raad voor Accreditatie.

Efficiënte planning (laboratorium en opdrachtgevers)

In nauwe samenwerking met de opdrachtgever streeft het laboratorium naar een optimale inzet van personeel en beschikbare apparatuur. Dit wordt onder andere gemonitord door het aantal verrichtingen in relatie tot het aantal fte vast te stellen.

Doelstellingen managementdashboard

Op basis van 21 vastgestelde prestatie-indicatoren wordt het functioneren van het laboratorium gemonitord. Elke 3 maanden wordt een rapportage opgeleverd waarmee snel en adequaat actie op afwijkende prestaties uitgevoerd kunnen worden.

Innovatie (ontwikkeling analysemethodes)

Tijdig ontwikkelen van (innovatieve) analysemethodes voor de verplichte monitoring van nieuwe (prioritaire) stoffen uit de Kader Richtlijn Water en de Europese Richtlijn stedelijk afvalwater is essentieel. Voorbeelden van innovatie analysemethodes zijn eDNA/DNA metabarcoding, Non Target Screening en microplastics. Een overzicht met de te ontwikkelen analysemethodes is opgenomen in het jaarplan van het laboratorium.

Jaarlijkse evaluatie van de prestaties vindt plaats in de managementbeoordeling van het laboratorium.

Formatie en budget

De huidige formatie van het laboratorium betreft 45,5 fte en het budget voor 2026 is € 6.5 miljoen.

Privacy en AVG

Binnen Wetterskip Fryslân neemt het gebruik van digitale technologieën en datagedreven oplossingen gestaag toe. Deze ontwikkeling biedt aanzienlijke kansen voor gerichte verbeteringen in onze dienstverlening en besluitvorming. Tegelijkertijd brengt dit ook grotere verantwoordelijkheden met zich mee op het gebied van privacy, transparantie en ethiek.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) verplicht overheidsinstanties om transparant te zijn over het gebruik van persoonsgegevens en biedt ingelanden en medewerkers de mogelijkheid om hun rechten op dit gebied te beschermen. Nieuwe regelgeving, zoals de AI-verordening, zorgt voor aanvullende verplichtingen die directe impact hebben op de manier waarop met persoonsgegevens wordt omgegaan.

In lijn met de gezamenlijke ambitie van de Nederlandse waterschappen streeft Wetterskip Fryslân ernaar om het volwassenheidsniveau op het gebied van privacy- en gegevensbescherming te verhogen naar niveau 4 (op een schaal van 5). Dit vraagt om structurele investeringen in kennis, bewustwording en organisatorische inzet.

Informatiebeveiliging

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is vanaf 1 januari 2019 het basisnormenkader voor informatiebeveiliging binnen alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen). Inmiddels zijn aanvallen van hackers met virussen, ransomware, phishing en DDoS het nieuwe normaal geworden. Eind 2022 heeft het Europees Parlement de NIS2 goedgekeurd (Netwerk- en Informatie Systemen). Doelstelling van deze nieuwe wetgeving is om de weerbaarheid tegen cyberdreigingen van de Europese lidstaten te verhogen. Waterschappen vallen onder de werking van de NIS2 en worden aangemerkt als essentiële entiteit. In Nederland is de NIS vertaald naar een nieuwe Cyberbeveiligingswet en een herziene versie van de BIO(2). De verwachting is dat die in het tweede kwartaal van 2026 in werking zullen treden. De waterschappen hebben de gezamenlijke ambitie om met de aanpak van informatiebeveiliging te groeien naar volwassenheidsniveau 4 (van 5). In de tweede helft van 2026 zal binnen de sector een externe volwassenheidsmeting worden uitgevoerd om te toetsen hoe ver de waterschappen hiermee staan.

Overhead

De definitie van overhead uit artikel 1 van het BBV wordt gedefinieerd als: 'het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Hiertoe behoren ook de systemen en aanverwante lasten die deze functies ondersteunen. Dit kan terug gebracht worden tot de volgende uitgangspunten, met betrekking tot het toerekenen van de overhead, voor het Wetterskip Fryslân.

- Directe kosten zoveel mogelijk direct toerekenen aan de betreffende beleidsvelden en beheerproducten.
- Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product en behoren derhalve tot de overhead. Wanneer deze ondersteunende taken worden uitbesteed, behoren de uitbestedingskosten bedrijfsvoering tot de overhead (bijvoorbeeld uitbesteding salarisadministratie).
- Sturende taken vervuld door hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten behoren ondeelbaar tot de overhead.

Onderstaande tabel toont de huidige waarden van de totale overhead.

Overhead (bedragen x € 1.000)	2026	2025	2024
Totale overheadkosten	35.990	35.669	30.524
Percentage overhead t.o.v. totale begroting (lasten)	14,8%	15,5%	13,7%

Financiële rechtmatigheid

De uitgangspunten voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie die bij verordening vastgesteld zijn door het algemeen bestuur dienen te waarborgen dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan (art. 108 Waterschapswet). Daarnaast stelt het algemeen bestuur volgens art. 109 van de Waterschapswet bij verordening regels vast voor de controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie. Met de inwerkingtreding van de wet versterking decentrale rekenkamers dient met ingang van 2025 Wetterskip Fryslân een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening. Dit is opgenomen in de artikelen 12 t/m 15 in de Financiële verordening.

Conform art 103 van de Waterschapswet legt het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur over elk begrotingsjaar verantwoording af over het door hem gevoerde bestuur, onder overlegging van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording) en het jaarverslag.

De jaarrekening inclusief rechtmatigheidsverantwoording dienen rechtmatig tot stand gekomen te zijn. Het gaat hierbij om financiële rechtmatigheid.

De drie specifieke rechtmatigheidscriteria, zijnde het begrotingscriterium, het voorwaarden criterium en het misbruik- en oneigenlijk gebruik-criterium (M&O-criterium) komen tot uitdrukking in de rechtmatigheidsverantwoording die vanaf het boekjaar 2025 door het dagelijks bestuur afgegeven dient te worden.

Maatregelen die wij nemen om afwijkingen van de financiële rechtmatigheid te voorkomen

In 2024 zijn de lokale regelgeving en beleid in lijn gebracht met de landelijke wetgeving die per 11-2025 van kracht is. In 2025 gaan we onze processen en systemen inrichten en bijstellen in lijn met de nieuwe wet- en regelgeving. In ons controleplan Verbijzonderde Interne Controle (VIC) beschrijven we welke controles we uitvoeren en hoe we vroegtijdig onrechtmatigheden kunnen identificeren en ondervangen. We stemmen ons beleid en onze processen af met onze accountant en laten deze toetsen om vast te stellen of we op goede weg zijn.

Verbonden partijen

Wij hebben een aantal taken ondergebracht in samenwerkingsverbanden waarin meerdere waterschappen en/of andere instellingen participeren. Het gaat hier om deelnemingen in vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. De samenwerkingsvormen duiden we aan met het begrip 'verbonden partijen'. Hieronder verstaan we een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Met bestuurlijk belang bedoelen we: het waterschap heeft zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht.

Onder financieel belang verstaan we: het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

We werken op vele manieren samen met andere organisaties. We verwachten op deze manier meer rendement voor onszelf en de Mienskip te behalen. Eén van deze samenwerkingsvormen is het deelnemen aan verbonden partijen. Deze vorm van samenwerking vraagt om een goede balans van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en verantwoording.

Wanneer de vraag opkomt of het wenselijk is een samenwerking aan te gaan, om op deze manier een taak van het waterschap op afstand te organiseren, vraagt dit een goede afweging.

Onderstaande uitgangspunten zijn van toepassing bij het maken van een afweging over het al dan niet toetreden tot een verbonden partij en de inrichting ervan:

1. Er worden alleen activiteiten overgedragen aan een verbonden partij als deze zich hiervoor lenen.
2. Voor samenwerking in een verbonden partij wordt de best passende bestuurlijke, organisatorische en juridische vorm gekozen. De keuze tussen een publiek- of privaatrechtelijke samenwerking wordt per geval gemaakt. Er wordt gekozen voor een samenwerkingsvorm die zo eenvoudig mogelijk is.
3. Bij besluitvorming over samenwerking in een verbonden partij wordt naast een voorstel voor de rechtsvorm, ook aandacht besteed aan risico's en beheersmaatregelen, governance, informatievoorziening en evaluatiemomenten en een exit-strategie.

Zeggenschap

Het waterschap kan invloed uitoefenen met:

- het besturen van stichtingen en gemeenschappelijke regelingen
- een vergadering van aandeelhouders
- een raad van commissarissen
- toezicht

Sinds 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd. Deze wijziging heeft als doel om de positie, de besluitvorming en de controlerende rol van het waterschap te versterken.

Wij wenden onze invloed aan als het gaat om sturing op onder andere financiën, risico's en toekomstvisie. Het zijn vormen van verlengd lokaal bestuur. Hierdoor is de directe invloed per definitie beperkt. Bij een meerderheid voor een voorstel zal de minderheid zich moeten schikken. De democratische controle op de verbonden partijen ligt bij het algemeen bestuur. Leden van het dagelijks bestuur die deel uitmaken van een bestuur van een verbonden partij, leggen verantwoording af aan het algemeen bestuur.

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten vennootschap B.V.
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân (100%)
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De activiteiten van de holding bestaan met name uit het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren uitsluitend voor andere ondernemingen en vennootschappen met bepaalde doelen. De holding neemt deel in de Voorzuivering afvalwater Workum V.O.F. (50%); Grienskip B.V. (50%); Ballumerbocht Ameland B.V. (33,33%) en Nij Hiddum-Houw B.V. (50%).
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toezicht uitoefenen op het bestuur van de dochterondernemingen van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V..

Prestaties	Zie toelichting bij de Voorzuivering Workum V.O.F. , Grienskip B.V., Ballumerbocht Ameland B.V. en Nij Hiddum-Houw B.V..
Financiële situatie verbonden partij	Per 31122023 bedraagt op basis van de enkelvoudige jaarrekening het: Eigen vermogen € 1.064.263; Vreemd vermogen € 5.041.315; Resultaat na belastingen € 371.328.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Het bestuur van de organisatie wordt gevormd door de concerncontroller en de opgavemanager Assetmanagement van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is 100% aandeelhouder van Wetterskip Deelnemingen B.V..
Risico's	Zie toelichting bij de voorzuivering Workum V.O.F., Grienskip B.V. , Ballumerbocht B.V. en Nij Hiddum-Houw B.V..
Exit strategie	N.v.t..
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op 15 februari 2022 heeft het algemeen bestuur het beleidskader verbonden partijen vastgesteld op basis waarvan de afweging kan worden gemaakt om wel of niet samen te werken via een verbonden partij. Hetzij via een privaatrechtelijke deelneming, een publiekrechtelijke samenwerking via een gemeenschappelijke regeling of een publieke private samenwerking.

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F., Leeuwarden

Rechtsvorm	Vennootschap onder Firma
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. Friesland Campina
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Een duurzame en doelmatige werking van de waterketen.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Een doelmatige werking van RWZI Workum.
Prestaties	Het komende jaar gaan we een meerjaren investeringsbegroting opstellen. Hiermee willen we ook voor de komende jaren duidelijk krijgen welke investeringen noodzakelijk zijn voor een toekomstbestendige VZW (Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum).

Financiële situatie verbonden partij	Per 31122023 bedraagt het: Eigen vermogen € 910.000; Vreemd vermogen € 660.000; (netto) begrotingstotaal € 1.300.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De dijkgraaf is bestuurlijk betrokken vanuit ons waterschap en de directie vanuit Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V..
Financieel belang Wetterskip Fryslân	• Belastingopbrengsten jaarlijks € 280.000; • Het financieel belang van Wetterskip is 50% van het eigen vermogen van de voorzuivering.
Risico's	Indien de VZW de operationele doelen niet haalt heeft dit mogelijk gevolgen voor de doelmatige werking van rwzi Workum en daarmee op de lozingen van de rwzi op het oppervlaktewater. Het niet functioneren van de samenwerking kan leiden tot milieuschade en hogere kosten voor de bedrijfsvoering van de eigen rwzi. Beëindiging van de samenwerking geeft op langere termijn een extra investeringsopgave voor één van beide deelnemers en kan afhaken/verlies van belastingopbrengsten van een grote lozer met zich meebrengen.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsovereenkomst afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Voor de VZW (Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum) is een Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) opgesteld en geïmplementeerd. Geconcludeerd is dat ook het belangrijkste onderdeel van de VZW, de flotatie-unit, nog in goede staat is en niet op korte termijn vervangen hoeft te worden. De onderhoudskosten zijn daardoor voor de komende jaren stabiel. In 2024 is duidelijk geworden dat de slib tanks vervangen moeten worden en is besloten om een loods te bouwen. In een uitgevoerde risico-inventarisatie en -evaluatie is een aantal gevaarlijke situaties geconstateerd die te maken hebben met de opslag van materiaal en materieel in het gebouw van de VZW. De bouw van een loods zorgt voor een scheiding tussen proces en opslag. Hiermee kan het overgrote deel van de geconstateerde knelpunten uit de RI&E opgelost worden. De voorbereidingen voor de vervanging van de slib tanks en de bouw van de loods zijn in 2024 gestart en worden in 2025 uitgevoerd. De kosten kunnen uit de reserve van de VZW gefinancierd worden.

Grienskip BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Caparis NV, N.V. Empatec, Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bevorderen van arbeidsparticipatie voor mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Doel is het uitvoeren van groenonderhoud in het beheergebied van Wetterskip Fryslân en invulling geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie door dit werk te laten verrichten door mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Prestaties	Het jaarlijks conform dienstverleningsovereenkomst uitvoeren van het groen onderhoud, de distelbestrijding en exoten bestrijding in het beheergebied van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31122024 bedraagt het: Eigen vermogen € 168.425; Balanstotaal € 325.709 Resultaat na belastingen -/- € 102.170.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	WF Deelnemingen B.V. bezit een meerderheidsaandeel van 52% en treedt op als bestuurder van de organisatie, samen met N.V. Empatec.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	- Wetterkip Fryslân Deelnemingen B.V. bezit 52% van de aandelen van de B.V.; - Winst en verlies wordt jaarlijks op basis van het aandelenpercentage betaald of doorbelast aan de deelnemende partijen.
Risico's	Er bestaat een beperkt operationeel risico voor Wetterskip Fryslân als Grienskip het groenonderhoud niet conform afspraken uitvoert. Wetterskip Fryslân is daarnaast mede risicodragers voor mogelijke verliezen van de onderneming.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsakte afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Grienskip gaat de mogelijke samenwerking met andere overheidspartijen onderzoeken.

Energiepark Ballumerbocht BV

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Ameland, Ameland Energie Coöperatie en Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het realiseren van een slim en toekomstbestendig energiesysteem voor Ameland.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op Ameland duurzaam opwekken.
Prestaties	Er dient voor het aantrekken van het vreemd vermogen een sluitende businesscase te zijn.
Financiële situatie verbonden partij	Het door Wetterskip Fryslân ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 100.000. Er is op dit moment nog geen vreemd vermogen aangetrokken voor de realisatie van het energiepark. Per 31122024 bedraagt het: Eigen vermogen € 274.459; Balanstotaal € 282.922; Resultaat na belastingen -/- € 9.168.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Het bestuur van de organisatie wordt gevormd door vertegenwoordigers van de drie aandeelhouders. Eén daarvan is een manager van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 100.000 een belang van 33,3% in de onderneming.
Risico's	In de realisatie van het project zijn er risico's op het gebied van vergunningen, technische problemen en netcongestie problematiek. In de uitvoeringsfase en de exploitatiefase van het park zijn we mede risicodragers van de B.V..
Exit strategie	In de oprichtingsakte zijn ontbindingsvoorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Indien Wetterskip Fryslân samen met de Gemeente Ameland garant staan, kan de B.V. onder gunstigere voorwaarden vreemd vermogen aantrekken.

Nij Hiddum-Houw

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Súdwest-Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het opwekken en verkopen van groene stroom.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op duurzaam opwekken en daarmee voldoen aan de ambitie om in 2030 klimaat neutraal te zijn.

Prestaties	Opwekken van groene stroom.
Financiële situatie verbonden partij	Het door WF ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 4.792.715. Tevens heeft de BV een langlopende lening bij de NWB voor een nominaal bedrag van € 27 miljoen waar de beide aandeelhouders garant staan.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Het bestuur van de organisatie wordt gevormd door twee vertegenwoordigers van de deelnemende partijen. Eén daarvan is een manager van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 4.792.715 een belang van 50% in de onderneming. Ultimo 2024 bedroeg het eigen vermogen van de BV € 2.402.673. Het balanstotaal bedroeg € 33.885.864.
Risico's	Door sterk wisselende stroomprijzen kunnen de opbrengsten fluctueren en daarmee kan de dividendopbrengst per jaar wisselen.
Exit strategie	In de overeenkomsten zijn voorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen onder welke condities de aandelen kunnen worden verkocht.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Het Noordelijk Belastingkantoor, Haren

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's en gemeente Groningen
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Noordelijk Belastingkantoor wil door de bundeling van kennis en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten de lokale overheden vernieuwend en efficiënt ondersteunen bij de uitvoering van hun belastingtaken, nu en in de toekomst.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency toegetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling. Het Noordelijk Belastingkantoor verzorgt voor de deelnemers de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en gemeentelijke belastingen. Dit specialistische werk kan beter vanuit een gespecialiseerde organisatie plaatsvinden.
Prestaties	De op te leveren producten en prestaties zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). Deze SLA is in 2022 herzien en deze gewijzigde SLA is op 1 januari 2023 in werking getreden.

Financiële situatie verbonden partij	Per 31122024 bedraagt het: Eigen vermogen € 0; Balanstotaal € 5.635.421; Programmaresultaat (na bijdragen deelnemers) € 0. In 2025 bedraagt het begrotingstotaal € 16.291.500. In 2026 bedraagt de concept-begroting € 17.151.150. De vaststelling van de begroting 2026 vindt plaats in september 2025. In 2024 was de bijdrage van Wetterskip Fryslân € 4.151.258. Dit was 27,2% van het totaal. In 2025 draagt Wetterskip Fryslân € 4.568.971 bij. Dit is 26,6% van het totaal.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Een lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân heeft zitting in het bestuur. Elke deelnemer heeft één afgevaardigde in het bestuur met een gelijke stem.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Bij de oprichting van het Noordelijk Belastingkantoor zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de kosten worden verdeeld aan de deelnemers. De bijdrage van Wetterskip Fryslân in de realisatie van 2023 was € 3.651.431. Dit was 27,0% van het totaal.
Risico's	Als de doelen niet worden gehaald worden er geen aanslagen verzonden en ingevorderd. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân geen financiële middelen ontvangt. Omdat het waterschap voor de inkomsten bijna 100% afhankelijk is van de waterschapsbelastingen belooft het financieel risico de begrote opbrengst belastingen. Voor 2025 is de netto belastingopbrengst geraamd op een bedrag van € 211.978.903. Als het waterschap geen geld ontvangt kan de uitvoering van de wettelijke taken in het geding komen. Dit kan in het uiterste geval leiden tot schadeclaims in verband met wateroverlast-/tekort en lozing van ongezuiverd water.
Exit strategie	De regeling is met ingang van 1 januari 2018 in werking getreden en is voor onbepaalde tijd getroffen. Gedurende vijf jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Door het Noordelijk Belastingkantoor is actief bezig om de diensten op het gebied van belastingen voor steeds meer gemeenten uit te voeren. Door deze uitbreiding worden de vaste kosten verdeeld over meer overheden waardoor de kosten per deelnemer dalen.

Het Waterschapshuis, Amersfoort

Rechtsvorm	Publieke rechtspersoon
Deelnemende partijen	Alle waterschappen, Rijkswaterstaat, provincies.

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Waterschapshuis (hWh) is een gemeenschappelijke regeling waarin de waterschappen een deel van hun activiteiten met betrekking tot de gegevenshuishouding en informatievoorziening hebben samengebracht. Binnen het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het Waterschapshuis bevordert dat waterschappen samenwerken aan het datagedreven waterschap van de toekomst om gezamenlijk voordeel te behalen. Zij vervult de wensen van waterschappen, inventariseert of er samenwerking mogelijk is en vindt oplossingen voor problemen.
Prestaties	De te leveren prestaties door hWh worden vastgelegd in een DVO (dienstverleningsovereenkomst). Per dienst/prestatie wordt een DVO opgesteld en deze wordt ter begroting gebracht.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31122024 bedraagt het: Eigen vermogen € 0; Vreemd vermogen € 150.213. In 2025 bedraagt het (geactualiseerde) begrotingstotaal € 43.383.135 inclusief btw.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Dhr. Frank Jorna is lid van het algemeen bestuur. Hij heeft daar 1 stem van de in totaal 21 stemmen. Daarmee kan invloed worden uitgeoefend op de begroting en het algemeen te voeren beleid van hWh.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Op basis van de geactualiseerde begroting 2025 is de bijdrage van Wetterskip Fryslân in de realisatie € 1.716.165 inclusief btw.
Risico's	Wetterskip Fryslân loopt een beperkt risico op het moment dat hWh zijn doelen niet behaalt. Sturing op het behalen van de doelen is geregeld via de reguliere P&C cyclus. Daar waar het behalen van doelstellingen financieel uit de pas lopen, loopt WF het risico dat er geen dekking is in de eigen begroting. Dit risico wordt beperkt, omdat de P&C cyclus hWh is afgestemd op de interne P&C cyclus bij WF.
Exit strategie	In de vastgestelde gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis, d.d. 142017, is in artikel 45 vastgelegd op welke wijze een deelnemende partij kan uittreden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	hWh is ingericht als uitvoeringsorganisatie. De toename van complexiteit door andere maatschappelijke verwachtingen, (Europese) wetgeving en bestuurlijke afspraken zorgt voor een andere behoefte richting hWh. De strategienota Digitale transformatie is vastgesteld en bijbehorende aanpassingen zijn geïmplementeerd en wordt verder doorontwikkeld.

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De FUMO voert de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving (VTH) uit voor alle Friese gemeenten en de provincie.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	FUMO voert volledig en zelfstandig het toezicht en de handhaving op de indirecte lozingen uit. De vakgroep Handhaving van Wetterskip Fryslân adviseert en ondersteund hierbij. Wetterskip Fryslân doet dit om de doelmatige werking van de 27 rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI's) van het Wetterskip te beschermen. Het gaat hierbij met name om de grotere indirecte lozingen. Zoals beschreven in het Uitvoeringsprogramma indirecte lozingen FUMO 2023.
Prestaties	Kwalitatief hoogstaand toezicht en handhaving op indirecte lozingen. Verlenen van Omgevingswetvergunningen met daarin opgenomen het overgenomen advies van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31122024 bedraagt het: Eigen vermogen € 839.506; Balanstotaal € 5.623.230 Gerealiseerd resultaat € 362. Baten € 22.215, lasten € 22.576).
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Mw. M. Plantinga is DB lid bij de FUMO.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wij betalen jaarlijks € 56.571 voor de dienstverlening van de FUMO ten behoeve van Wetterskip Fryslân.
Risico's	N.v.t..
Exit strategie	N.v.t..
Ontwikkelingen/bijzonderheden	N.v.t..

[De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Den Haag](#)

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Deelnemende partijen	De aandeelhouders. 21 waterschappen, 9 provincies en Rijksoverheid

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Verstrekken van financiering in de breedste zin aan overheden en semi-overheden. De Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is een bank van en voor de publieke sector met bijzondere aandacht voor water en duurzaamheid. Met de AAA/Aaa-ratings trekken ze op een goedkope en duurzame manier geld aan voor de klanten. Zo blijven de lasten voor burgers laag en de verduurzaming betaalbaar.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Vanuit het verleden is het waterschap aandeelhouder geworden. Voor de financiering van de vele investeringen door het waterschap moet geld worden geleend. De Nederlandse Waterschapsbank is hiervoor een zeer geschikte partner waardoor de rentekosten voor Wetterskip Fryslân op een laag niveau kunnen worden gehouden.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestaties met de bank gemaakt.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31122024 bedraagt het: Eigen vermogen € 2.094.000.000; Balanstotaal € 8.768.000.000;; (Totaal)resultaat na belastingen € 94.000.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Op basis van het aandeelhouderschap is het waterschap gerechtigd om de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering te bezoeken. Hier kan mee worden gestemd over het beleid van de bank.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Het waterschap heeft een belang van ongeveer € 426.500 (3.309 aandelen A en 100 aandelen B) in de Nederlandse Waterschapsbank, wat overeen komt met een percentage van 4,4% van het totale aandelenkapitaal. Jaarlijks wordt een bedrag van circa € 2,9 miljoen aan dividend ontvangen.
Risico's	Als de Nederlandse Waterschapsbank niet kan voldoen aan de diverse financiële ratio's kan worden besloten om geen dividend uit te keren. Dit zou voor Wetterskip Fryslân een financieel nadeel opleveren.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over beëindiging van de deelneming.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn op dit moment geen ontwikkelingen die invloed hebben op doel en bestaan van de verbonden partij.

Vereniging Waterketen Onderzoek Noord, Glimmen

Rechtsvorm	Vereniging
------------	------------

Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen, WMD water en Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bundelen van onderzoeksactiviteiten in de waterketen.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Inhoudelijke samenwerking met andere water gerelateerde organisaties in het uitvoeren van waterketen onderzoeken in het noorden van Nederland.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestatie afspraken gemaakt met de vereniging. De onderzoeksresultaten worden intern gedeeld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31122023 bedraagt het Eigen vermogen € 9.600 Vreemd vermogen € 22.500 Het begrotingstotaal € 212.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk in het bestuur van de vereniging vertegenwoordigd. De portefeuillehouder Waterketen is als DB-lid betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân draagt financieel bij in het lidmaatschap van de vereniging en in de financiering van de uit te voeren onderzoeken.
Risico's	Het risico voor Wetterskip Fryslân in deze verenigingsdeelname is zeer beperkt.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over de voorwaarden van beëindiging van het lidmaatschap van de vereniging.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Geen bestuurlijk relevante ontwikkelingen.

Centre of Expertise Watertechnology, Leeuwarden

Rechtsvorm	Het CEW is een stichting zonder winstoogmerk.
Deelnemende partijen	De founding partners zijn: Van Hall Larenstein; NHL Stenden; Wetsus; Vitens; WLN; Wetterskip Fryslân; Well, PBT
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Centre of Expertise Water Technology (CEW) is hét kennis- en innovatiecentrum voor toegepast onderzoek en productontwikkeling op het gebied van watertechnologie. Het CEW bundelt expertise van onderwijs, onderzoek, overheden en ondernemingen. Wij zijn uw partner op het gebied van toegepast onderzoek, productontwikkeling en onderzoeksfaciliteiten.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is als eindgebruiker van technologie afhankelijk van de innovatiekracht die er is bij het MKB-bedrijf. Het MKB wordt hierbij geholpen door het CEW, enerzijds door het onderwijs en de hier opgeleide studenten te verbinden aan het bedrijfsleven. Anderzijds krijgt het MBK toegang tot ontwikkel subsidies via het CEW. Wetterskip Fryslân ondersteunt dit graag.
Prestaties	In 2022 zijn er (mondelinge) afspraken gemaakt met het CEW over het opleiden van net of bijna afgestudeerde zuiveringstechnologen in de dagelijkse praktijk. In 2023 werd de samenwerkingsovereenkomst uit 2012 geactualiseerd tot een nieuwe overeenkomst.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31122021 bedraagt het: Eigen vermogen € 2.646.967 (Kort) vreemd vermogen € 845.973
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Bestuurlijke vertegenwoordiging mw. L. Kroon.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	2012 t/m 2017 € 50.000 per jaar in-kind. De overeenkomst is tot op heden steeds met een jaar verlengd, waarbij de in-kind bijdrage is afgebouwd.
Risico's	Geen
Exit strategie	Het contract is sinds 2017 per jaar opzegbaar.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe overeenkomst.

Unie van Waterschappen

Rechtsvorm	Vereniging (overkoepelend)
Deelnemende partijen	Alle 21 waterschappen.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan deze verbonden partij is dat de Unie van Waterschappen als onze koepelorganisatie namens de 21 waterschappen haar belangen behartigt bij de Rijksoverheid en in Europa; door onze krachten als waterschappen te bundelen zijn wij in het nationale en internationale krachtenveld een steviger bestuurslaag.

Prestaties	In zijn algemeenheid behartigt de Unie van Waterschappen de belangen van de waterschappen in Den Haag en Brussel en zorgt zij voor kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de waterschappen. De concrete plannen van de Unie van Waterschappen voor een bepaald jaar zijn opgenomen in de begroting, die binnen de vereniging wordt behandeld en uiteindelijk door de Ledenvergadering wordt vastgesteld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31122024 bedraagt het: Eigen vermogen voor resultaatbestemming € 2.589.009; Balanstotaal € 26.548.496. Resultaat voor bestemming € 410.771. In 2025 bedraagt het begrotingstotaal € 14.070.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Ieder Dagelijks Bestuur (DB)-lid van Wetterskip Fryslân is voor zijn/haar portefeuille betrokken bij werkgroepen van de Unie. De invloed, op bijvoorbeeld de stemverdeling, is voor alle andere 21 leden (waterschappen) gelijk.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2024 € 642.000 contributie. Daarnaast betaalde Wetterskip verschillende bijdragen.
Risico's	De Unie van Waterschappen doet haar best om de 21 waterschappen zo goed mogelijk te vertegenwoordigen. Daarbij worden er natuurlijk geen garanties gegeven. Veel hangt af van de diverse belangen die er spelen, zoals de positie van de waterschappen in het betreffende beleidsveld waarover onderhandeld wordt.
Exit strategie	De statuten van de Unie van Waterschappen bepalen de procedure die een waterschap moet doorlopen om zijn lidmaatschap van de vereniging op te zeggen. Dezelfde statuten bevatten de procedure voor een eventuele ontbinding van de vereniging als geheel.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Bestuurlijk relevant om te weten is welke nieuwe wetgeving er in de pijplijn zit; welke inspanningen en kosten dat voor een waterschap met zich mee zou kunnen brengen; welke mogelijke subsidiestromen er aangeboord kunnen worden; welke issues er spelen in de koepel overleggen tussen de Unie van Waterschappen, het VNG en het IPO en tussen genoemde koepelorganisaties en het Rijk.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), Amersfoort

Rechtsvorm	STOWA is een stichting met een stichtingsbestuur.
Deelnemende partijen	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de in STOWA deelnemende partijen: waterschappen, provincies en het Rijk.

Doel verbonden partij (openbaar belang)	STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toegang hebben tot de kennis die wij als waterbeheerder nodig hebben om de opgaven waar wij in ons werk voor staan, goed uit te kunnen voeren.
Prestaties	• Doen van onderzoek volgens de door de programmacommissies vastgestelde agenda; • Het verzamelen, verspreiden en kosteloos te beschikking stellen aan deelnemers van kennis en informatie.
Financiële situatie verbonden partij	Jaarrekening 2023: Eigen vermogen € 8.140.932 Vreemd vermogen € 11.424.595 Totaal baten € 24.601.474 Realisatie 2023: € 21,9 miljoen besteed aan onderzoek en ontwikkeling.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk vertegenwoordigd in de programmacommissies Waterketen en Waterkeren. Wetterskip Fryslân is bestuurlijk vertegenwoordigd in het bestuur.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Jaarlijkse deelnemersbijdrage van € 456.000.
Risico's	Geen
Exit strategie	Er liggen geen concrete afspraken.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn geen bijzonderheden en/ of ontwikkelingen.

Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân (OVEF)

Rechtsvorm	Coöperatie
Deelnemende partijen	Alle Friese gemeenten, provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	OVEF is oorspronkelijk opgericht ten behoeve van het als Friese overheden gezamenlijk kunnen beheren van de openbare verlichting in Fryslân. Daarnaast beheert OVEF de openbare laadpalen in Friesland. Sinds 2024 is OVEF energieleverancier voor haar eigen leden en afnemers.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Eigen en regionaal duurzaam opgewekte electriciteit doorleveren aan onze eigen assets en andere afnemers binnen Friesland.
Prestaties	Met ingang van 112024 is OVEF de energy service provider (ESP) voor inkoop van electriciteit door middel van zelflevering.
Financiële situatie verbonden partij	Kerncijfers zijn onder meer: Begrotingsomvang € 50.780.000 (2024); Eigen vermogen € 129.000 (31122023); Vreemd vermogen € 635.000 (31122023); Exploitatieresultaat: -/- € 237.000 (2023).
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is lid van de coöperatie. De portefeuillehouder waterketen vertegenwoordigt onze organisatie in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	
Risico's	N.v.t..
Exit strategie	Deze is in ontwikkeling.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er is een statutenwijziging in ontwikkeling, die in 2025 door de deelnemende partijen bekrachtigd moet gaan worden. Deze wijziging speelt in op de ontwikkelingen in de energiemarkt en moet de bestuurlijke vertegenwoordiging koppelen aan het (financieel) belang dat de individuele lokale overheid heeft in de OVEF.

[Openbaarheidsparagraaf](#)

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. De Woo moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens wat betreft de uitvoering van de Woo.

Wat gaan we doen in 2026?

In 2026 gaan we verder met de bewustwordingscampagne voor medewerkers. We gaan tevens aan de slag met het actief openbaar maken van de informatiecategorieën die landelijk aangewezen worden om als eerste op te pakken. Tot slot kijken we naar software die ons kan helpen om het publicatieproces van de informatiecategorieën efficiënter in te richten.

[Openbaarheidsparagraaf](#)

Financiële begroting

Uiteenzetting van de gehanteerde uitgangspunten en normen

Autonome salarisontwikkelingen

De personeelslasten stijgen als gevolg van cao-verhogingen en een stijging van de werkgeverslasten. De uitkomsten van de nieuwe CAO 2025 met een looptijd van twee jaar zijn in uitgewerkt en meegenomen. Op basis van de uitwerking wordt voor 2026 (ter correctie van het te lage bedrag 2025) met een verhoging gerekend van 3,7% en voor 2027 met 3,5%. Dit is conform de uitgangspunten vanuit de Perspectiefnota 2026-2030.

Jaar	2026	2027	2028	2029	2030
CAO effecten	3,70%	3,50%	3,00%	3,00%	3,00%

Overige uitgangspunten en normen

Inflatie (prijsstijging)

De Europe Centrale Bank (ECB) streeft naar een stabiel niveau van inflatie. Voor 2026 houden we rekening met 2,5% en voor 2027 en 2028 met 2,35%. De jaren daarna verwacht de ECB een niveau van 2,1%. Dat is dan ook het percentage waar we vooralsnog vanaf 2029 mee rekenen.

Jaar	2026	2027	2028	2029	2030
Inflatie en leges	2,50%	2,35%	2,35%	2,10%	2,10%

Rente

De gehanteerde rentepercentages voor de komende jaren zijn gebaseerd op de meest recente inzichten van onze treasury adviseur.

Jaar	2026	2027	2028	2029	2030
Lange rente (vanaf 1 jaar)	3,45%	3,55%	3,70%	3,80%	3,85%
Korte rente	1,80%	2,10%	2,30%	2,50%	2,30%

Overzicht van baten en lasten

bedragen x € 1.000

Begroting	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten						
Programma Waterveiligheid	2.120	1.717	1.861	1.995	2.146	2.146
Programma Watersysteem	4.252	2.704	2.244	2.303	2.350	2.350
Programma Waterketen	2.776	1.000	1.014	1.028	1.034	1.034
Programma Bestuur en Organisatie	4.447	2.590	2.637	2.566	2.653	2.650
Overzicht Dekkingsmiddelen						
Belastingopbrengsten	208.912	225.098	240.149	247.950	256.011	268.184
Overige algemene opbrengsten	571	1.918	1.919	1.921	1.935	1.948
Saldo van de financieringsfunctie	287	242	237	233	228	224
Dividenden	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900
Totaal Baten	226.266	238.168	252.961	260.897	269.256	281.434
Lasten						
Programma Waterveiligheid	-36.404	-36.555	-38.425	-39.925	-40.774	-42.980
Programma Watersysteem	-82.500	-87.966	-90.730	-91.228	-93.952	-98.707
Programma Waterketen	-51.658	-57.327	-64.538	-67.027	-70.450	-74.171
Programma Bestuur en Organisatie	-55.562	-55.844	-56.395	-56.854	-57.773	-59.261
Overzicht Dekkingsmiddelen						
Belastingopbrengsten	-5.362	-5.753	-5.905	-5.916	-5.929	-5.941
Saldo van de financieringsfunctie	-287	-242	-237	-233	-228	-224
Onvoorzien						
Onvoorzien	-130	-150	-150	-150	-150	-150
Totaal Lasten	-231.903	-243.837	-256.380	-261.334	-269.256	-281.434
Reserves						
Reserves	9.476	5.669	3.419	437	-0	-0
Totaal Reserves	9.476	5.669	3.419	437	-0	-0
Begroot resultaat	3.839	0	0	-0	-0	0

Overzicht van voorgenomen investeringen

Overzicht investeringen

Op grond van artikel 7 van de Financiële verordening dient het algemeen bestuur over elk investeringskrediet te besluiten.

Op basis van de totale investeringsbegroting stelt het algemeen bestuur via een verzamelbesluit vast van welke investeringen het algemeen bestuur op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen en welke investeringen direct bij de begrotingsbehandeling worden geautoriseerd. Dit voorkomt dat het algemeen bestuur wordt overspoeld met kredietaanvragen. Daarom worden de besluiten voor een aantal kredieten gebundeld, zoals voor HWBP-projecten, verbeterwerken en de meer routinematige vervangingsinvesteringen zoals regionale keringen, vervanging en renovatie kunstwerken actieve waterbeheersing, inrichting watersystemen, afvalwaterzuivering en -transport en groot onderhoud zuiveringstechnische werken.

Een verzamelkrediet is één krediet waaruit meerdere individuele projecten gefinancierd worden. Door deze verzamelkredieten te mandateren aan het dagelijks bestuur kan er adequaat gehandeld worden ten behoeve van het efficiënt in uitvoering brengen van deze projecten.

Dit zogenaamde verzamelbesluit heeft betrekking op investeringen die:

1. rechtstreeks voortkomen uit het bestaande beleid;
2. dienen ter vervanging van bestaande investeringen dan wel een routinematig karakter hebben;

3. betrekking hebben op maatregelen die zijn vastgelegd in door het algemeen bestuur vastgestelde watergebiedsplannen.

Over het vrijgeven van krediet uit de verzamelkredieten wordt per project afzonderlijk door het dagelijks bestuur besloten. Het algemeen bestuur wordt via de reguliere planning en control producten (begroting, voortgangsrapportages en jaarrapportage) geïnformeerd over de beschikbaarstelling van de investeringskredieten en de voortgang van de projecten.

In de begroting 2026 zijn de voor nu bekende bedragen van de voorgenomen investeringen opgenomen voor een totaalbedrag van € 100,7 miljoen (zie tabel hierna). Hiervan wordt € 60,7 miljoen gemandateerd aan het dagelijks bestuur en € 9,5 miljoen wordt direct vrijgegeven. De resterende kredieten van € 30,5 miljoen zullen via afzonderlijke voorstellen aan het algemeen bestuur worden voorgelegd, voordat deze worden vrijgegeven.

In onderstaand overzicht is de meerjarige investeringsplanning opgenomen. Dit zijn de netto bedragen, dus inclusief eventuele bijdragen van derden.

Project	2026	2027	2028	2029	2030
Afzonderlijke besluiten Algemeen bestuur:					
<u>Waterveilig</u>					
Dijkverbetering Schiermonnikoog	900.000			6.000.000	
Dijkverbetering Zurich-Koehool		300.000			600.000
Dijkverbetering Zurich-Koehool, Harlingen	300.000		660.000		
HWBP - KLM deel groen uv		20.400.000			
KLM deelproject Koehool Zwarte Haan, fase 2 uv	1.200.000				
KLM TPM deelproject uv	16.700.000				
Boezem/Zeegemaal (voorbereidingskrediet)	1.900.000				
<u>Watersysteem</u>					
Gebiedprocessen en gebiedsgericht werken	5.300.000	p.m.	p.m.		
Klimaatadaptatie	1.235.000	3.325.000	5.700.000	7.695.000	
Klimaatadaptatie-pad		1.425.000	2.850.000	4.180.000	
<u>Waterketen</u>					
Spoordok	p.m.	p.m.			
RWZI Franeker	3.000.000	48.450.000			
Subtotaal mandaat algemeen bestuur ("Nee", "Nee")	30.535.000	73.900.000	9.210.000	17.875.000	600.000
Gemandateerde besluiten aan het Dagelijks bestuur					
<u>Bestuur en organisatie</u>					
Datacenter	1.700.000				
Emissie loos, energie neutraal en duurzaam	4.750.000	4.750.000	4.750.000	4.750.000	
<u>Waterveilig</u>					
Investeringsruimte afkomstig uit VP II	902.500	902.500	902.500	902.500	902.500
Progr. verbeterwerken reg. keringen	7.884.050	7.884.050	7.884.050	7.884.050	7.900.000
<u>Watersysteem</u>					
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WS	380.000	285.000	285.000		
Inrichting watersystemen, landelijk	1.662.500	1.662.500	1.662.500	1.662.500	1.700.000
KRW maatregelen	2.090.000	2.090.000	2.090.000	p.m.	p.m.
KRW aanvullend budget 2026		1.400.000			
Kunstwerken actieve waterbeheersing	12.587.500	12.587.500	12.587.500	p.m.	p.m.
Uitvoeringsplan Veenweide	1.235.000	1.235.000	1.800.000	1.800.000	1.300.000
<u>Waterketen</u>					
Aanbrengen slijtlagen				1.930.000	
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WK	7.505.000	5.130.000	5.130.000	5.130.000	
Afvalwaterinzameling kleine kernen		250.000		250.000	
KRW maatregelen	475.000	475.000	475.000	475.000	
RWZI's	13.300.000	13.300.000	10.165.000	9.215.000	7.100.000
Transportstelsel	6.270.000	3.325.000	2.375.000	2.850.000	1.900.000
Subtotaal mandaat dagelijks bestuur ("Ja", "Nee")	60.741.550	55.276.550	50.106.550	36.849.050	20.802.500
Gemandateerde aan de organisatie					
<u>Bestuur en organisatie</u>					
Actualisatie ICT Omgevingswet	300.000				
Verv.investeringen Laboratorium	270.000	270.000	270.000	270.000	270.000
Vervanging hard- en software	410.000	410.000	410.000	410.000	410.000
Vervanging materieel en voertuigen	466.700	1.931.700	65.000	265.000	70.000
<u>Waterveiligheid</u>					
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma	5.200.000	5.600.000	6.300.000	6.800.000	7.000.000
<u>Waterketen</u>					
Verbeteringen en KAM	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.900.000
Subtotaal mandaat organisatie ("Ja", "Ja")	9.496.700	11.061.700	9.895.000	10.595.000	10.650.000
Totaal	100.773.250	140.238.250	69.211.550	65.319.050	32.052.500

Overzicht op te starten projecten in 2026

In onderstaand overzicht zijn de kredieten voor 2026 weergegeven. Hierbij is aangegeven wat het bruto krediet is, welke bijdrage van derden er wordt ontvangen en wat het netto bedrag is wat Wetterskip Fryslân moet investeren.

- Indien het een Verzamelbesluit AB is "Nee" en Verzamelbesluit DB is "Nee" is, dan zullen afzonderlijke voorstellen aan het algemeen bestuur worden voorgelegd, waarbij het algemeen bestuur besluit het krediet vrij te geven
- Indien het een Verzamelbesluit AB is "Ja" en Verzamelbesluit DB is "Nee" is, dan mandateert het algemeen bestuur het krediet aan het dagelijks bestuur.
- Indien het een Verzamelbesluit AB is "Ja" en Verzamelbesluit DB is "Ja" is, dan wordt het krediet direct aan de organisatie vrij gegeven.

Rapportage over de voortgang van de investeringsprojecten verloop via de reguliere P&C documenten.

Voorgenomen investeringen 2026

Bestuur en Organisatie

Project	Bruto krediet	Bijdragen derden	Te activeren kosten	Verzamel besluit AB	Verzamel besluit DB
Datacenter	1.700.000		1.700.000	JA	NEE
Verv.investeringen Laboratorium	270.000		270.000	JA	JA
Vervanging hard- en software	410.000		410.000	JA	JA
Actualisatie ICT Omgevingswet	300.000		300.000	JA	JA
Vervanging materieel en voertuigen	466.700		466.700	JA	JA
Emissie loos, energie neutraal en duurzaam	4.750.000		4.750.000	JA	NEE
Subtotaal Bestuur en Organisatie	7.896.700	-	7.896.700		

Waterveilig

Project	Bruto krediet	Bijdragen derden	Te activeren kosten	Verzamel besluit AB	Verzamel besluit DB
Dijkverbetering Schiermonnikoog	9.000.000	8.100.000	900.000	NEE	NEE
Dijkverbetering Zurich-Koehool, Harlingen	3.000.000	2.700.000	300.000	NEE	NEE
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma	52.000.000	46.800.000	5.200.000	JA	JA
KLM deelproject Koehool Zwarte Haan, fase 2 uv	12.000.000	10.800.000	1.200.000	NEE	NEE
KLM TPM deelproject uv	167.000.000	150.300.000	16.700.000	NEE	NEE
Subtotaal Primaire Keringen	243.000.000	218.700.000	24.300.000		
Investeringsruimte afkomstig uit VP II	902.500		902.500	JA	NEE
Progr. verbeterwerken reg. keringen	7.884.050		7.884.050	JA	NEE
Boezem/Zeegemaal (voorbereidingskrediet)	1.900.000		1.900.000	NEE	NEE
Subtotaal Regionale Keringen	10.686.550	-	10.686.550		
Subtotaal Waterveilig	253.686.550	218.700.000	34.986.550		

Watersysteem

Project	Bruto krediet	Bijdragen derden	Te activeren kosten	Verzamel besluit AB	Verzamel besluit DB
Gebiedprocessen en gebiedsgericht werken	5.300.000		5.300.000	NEE	NEE
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WS	380.000		380.000	JA	NEE
Inrichting watersystemen, landelijk	1.662.500		1.662.500	JA	NEE
Klimaatadaptatie	1.235.000		1.235.000	NEE	NEE
KRW maatregelen	2.090.000		2.090.000	JA	NEE
Kunstwerken actieve waterbeheersing	12.587.500		12.587.500	JA	NEE
Uitvoeringsplan Veenweide	1.235.000		1.235.000	JA	NEE
Subtotaal Watersysteem	24.490.000	-	24.490.000		

Waterketen

Project	Bruto krediet	Bijdragen derden	Te activeren kosten	Verzamel besluit AB	Verzamel besluit DB
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WK	7.505.000		7.505.000	JA	NEE
KRW maatregelen	475.000		475.000	JA	NEE
RWZI Franeker (voorbereidingskrediet)	3.000.000		3.000.000	NEE	NEE
RWZI's	13.300.000		13.300.000	JA	NEE
Spoordok	p.m.	p.m.	p.m.	NEE	NEE
Transportstelsel	6.270.000		6.270.000	JA	NEE
Verbeteringen en KAM	2.850.000		2.850.000	JA	JA
Subtotaal Waterketen	33.400.000	-	33.400.000		

Totaal nieuwe projecten in 2026	319.473.250	218.700.000	100.773.250		
--	--------------------	--------------------	--------------------	--	--

Toelichting op projecten 2026

Een verzamelkrediet betreft een totaalkrediet waarop meerdere projecten met dezelfde (meerjarige) doelstelling worden geboekt. De afzonderlijke projecten worden in het dagelijks bestuur beoordeeld en indien akkoord wordt het krediet vrijgegeven. Daarbij wordt bij elk project de "uitnutting" van de kredietruimte gerapporteerd in de bestuursvoorstellen.

BESTUUR EN ORGANISATIE (€ 7,9 miljoen netto)

Datacenter (€ 1.700.000)

Onze primaire processen zijn landelijk aangemerkt als vitale infrastructuur. Geopolitieke ontwikkelingen en huidige en nieuwe wetgeving op het gebied van informatieveiligheid (BIO, NIS2), privacy en kunstmatige intelligentie (AI) vragen een herinrichting van onze IT-infrastructuur. Vanwege deze vitale infrastructuur van de waterschappen is de bouw van een eigen datacenter nodig. Deze investering bedraagt € 1,7 miljoen.

Laboratorium (totaal € 270.000)

Het laboratorium heeft jaarlijks budget nodig voor het plegen van vervangingsinvesteringen. Het laboratorium dient jaarlijks de technisch en economisch verouderde apparatuur te vervangen om haar onderzoeken en analyse op een verantwoorde manier te kunnen uitvoeren. In het algemeen zijn de technologische ontwikkelingen binnen de laboratoriumwereld zodanig, dat nieuw analysesystemen een verbetering van de efficiency betekenen. Daarnaast wordt bepaalde apparatuur wettelijk verplicht gesteld en moet extra apparatuur worden aangeschaft ten behoeve van onderzoek dat voortvloeit uit het emissieplan.

Vervanging Hard- en Software en ICT omgevingswet (totaal € 710.000)

Voor 2026 wordt voor Hard- en softwarevervanging een krediet van € 410.000 aangevraagd. In 2026 is een aantal ICT hardware componenten aan vervanging/uitbreiding toe. Het gaat hierbij onder andere om computer- en serverapparatuur voor dataverkeer en netwerkverbindingen. Ook op het gebied van software worden er diverse vervangingsprojecten en updates uitgevoerd. Hierbij wordt erop gelet dat zij een bijdrage leveren aan het efficiënt werken in de organisatie. De vervangingen in cloudapplicaties worden niet geactiveerd. Voor de aanpassing in de ICT-uitvoering van de omgevingswet is een investering nodig van € 300.000.

Vervanging materieel en voertuigen (totaal € 466.700)

Voor 2026 staat de vervanging van een vrachtauto voor de vakgroep Onderhoud WTB op de planning en overig divers materieel.

Emissieloos, energieneutraal en duurzaam(€ 4.750.000)

Wetterskip Fryslân heeft klimaatbeleid vastgesteld en de middelen beschikbaar gesteld om dit uit te voeren. Zo willen we energieneutraal zijn in 2025, en klimaatneutraal in en circulair werken in 2030. De uitvoering van de vastgestelde energievisie met betrekking tot de bijbehorende investeringsopgave worden hieruit betaald, maar ook eventuele meerkosten aan investeringen die de transitieperiode met zich meebrengt kunnen uit dit verzamelkrediet gefinancierd worden.

WATERVEILIGHEID (€ 35,0 miljoen netto)

HWBP investeringen en bijdrage aan landelijk programma (totaal € 24.300.000)

De gezamenlijke waterschappen dragen circa € 200 miljoen bij aan de financiering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (de solidariteitsbijdrage). Het vereveningsdeel van de waterschappen wordt gebaseerd op de in de 'Spoedwet' genoemde criteria (aantal inwoners en de WOZ-waarde in het beheergebied van de waterschappen). Voor Wetterskip Fryslân betekent dat in 2026 een bijdrage van € 5.200.000. Daarnaast gaan de investeringen in de primaire keringen door. De geraamde investeringen bedragen € 19,1 miljoen.

Verbeterwerker regionale keringen inclusief ruimte afkomstig uit Veiligheidsplan II (totaal € 8.786.550)

De opgave Boezem bestaat uit 2 verzamelkredieten namelijk het verbeterprogramma regionale waterkeringen en de werkzaamheden die voorkomen uit het veiligheidsplan II. Het verbeterprogramma regionale waterkeringen is in 2001 gestart als herstelprogramma Oevers en Kaden waarin de waterschappen gezamenlijk werken aan de opgave om de regionale waterkeringen aan de norm te laten voldoen. Het programma omvat circa 200 kilometer te herstellen kaden. In 2026 wordt € 7,9 miljoen (netto) in dit programma geïnvesteerd. Met de provincie Fryslân is afgesproken dit programma in 2027 af te ronden. Daarnaast is er een krediet van € 902.500 uit het Veiligheidsplan II ten behoeve van vergroten van de boezem.

Boezem/Zeegemaal (voorbereidingskrediet) (€ 1.900.000)

In 2026 is een investeringskrediet opgenomen van € 1,9 miljoen als voorbereidingskrediet van de aanleg van een (nieuw) boezem/zeegemaal.

WATERSYSTEEM (€ 24,5 miljoen netto)

Gebiedsprocessen en gebiedsgericht werken (€ 5.300.000)

In het kader van de te verwachten eigen bijdragen aan gebiedsprocessen die voortkomen uit de opgaven binnen het FPLG, is investeringsruimte gereserveerd voor projecten Beekdalherstel Koningsdiep (5^e module, en GBO Dongeraden. Binnenkort volgt besluitvorming omtrent uitvoering van het project Beekdalherstel Koningsdiep.

Infrastructuur geautomatiseerde assets watersysteem (€ 380.000)

Een van de pijlers van de routekaart automatisering is dat de procesautomatisering van zowel waterketen als watersysteem moet voldoen aan actuele eisen. In dit kader wordt onder meer uitvoering voorzien door de vakgroep Procesautomatisering. De besluitvorming hierover vindt plaats binnen de reguliere programmering van de automatiseringsprojecten.

Inrichtingsmaatregelen watersystemen landelijk gebied (€ 1.662.500)

In de watergebiedsplannen zijn de opgaven voor het tegengaan van wateroverlast, verdrogingsbestrijding, Kaderrichtlijn Water en knelpunten voor het beheer en onderhoud. Natura2000 en de Programmatische Aanpak Stikstof maatregelen zijn hierin geïntegreerd. De uitvoeringsmaatregelen worden zoveel mogelijk gecombineerd met reguliere vervangingsinvesteringen. Concrete projecten zijn onder meer Murk-Wrans en Beekdalherstel Koningsdiep. Besluitvorming voor project Murk-Wrans staat gepland voor 2de kwartaal 2026. Daarnaast zullen er pilots gestart worden in de veenweide gebieden, waarbij gestreefd wordt naar een peilbeheer dat de maaiveld daling vertraagt. Daarvoor is afstemming en samenwerking met de landbouw van het grootste belang. Het zal in landbouwgebieden dan ook gepaard gaan met praktijkproeven zoals die naar de werking van onderwaterdrains.

In het kader van duurzaam beheer van de grondwatervoorraden, waarnaar het waterschap streeft, zal in vrij afstromende gebieden en op de Waddeneilanden maatregelen getroffen gaan worden om de zoetwatervoorraad op peil te houden. Dit zal samen met de provincie en Vitens worden onderzocht en uitgevoerd.

Klimaatadaptatie (€ 1.235.000)

Voor het realiseren van de bestuurlijke vastgestelde klimaatmaatregelen voor klimaatadaptatie is investeringsruimte gereserveerd. De verwachte uitvoering start in het 2de kwartaal onder meer met Dulf-Mersken en in GBO Dongerdelen (2027).

KRW Inrichtingsmaatregelen (€ 2.090.000)

Naast de uitvoering van het investeringsprogramma verbeterwerken regionale waterkering, waar inrichtingsmaatregelen met betrekking tot de aanleg van natuurvriendelijke KRW-oeveren worden gerealiseerd, worden er ook zelfstandige KRW projecten gerealiseerd in de deelsystemen. Het gaat hierbij onder andere om Murk-Wrans en Beekdalherstel Koningsdiep 5^e module.

Kunstwerken actieve waterbeheersing (€ 12.587.500)

Op basis van een inventarisatie van de onderhoudsstaat van poldergemalen, stuwen en inlaten is een concept meerjarig investeringsprogramma opgesteld. De uitvoering van dit programma moet een bedrijfszekere werking van de objecten garanderen. Diverse poldergemalen hebben het einde van de levensduur bereikt, andere poldergemalen kunnen met een aanpassing weer een aanzienlijke tijd vooruit. Hierin zijn ook begrepen de maatregelen die voortvloeien uit het veiligheidsplan, de uitbreiding van de gemaalcapaciteit, overname van particuliere bemalingen en maatregelen ten behoeve van vispassages/ vispasseerbaarheid.

Uitvoeringsplan Veenweide (€ 1.235.000)

Naast de uitvoering van inrichtingsmaatregelen landelijk gebied, waar inrichtingsmaatregelen afkomstig uit de watergebiedsplannen worden gerealiseerd, worden er in het kader van het programma Veenweide zelfstandige projecten ten bedrage van € 1.235.000 gerealiseerd in de deelsystemen. Het project ADD Zuid is hierin de eerste welke in het 3^e kwartaal 2026 wordt voorzien.

WATERKETEN (€ 33,4 miljoen netto)

Infrastructuur geautomatiseerde assets waterketen (€ 7.505.000)

Een van de pijlers van de routekaart automatisering bestaat uit de opdracht dat de procesautomatisering van zowel waterketen als watersysteem moet voldoen aan actuele eisen.

KRW maatregelen ten behoeve van waterketen (€ 475.000)

Naast de uitvoering van het investeringsprogramma verbeterwerken regionale waterkering, waar inrichtingsmaatregelen met betrekking tot de aanleg van natuurvriendelijke KRW-oeveren worden gerealiseerd, en de zelfstandige KRW projecten gerealiseerd in de deelsystemen is een bedrag beschikbaar voor KRW maatregelen ten behoeve van de waterketen van € 475.000.

RWZI Franeker (€ 3.000.000)

In 2027 staat de kredietaanvraag voor de realisatie van een nieuwe RWZI Franeker (inclusief de samenvoeging met RWZI St. Anneparochie) gepland. Hiervoor is in 2026 een voorbereidingskrediet gereserveerd.

RWZI's en transportstelsel (totaal € 19.570.000)

Naast de 27 rwzi's beheert Wetterskip Fryslân 274 rioolgemalen en ca. 800 kilometer persleidingen. Op basis van de verwachte technische levensduur van deze assets is een herinvesteringsprogrammering opgesteld voor de komende jaren. Met het verzamelkrediet kan de noodzakelijke renovatie dan wel vervanging uit deze programmering worden gerealiseerd.

Spoordok (p.m)

In het eerste kwartaal 2026 komt het principebesluit Spoordok richting het algemeen bestuur met betrekking tot decentrale zuivering in de nieuw aan te leggen wijk Spoordok.

RWZI verbeteringen en KAM maatregelen (€ 2.850.000)

Jaarlijks investeren we in levensduur verlengd onderhoud aan de assets. Dit draagt ertoe bij dat grote herinvestering in nieuwe installaties kan worden uitgesteld. Met de uit te voeren werkzaamheden worden tegelijkertijd ook wettelijk verplichte milieueisen en veiligheidsmaatregelen (arbo) meegenomen.

Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Geprognosticeerde balans 2026 - 2030

bedragen x € 1.000

ACTIVA	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
Vaste activa								
Immateriële vaste activa	18.318	18.151	17.878	17.024	16.427	15.347	15.598	16.345
Materiële vaste activa	403.439	375.682	385.932	408.670	442.676	475.331	495.619	523.450
Financiële vaste activa	5.113	4.922	4.730	4.538	4.347	4.155	3.963	3.772
Totaal vaste activa	426.870	398.755	408.540	430.232	463.449	494.833	515.180	543.566
Vlottende activa								
Onderhanden werk	90.690	98.964	102.171	101.644	96.644	89.144	84.144	69.144
Voorraden	1.028	1.028	1.028	1.028	1.028	1.028	1.028	1.028
Liquide middelen	17.236	100	100	100	100	100	100	100
Kortlopende vorderingen	47.647	25.854	15.281	9.658	9.345	11.250	8.240	8.240
Overlopende activa	12.794	4.000	12.562	5.903	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal vlottende activa	169.394	129.946	131.143	118.333	111.117	105.522	97.512	82.512
Totaal Activa	596.264	528.701	539.683	548.565	574.566	600.355	612.692	626.078

PASSIVA	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
Vaste passiva								
Algemene reserves	29.618	26.289	20.518	20.828	18.147	17.710	17.710	17.710
Overige bestemmingsreserves	6.772	7.372	5.948	5.201	4.466	4.466	4.466	4.466
Resultaat jaarrekening	-2.853		5.232	0	0	0	0	0
Voorzieningen	6.674	6.163	5.672	5.202	4.757	337	217	97
Langlopende leningen	490.035	500.035	515.192	495.096	490.126	500.157	510.187	521.218
Totaal vaste passiva	530.246	539.859	552.562	526.327	517.496	522.670	532.580	543.491
Vlottende passiva								
Korte schulden	24.450	34.156	51.666	8.950	21.776	33.472	44.916	39.502
Overlopende passiva	46.087	10.767	10.500	10.741	30.850	39.519	30.502	38.392
Totaal vlottende passiva	70.537	44.923	62.166	19.691	52.626	72.991	75.418	77.894
Totaal passiva	600.783	584.782	614.728	546.018	570.122	595.661	607.998	621.384

Toelichting op geprognosticeerde balans

In het Waterschapsbesluit art. 4.7 is de verplichting vastgesteld dat de waterschappen een geprognosticeerde begin- en eindbalans van de begrotingsjaren opnemen in de paragraaf Uiteenzetting van de financiële positie. Het meerjarig opnemen van de geprognosticeerde balans geeft het algemeen bestuur meer inzicht in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Voor meer inhoudelijke duiding verwijzen wij graag naar de paragraaf Uiteenzetting van de financiële positie.

Bijlagen

Lijst van SDG's

Omschrijving (toelichting)

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Wat doen we hier o.a. voor?
1	Einde aan armoede	Geen specifiek beleid	
2	Einde aan honger	Geen specifiek beleid	
3	Gezondheid en welzijn	Arbo en Veiligheid, HR-beleid, KR'w, waterkwaliteit	Verbeteren waterkwaliteit i.r.t. volksgezondheid Veilig en gezond werken, zowel op kantoor als in het veld, en bij de gemalen en rwi's
4	Goed onderwijs	Wetterskip Fryslân Campus, Een leven lang leren, educatie	
5	Vrouwen en mannen gelijk	Geen specifiek beleid	
6	Schoon water en sanitatie	KR'w, waterkwaliteit, beleid- en beheersnota waterzuiveren, internationaal beleid	Verbeteren waterkwaliteit, o.a. voor waterconservering en zwemwater Versterken lobby voor bronanpak Opstellen visie op de waterketen Delen kennis internationaal als Water Authority
7	Duurzame en betaalbare energie	Programma klimaatneutraal en circulair	Gebruiken van duurzame energie en emissieloos bouwen. Optimaliseren (pompen) (energiezuinig) Opwekken van duurzame energie Bufferen van energie (in verband met netcongestie) Zuinig zijn met energie in onze bedrijfsgebouwen
8	Fatsoenlijke banen en economische groei	Geen specifiek beleid (brede welvaart)	
9	Innovatie en duurzame infrastructuur	Programma-plan klimaatneutraal en circulair 2030, Duurzaam opdrachtgeverschap, Aanpak Duurzame G'w'w (Grond-, weg- en waterbouw)	Instandhouden en verbeteren zeedijkten, regionale en lokale waterkeringen Kansen voor de ontwikkeling van circulair materiaalgebruik Optimaliseren van het proces waardoor bv. minder chemicaliën nodig zijn Slimmer bouwen (modulair) en circulair materiaalgebruik Hoe assetmanagement te optimaliseren ten gunste van duurzame instandhouding
10	Minder ongelijkheid	Geen specifiek beleid	
11	Duurzame steden en gemeenschappen	Friese klimaatadaptatiestrategie, Fryslân Klimaatbestendig 2050+, BOVI	Instandhouden en verbeteren zeedijkten, regionale en lokale waterkeringen Toekomstbestendig maken watersysteem Uitdragen water en bodem sturend naar overheden, woningbouwontwikkelaars etc.
12	Duurzame consumptie en productie	Actieplan MYI	Kansen voor de ontwikkeling van circulair materiaalgebruik Slim en duurzaam assetmanagement Inkopen van duurzame en lokale catering, circulair kantoormeubilair, etc.
13	Klimaatactie	Programma klimaatneutraal en circulair, Friese klimaatadaptatiestrategie, Fryslân Klimaatbestendig 2050+, BOVI	Verlagen voetafdruk Instandhouden en verbetering zeedijkten, regionale en lokale waterkeringen Toekomstbestendig maken watersysteem Zijn de assets bestendig tegen weersextremen?
14	Leven in het water	KR'w, waterkwaliteit Beleid- en beheersnota zuiveren Uitvoeringsplan Bioferskat	Uitvoeren maatregelen Bioferskat Verbeteren waterkwaliteit
15	Leven op het land	KR'w Biodiversiteitspact	Uitvoeren maatregelen Bioferskat
16	Vrede, rechtvaardigheid en sterkere gemeenschappen	Geen specifiek beleid	
17	Partnerschappen voor de doelen	Participatie Internationaal beleid	Ontwikkelen samenwerkingsverbanden en delen kennis als Water Authority

Begroting naar kostensoorten

<nog toevoegen>

bedragen x € 1
miljoen

		JR 2019	JR 2020	JR 2021	JR 2022	JR 2023	JR 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
		1)	1)	1)	1)	1)	1)	2)	3)	3)	3)	3)	3)
Belastingopbr.	Waterschapsbelastingen	143,4	156,1	164,1	167,0	175,3	205,2	212,0	229,3	244,8	252,7	261,0	273,3
	Kwijtscheldingen - oninbaar	-3,7	-5,0	-4,3	-3,6	-3,7	-4,0	-4,8	-4,2	-4,6	-4,8	-5,0	-5,1
	totaal belastingopbrengsten	139,6	151,1	159,8	163,4	171,6	201,2	207,1	225,1	240,1	247,9	256,0	268,2

Lasten	rente	12,6	12,1	12,1	11,9	11,6	11,4	12,1	11,6	12,5	12,9	13,5	14,0
	afschrijvingen	38,4	39,1	39,9	40,9	40,4	40,9	43,5	44,2	47,3	48,4	50,9	53,5
	financiële baten	-0,1		0,0									
	kapitaallasten	50,9	51,1	52,0	52,8	52,0	52,2	55,6	55,8	59,8	61,3	64,4	67,5
	<i>bruto personele lasten</i>	52,5	53,8	55,9	58,3	64,3	71,5	72,7	78,6	81,2	83,0	85,3	91,5
	Organisatieontwikkeling												
	Overige pers kosten												
	-/- personele baten	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6	-0,7	-0,9	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
	-/- geactiveerde uren	-10,5	-11,0	-8,9	-9,8	-10,5	-7,5	-7,7	-2,1	-2,5	-2,8	-3,1	-3,1
	personele lasten	41,4	42,3	46,4	47,9	53,0	63,1	65,0	76,2	78,5	80,0	82,0	88,2
	<i>goederen en diensten bruto</i>	29,2	31,4	32,8	32,7	41,7	56,7	54,1	57,4	59,4	61,1	63,1	65,1
	Onderhoud door derden	17,6	19,3	21,8	24,9	30,9	23,6	32,2	34,2	38,3	38,0	38,8	39,6
	Bijdragen aan Derden	12,6	12,2	13,5	13,3	14,1	17,1	15,1	16,9	16,6	16,9	16,7	16,7
	-/- bijdragen van derden	-1,7	-1,0	-5,1	-2,2	-4,4	-4,2	-2,7	-2,4	-1,8	-1,6	-1,6	-1,6
	-/- G en D aan derden	-3,2	-3,1	-4,2	-6,8	-4,4	-4,6	-3,5	-4,6	-4,6	-4,6	-4,6	-4,6
	-/- geactiveerde bouwrente	-0,7	-1,2	-1,2	-1,1	-1,5							
	goederen en diensten	53,8	57,6	57,6	60,8	76,4	88,6	95,2	101,5	107,9	109,7	112,3	115,1
	Dotatie Voorzieningen	1,9	1,3	0,5	0,4	1,3	1,6	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	-/- vrijval vanuit voorz.	-0,3	-0,7	-0,3	-0,9								
	Onvoorzien							0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
	Dividend	-1,2	-3,2	-2,6	-3,0	-4,4	-4,4	-2,9	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1
	overige lasten	0,5	-2,6	-2,3	-3,5	-3,1	-2,8	-2,5	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
	totaal lasten	146,5	148,4	153,8	158,0	178,4	201,1	213,2	230,8	243,6	248,4	256,0	268,2

Resultaat	Operationeel resultaat	-6,9	2,6	6,0	5,4	-6,8	0,1	-6,1	-5,7	-3,4	-0,4	0,0	0,0
	Mutatie bestemmingsreserve						-0,1	-0,3	-0,7	-0,7	-0,4		
	Resultaat ten gunste/laste algemene reserve						0,2	-5,8	-4,9	-2,7			

Reserves	Algemene reserves	18,5	21,6	23,9	29,4	24,3	24,5	18,7	22,9	21,5	21,3	21,3	21,3
	Bestemmingsreserves	7,4	7,3	11,0	10,9	9,3	9,2	8,6	5,7	5,6	5,6	5,6	5,6
	Totale reserves	25,9	28,9	34,9	40,3	33,5	33,7	27,3	28,6	27,1	26,9	26,9	26,9

Ontwikkeling schuldpositie	bedragen x € 1 miljoen	JR 2019	JR2020	JR2021	JR2022	JR2023	JR 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
	Langlopende schuld per 31 dec	472,4	480,5	491,6	493,7	503,7	503,7	515,2	495,1	490,1	500,2	510,2	521,2

- 1) Bijgewerkt op basis van jaarrealisatie jaarrapportages
- 2) Cijfers op basis van Begroting 2025-2029
- 3) Cijfers op basis van concept Begroting 2026-2030

Baten per beleidsproduct

Beleidsproduct	Begroting 2026
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-0
Aanleg en onderhoud waterkeringen	538
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	722
Adviezen vergunningen	-0
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	12
Beheer hoeveelheid water	978
Beheerinstrumenten watersystemen	159
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.205
Belastingheffing	3
Bestuur	220
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-0
Dekkingsmiddelen	230.570
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	-0
Eigen plannen	853
Externe communicatie	-0
Getransporteerd afvalwater	55
Gezuiverd afvalwater	856
Handhaving	31
Invordering	-0
Kostenplaatsen	-5
Monitoring watersystemen	12
Ondersteunende Beheerproducten	966
Plannen van derden	864
Toezicht	30
Vergunningen en meldingen	40
Verwerkt slib	60
Eindtotaal baten	238.168

Lasten per beleidsproduct

Beleidsproduct	Begroting 2026
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-975
Aanleg en onderhoud waterkeringen	-31.076
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	-28.852
Adviezen vergunningen	-126
Afvalwaterbehandeling door derden	-610
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	-6.214
Beheer hoeveelheid water	-30.535
Beheerinstrumenten watersystemen	-2.863
Beheersinstrumenten waterkeringen	-4.759
Belastingheffing	-3.705
Bestuur	-7.261
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-0
Dekkingsmiddelen	-930
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	-13
Eigen plannen	-16.599
Externe communicatie	-229
Getransporteerd afvalwater	-7.690
Gezuiverd afvalwater	-32.856
Handhaving	-591
Invordering	-2.048
Kostenplaatsen	5
Monitoring watersystemen	-6.112
Ondersteunende Beheerproducten	-38.584
Plannen van derden	-1.922
Toezicht	-1.319
Vergunningen en meldingen	-2.498
Verwerkt slib	-15.474
Eindtotaal lasten	-243.837

Definitie beleidsproducten

Beleidsveld	Beleidsproduct	Toelichting op beleidsproduct
Strategisch beleid	Eigen plannen	Formuleren en vastleggen van het strategisch beleid van het waterschap voor zowel de reglementaire beheerstaken (waterkeringszorg, watersysteembeheer, zuiveringsbeheer, wegenbeheer en/of vaarwegenbeheer) als de wijze waarop op (dreigende) calamiteiten wordt gereageerd.
	Plannen van derden	De activiteiten van het waterschap gericht op het toetsen van, reageren op en beïnvloeden van de beleids(vormende) en ruimtelijke plannen van derden.
Waterkeringen	Beheersinstrumenten waterkeringen	Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger, beheersregister, toetsing), teneinde de staat van de waterkeringen zichtbaar te maken.
	Aanleg en onderhoud waterkeringen	Het aanleggen en het in stand houden van het waterkerend vermogen van de waterkeringen die in beheer zijn bij het waterschap. Als een waterschap de kosten van de bijdrage aan het HWBP op dit product verantwoordt, dan moeten deze kosten worden meegenomen.
	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	Het plan- en doelmatig bewaken van de waterkeringen in bedreigende situaties en het (doen of laten) treffen van maatregelen om de waterkerende functie te waarborgen alsmede het beperken van de gevolgen van calamiteiten.
Watersysteem	Beheersinstrumenten watersystemen	Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van watersystemen ondersteunen
	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	Aanleg, verwerving en onderhoud van waterlopen en kunstwerken voor de passieve waterbeheersing inclusief alle kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater en voorzieningen verwante belangen die daarin worden getroffen.
	Baggeren waterlopen/saneren waterbodems	Verwijderen van bagger- en saneringsspecie uit watersystemen en indien noodzakelijk dit milieuhygiënisch passend verwerken.
	Beheer hoeveelheid water	Het door middel van regulerende kunstwerken invloed uitoefenen op de hoeveelheid water, het oppervlaktewaterpeil en de waterkwaliteit in het watersysteem.
	Calamiteitenbestrijding watersystemen	Bestrijding van afwijkingen van de gewenste hoeveelheid water dan wel de kwaliteit of ecologische toestand daarvan voorzover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
	Monitoring watersystemen	Het verzamelen, bewerken, verwerken, toetsen, analyseren en rapporteren van meetgegevens voor zowel het waterkwantiteits- als het waterkwaliteitsbeheer (met uitzondering van gegevens over de waterbodems).
Waterzuivering	Getransporteerd afvalwater	Het door het bouwen, verwerven, beheren, onderhouden en bedienen van transportgemalen en -leidingen mogelijk maken dat afvalwater wordt getransporteerd.
	Gezuiverd afvalwater	Het door het realiseren, overnemen, beheren, onderhouden en exploiteren van rioolwaterzuiveringsinstallaties en IBA-inrichtingen zorgen dat het aangeboden afvalwater wordt gezuiverd.
	Verwerkt slib	Het door het realiseren, beheren, onderhouden en exploiteren van slibverwerkingsinstallaties zorgen dat het zuiveringsslib en de andere restproducten van een rwzi of iba die voor een eindbestemming worden aangeboden tot een eindproduct worden verwerkt.
	Afvalwaterbehandeling door derden	Het laten verwerken van afvalwater uit het eigen beheersgebied door andere beheerders van rioolwaterzuiveringsinstallaties.
Vaarwegen en havens	Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger en beheersregister), teneinde de staat van de vaarwegen en havens zichtbaar te maken.
	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	Het op basis van het beheersplan vaarwegen aanleggen, verwerven, verbeteren en onderhouden van vaarwegvoorzieningen.
	Verkeersregeling en -veiligheid vaarwegen en havens	Alle activiteiten die een waterschap uitvoert als nautisch beheerder belast met het regelen van het scheepvaartverkeer op basis van de Scheepvaartverkeerswet.
VTH	Beheer keurkwartet en VTH-beleid	Voorbereiding, op- en vaststelling alsmede het onderhoud van de Keurverordening, de beleidsregels, de algemene regels en de richtlijnen voor de legger van het waterschap waarbij de ge- en verbodsbepalingen ten aanzien van beheer, onderhoud en gebruik van water en de waterstaatskundige infrastructuur door derden worden geregeld. Eén en ander gebeurt als bevoegd gezag op basis van de Waterwet en de Waterschapswet en daaruit voortvloeiende of daarmee samenhangende regelgeving Tevens het beheer van het wettelijk verplichte T&H-beleid en (toekomstig) V-beleid (Wet VTH-criteria).
	Vergunningen en meldingen	Het als bevoegd gezag verlenen van vergunningen en het afhandelen van meldingen op basis van de Waterwet- en –daarmee samenhangende regelgeving (zoals de keur).
	Adviezen vergunningen	Adviezen die waterschappen verstrekken aan andere bevoegde gezagen in relatie tot de Waterwet- en daarmee samenhangende wet- en regelgeving, waartoe ook de Wabo behoort.
	Toezicht	De werkzaamheden die door of namens het waterschap – meestal als bevoegd gezag, maar bv. in het kader van de Wabo of samenloop als niet-bevoegd gezag – worden verricht om na te gaan of voorschriften van de waterschapsverordening en omgevingswet en daarmee samenhangende regelgeving worden nageleefd. Toezicht op de naleving ziet aldus op programmatische controle, is preventief en gaat gewoonlijk aan handhaving c.q. het toepassen van sancties vooraf.
	Handhaving	Alle acties van het waterschap als bevoegd gezag die gericht zijn op het ongedaan maken van en/of het toekomstig voorkomen van een toestand die in strijd is met de wettelijke voorschriften.

	Regulering lozingen	Aanvullende, niet direct bij andere beleidsproducten onder te brengen maatregelen waarmee gezorgd wordt voor het beheersen van lozingen op de bij het waterschap in beheer zijnde zuiveringstechnische werken en oppervlaktewateren.
belastingheffing	Belastingheffing	Opstellen en actueel houden van wet- en regelgeving, het opleggen van aanslagen en het afhandelen van verzoek-, bezwaar- en beroepsprocedures op het gebied van belastingenaanslagen.
	Invordering	Betalingsverwerking, kwijtschelding en (dwang)invorderingsmaatregelen op het gebied van waterschapsbelastingen.
bestuur	Bestuur	Alle activiteiten die gericht zijn op het besturen van het waterschap, waaronder de ambtelijke voorbereiding van bestuursvergaderingen.
communicatie	Externe communicatie	De centrale en extern gerichte voorlichtende activiteiten van het waterschap.
Dekkingsmiddelen en saldo	Dekkingsmiddelen en saldo	De dekkingsmiddelen bestaan uit de belastingopbrengsten vermindert met de kwijtscheldingen en oninbare vorderingen. Tevens worden de overige dividenden en overige algemene opbrengsten (bijvoorbeeld grondverkoop) aan dit beleidsproduct toegerekend.

Lijst met afkortingen

Afkorting	Betekenis
BAW	Bestuursakkoord water
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BOvi	Blauwe Omgevingsvisie
BRO	Basisregistratie ondergrond
CIV	Centrum Innovatief Vakmanschap
CIV Water	Centrum voor Innovatief Vakmanschap Water
Commissie DSF	Commissie Dyken, Stêd en Finânsjes
CSIR	Cyber Security Implementatie Richtlijn
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
DOP	Opgelost organisch gebonden fosfor
DSO	digitaal stelsel omgevingswet
FBWK	Fries bestuursakkoord Water en Klimaat
Fido	Financiering decentrale overheden
FPLG	Fries Programma Landelijk Gebied
Fumo	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing
GIS	Geografisch informatiesysteem
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GWAWO	Gemeentelijk Ambtelijk Water Overleg
GWW	Grond-, weg- en waterbouw
ha	Hectare
HWBP	HoogWaterBeschermingsProgramma
hWh	het Waterschapshuis
IBA	Individuele behandeling afvalwater
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IWR	Integrale Waterrapportage
KLM	Koehool - Lauwersmeer
km	Kilometer
KRW	Kaderrichtlijn water
LIMS	Laboratorium Informatie Management Systeem
NBK	Noordelijk Belastingkantoor
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NVZ	Natuurvriendelijke zone
OAS-studies	Optimalisatiestudies van het afvalwatersysteem
OSW	Overdracht Stedelijk Water
OVEF	Openbare verlichting & Energie Fryslân
PBOW	Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWK	Regionale waterkering
RWP	Regionaal Waterprogramma
SDG	Sustainable Development Goals
SGBP	stroomgebiedbeheerplannen
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SOC	Security Operations Center
SOI	Slibontwateringsinstallatie
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
TEA	Thermische Energie uit Afvalwater
TEO	Thermische Energie uit Oppervlaktewater
UvW	Unie van Waterschappen
V&K	Vitale en kwetsbare functies
VFG	Vereniging van Friese Gemeenten
VKA	Voorkeursalternatief

Afkorting	Betekenis
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VVzB	Vereniging van zuiveringsbeheerders
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WABOS	water- en bodemsturend
WAC	Waterapplicatiecentrum
WBP	Waterbeheerprogramma
WILMA model	De WILMA staat voor Waterschap Informatie & Logisch Model Architectuur en is de 'referentiearchitectuur van de waterschappen'.
WON	Vereniging voor Waterketenonderzoek Noord Nederland
Woo	Wet open overheid
ZZS	Zeer zorgwekkende stoffen

